



ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN 10. ISTUNNON PÄÄTÖSLAUSELMAT

12.-13.6.2021.

I POLIITTISTEN JA VIRALLISTEN ASIOIDEN VALIOKUNTA

1. Kirjeäänestyksen tasa-arvoinen edistäminen ja vaaliasiakirjojen toimitus sähköpostitse

Vuonna 2019 käyttöön otettu kirjeäänestys paransi merkittävästi ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksia. Ulkomailla pysyvästi asuva tai vaalien aikana oleskeleva äänioikeutettu voi nyt äänestää yleisissä vaaleissa kirjeitse, perinteisen ennakkoäänestyspaikassa vierailun sijaan.

Maailmalla asuvien suomalaisten äänestysprosentti oli ensimmäisissä kirjeäänestysvaaleissa eduskuntavaaleissa 2019 12,6 %. Ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuus nousi ennätyksellisesti 2,5 prosenttiyksikköä. Vastaavasti Suomessa äänestysaktiivisuus nousi 2 prosenttiyksikköä. Silloin ulkomailla asuvisa 254 574 äänioikeutetusta äänesti eduskuntavaaleissa 41 127 henkeä: edustustoissa ja muissa ulkoministeriön järjestämissä ennakkoäänestyspaikoissa äänesti 86 maassa, 219 ennakkoäänestyspaikassa yhteensä 40 914 henkeä ja laivoilla antoi äänensä 213 henkeä. Maailmalla ennakkoäänesti noin 5 600 enemmän kuin edellisissä eduskuntavaaleissa. Ulkomailla kirjeäänesti 6 166 suomalaista. Luku sisältää myös Suomessa asuvia, jotka äänestivät kirjeitse maailmalta. Näin ulkomailla annettiin yhteensä 47 293 ääntä. Kirjeäänestysmateriaalin tilauspalvelu aukesi kolme kuukautta ennen vaaleja. Viikkoa ennen vaaleja kirjeäänestys-materiaaleja oli tilattu maailmalle noin 12 000. Selvitettäväksi jää, miksi lähes puolet kirjeäänestys-asiakirjoista jäi käyttämättä. Tilastojen valossa on selvää, että ulkosuomalaisten äänestysprosentin kasvattamiseksi tietoa kirjeäänestysmahdollisuudesta olisi edelleen levitettävä. Kirjeäänestysprosessissa aikataulu on tiukka materiaalin tilauksesta äänen perille saapumiseen, mukaan lukien postin kulku. Esimerkiksi Ruotsin vaaliviranomaiset ovat todenneet, että suurimmat syyt äänten hylkäämiselle ovat johtuneet siitä, että kirje on tullut joko liian aikaisin tai myöhään perille tai että ääni on postitettu väärässä kuoressa – eli tahattomat virheet ja tiedon puute. Kirjeäänestykselle tulisi varata mahdollisimman paljon aikaa. Koska osalle kirjeitse äänestäville voi olla hankalaa selvittää itse palautusosoite, on ensiarvoisen tärkeää, että ohjeistus kertoo selkeästi mihin tahoihin otetaan yhteyttä selvittäessä sen kunnan keskusvaalilautakunta, joka on merkitty äänioikeusrekisterissä äänestäjän kotikunnaksi, äänioikeuskunnaksi tai väestökirjanpitokunnaksi Suomessa.

Kirjeäänestystä haluava äänioikeutettu tilaa kirjeäänestysasiakirjat ulkomaille, äänestää ne saatuaan, ja palauttaa äänensä lähetekuudessa Suomeen oman kuntansa keskusvaalilautakunnalle. Kirjeitse äänestäminen on kuitenkin paljolti äänestäjän oman

aktiivisuuden ja teknisen osaamisen varassa, koska kirjeäänestysasiakirjat on joka vaalin osalta tilattava erikseen.

Kirjeitse äänestävä lähettää äänensä ohjeistetusti kuoritettuna oman *äänioikeuskuntansa* keskusvaalilautakuntaan (joka on äänioikeusrekisterissä merkitty hänen äänioikeuskunnakseen). Äänestäjän täytyy itse selvittää tämä kunta. Jos äänestäjän ajantasainen ulkomaan osoitetieto on ollut tiedossa Suomen väestörekisteriä ylläpitävässä DVV:ssä, on äänestäjä saanut postissa – ehkä ajoissakin – äänioikeusilmoituksen, jossa on oman äänioikeuskunnan *keskusvaalilautakunnan postiosoite* ja tämän tiedon voi laittaa näkymään palautuskuoren ikkunaan tai kopioida palautuskuoren päälle. Äänestää voi aina ilman äänioikeusilmoitusta. Jos äänioikeusilmoitusta ei ole, äänestäjä voi tiedustella omaa kuntaansa esimerkiksi oikeusministeriön tai Digi- ja väestötietoviraston palvelupuhelimista. Oikeusministeriön ylläpitämällä vaalit.fi -sivustolla on Suomen [kuntien keskusvaalilautakuntien osoitteet](#), sähköpostit ja viranomaisnumerot.

Kirjeäänestystä voisi helpottaa esimerkiksi niin, että kirjeäänestysasiakirjat lähetettäisiin automaattisesti ulkosuomalaisille. On kuitenkin huomioitava, että vain 70 %:lla äänioikeutetuista Suomen kansalaisista ulkomailla on Suomen Väestötietojärjestelmään merkitty osoite, jolloin heille voidaan lähettää ilmoitus äänioikeudesta, eli 30 % ulkosuomalaisista ei ole ilmoittanut osoitetietojaan Väestötietojärjestelmään. Oikea osoite Suomessa helpottaa äänioikeusilmoituksen lähettämistä, noin kuukausi ennen vaaleja. Äänioikeusilmoitus, jos se saapuu ulkomaille, saapuu tyypillisesti liian myöhään. Ilman äänioikeusilmoitus-'korttiakin' voi äänestää, mutta se kertoo oman keskusvaalilautakunnan osoitteen, jonne lähettää kirjeäänensä, mikäli haluaa virallisessa äänestyspaikassa käymisen sijaan äänestää kirjeitse kotoa.

Osoitteen ilmoittamattomuuteen voidaan puuttua materiaalia tilatessa.

Kirjeäänestysasiakirjojen tilausmenettelyssä voisi harkita, että äänioikeutetulla olisi velvollisuus ilmoittaa nimensä ja ulkomailla oleva osoitteensa 3 kk ennen. Näin ilmoitus äänioikeudesta ja palautusosoite voidaan hyödyntää. Äänioikeusilmoituksen saamisesta voi tulla kannustin päivittää tietonsa, mikä helpottaa kansalaisia ja viranomaisia muissa kansalaispalveluissa, kuten passin ja henkilökortin anomisessa.

Toinen mahdollisuus voisi olla, että väestörekisteritietoihin voitaisiin kirjata halukkuus äänestää kirjeitse, jolloin kirjeäänestysasiakirjat lähtisivät joka vaalien osalta automaattisesti kaikille halukkuutensa ilmaiseksi vaaleissa äänioikeutetuille.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomen viranomaisia jatkamaan kirjeäänestysmahdollisuudesta tiedottamista sekä helpottamaan ulkosuomalaisten kirjeäänestysmahdollisuuden käyttämistä, kuten tutkimaan mahdollisuutta lähettää kirjeäänestyksen vaalimateriaali vastaanottajan ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen, hänen niin pyytäessään. Kaikkia vaalivarmuutta lisääviä ratkaisuehdotuksia kirjeäänestyksen osalta tulisi tutkia ja edistää, kuten lisätä äänestystoimituksen ja sen aikataulutuksen selkeyttä.

2. Kirjeitse tapahtuvan ennakoäänestyksen vaaliasiakirjat voisi toimittaa sähköpostilla

Suomen historian merkittävimmällä vaalilain muutoksella 110 vuoteen, vuonna 2017, hyväksyttiin vaalilakiin kirjeäänestys-oikeus. Se oli ensimmäistä kertaa käytössä kevään 2019 eduskuntavaaleissa ja Euroopan parlamentin jäsenen vaalissa. Kirjeäänestyksen toiminnassa oli ongelmia, lähinnä eri maiden postin kanssa. Moni ei saanut ajoissa äänestysmateriaalia, ja moni ei saanut sitä koskaan, vaikka olivat tilanneet materiaalin ajoissa.

Esimerkkejä saamistamme viesteistä eri Etelä-Euroopan maista:

1. Mutta ongelmana on posti, joka harvoissa maissa toimii kunnolla, ei edes Suomessa. Materiaali ei koskaan tullut perille.
2. Tänne tilattu EU-äänestyslappu jo lähes kk sitten. Ei näy.
3. Viime Suomen vaaleissa tuli viimetingassa, vaikka tilasin kauan etukäteen silloinkin!!! Jouduin lähettämään pikana Suomeen ja mun äänelle tuli postihinnaksi 42 €. EU vaalimateriaalia ei ole tullut ollenkaan.

Suomen viranomaiset voisivat toimittaa vaalimateriaalin sähköpostitse niille, jotka sen siinä muodossa haluavat. Vaalilipukkeeseen voisi tulostaa mustavalkoisena ja sulkea normaaliin kirjekuoreeseen johon äänestäjän tulisi kirjoittaa vaadittavat tekstit. Samoin kirjekuori, jossa ääni lähetetään. Suomen valtio säästäisi tässä myös postituskuluissa.

Yhdistetty päätöslauselmaan 3

3. Ulkosuomalaisten (Suomen kansalaisten) mahdollisuus äänestää helpolla tavalla kansallisissa vaaleissa Suomessa

Ulkosuomalaisille Suomen kansalaisille olisi tarpeellista, että ulkosuomalaisparlamentti ottaa vahvan kannan lisäedellytysten luomiseksi heidän kansallisissa vaaleissa äänestämisen puolesta. Suuri osa Suomen kansalaisista asuu maailmalla (noin 300 000) ja tulisi kiinnittää suurempaa huomiota siihen, että he voivat toteuttaa kansalaisoikeuksiaan.

Ulkosuomalaisia äänioikeutettuja on runsaat 254 000, heistä 109 000 Ruotsissa. Vuonna 2015 242 096 äänioikeutettua olivat noin 5,4 % kaikista äänioikeutetuista, eli samansuuruinen ryhmä kuin ruotsia äidinkielenään puhuvat suomalaiset äänioikeutetut. Ryhmä vastaa kooltaan Keski-Suomen vaalipiiriä, jolla on 10 kansanedustajaa. Ulkosuomalaisia, etnisesti itsensä suomalaisiksi identifioivia on enemmän, ainakin 1,6 miljoonaa. Pelkästään Espanjassa on talvikautena noin 30 000 suomalaista. Esimerkiksi ruotsinsuomalaisten määrä kasvaa yhä ja Ruotsissa asuu yli 719 000 ihmistä, joiden juuret ovat Suomessa. Heidän osuutensa väkiluvusta on 7,2 %. Kasvua on 4 vuodessa 7 000, samalla kun ensimmäisen sukupolven ruotsinsuomalaisten määrä vähentyi yli 10 000:lla (Ruotsissa toimivan Sisuradion tilaustutkimus Ruotsin Tilastokeskukselta 2017).

Monen maailmalla asuvan suomalaisen mahdollisuudet äänestää Suomen kansallisissa vaaleissa ulkomailta ovat ajallisesti ja paikallisesti rajalliset, vaikkakin kirjeäänestys on nyttemmin tullut mahdolliseksi.

Oikeus äänestää valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä on Suomen kansalaisen perusoikeus. Perustuslain § 11:n 3:n momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Kirjeäänestys-oikeuden

lisäyksellä vaalilakiin saatettiin ulkosuomalaiset yhdenvertaiseen asemaan äänestystilanteessa. Ulkomailla asuvien voidaan katsoa olevan eriarvoisessa asemassa kotimaassa asuviin äänioikeutettuihin nähden ja myös ulkomailla lähellä äänestyspaikkaa asuviin äänioikeutettuihin nähden. Näin ollen kirjeäänestämisen vaikutus perusoikeuksiin on edistää ulkomailla asuvien ja oleskelevien perustuslain mukaisten oikeuksien toteutumista: § 14:ssa säädettyjen vaali- ja osallistumisoikeuksien tosiallista toteutumista ja § 6:ssa säädetyn yhdenvertaisuuden toteutumista Suomessa asuviin äänioikeutettuihin nähden.

On korkea aika vaikuttaa poliittisiin puolueisiin niin, että äänestämistä varten luodaan lisää käytännön edellytyksiä. Esimerkiksi Virossa on mahdollista äänestää internetissä, ja Suomi on kuten Viro maa, joka on ylpeä IT-osaamisestaan ja kotimaisista IT-alan saavutuksistaan. On aika selvittää jopa nettiäänestyksen mahdollisuuksia sekä sen kautta jopa tarkastella ja luoda mahdollisuuksia ulkosuomalaisille vahvaan henkilön sähköiseen tunnistautumiseen ilman esimerkiksi pankkitunnuksia.

Vaikeus saada vahvan sähköisen tunnistautumisen väline, joka on Suomessa pitkälle kaupallisen liikelaitosten päätettävissä (pankkien pankkitunnukset ja teleyhtiöiden mobiilivarmenteet) näkyy ulkosuomalaisten matalassa osuudessa sähköisen äänioikeusilmoituksen tilaajien joukossa. Sähköinen äänioikeusilmoitus hyödyttää kirjeäänestäjää, joka saa ilmoituksen sen lähetyshetkellä [Suomi.fi -viesteihin](https://suomi.fi), ilman että lähetykseen tuhraantuu aikaa. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa ilmoituksen äänioikeudesta voi saada paperipostin sijaan ensimmäistä kertaa sähköisessä muodossa. Sitä varten Suomi.fi -palvelu pitää ottaa käyttöön. Tämä onnistuu vain, jos henkilöllä on vahvan sähköisen tunnistautumisen mahdollisuus. DVV lähettää ilmoituksen äänioikeudesta ja oman vaalipiiriin niille äänioikeutetuille, joiden osoite on väestötietojärjestelmässä. Mitä useampi kansalainen ottaa käyttöönsä Suomi.fi-viestit, sitä enemmän säästetään hitaan postinkulun aikaa.

Näin sähköiset vaaliasiakirjatkin voisi lähettää jopa ulkosuomalaisen sähköisen äänioikeusilmoituksen liitteenä.

Saatu kirjeäänestys koskee etä-äänestysoikeuden periaatteellista toteutumista. Aikaa vievämpi internet-äänestys koskee äänestystapaa. Esimerkiksi Virossa on käytössä sekä kirjeäänestys että vuodesta 2005 internet-äänestys. Sähköisen äänestyksen edelläkävijämaassa on ollut kritiikkiä henkilöturvakysymyksistä mutta äänien antamista parlamenttivaaleissa on kokeiltu jo kännyköilläkin.

Sipilän hallitus linjasi strategiaistunnossaan 24.10.2016, että Suomessa otetaan käyttöön nettiäänestys kaikissa vaaleissa ja kansanäänestyksissä. Oikeusministeriö asetti vuodelle 2017 parlamentaarisen valmistelun asiaa koskevan esiselvityksen laatimista varten. Ministeriön sähköisen äänestämisen työryhmällä oli parlamentaarinen ohjausryhmä. Työryhmän loppuraportti annettiin oikeusministerille 19.12.2017. <https://vaalit.fi/sahkoinen-aanestaminen> Nettiäänestyksen käyttöönoton riskejä kuten luottamuksen horjumista pidettiin hyötyjä suurempina. Kuitenkin Kuntaliiton kyselyssä syksyllä 2020 46 % vastanneista kannatti nettiäänestyksen mahdollistamista kuntavaaleissa. Kuntasektorilla nettiäänestystä toivovat erityisesti nuoret 30-39-vuotiaat (63 %). Oikeusministeriön nettiäänestyksen työryhmä ei kansainvälisten vertailujen valossa uskonut nettiäänestyksen parantavan äänestysaktiivisuutta. Eniten siitä hyötyisivät työryhmän mukaan ulkosuomalaiset, ja muut, joilla on pitkä matka äänestyspaikalle.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti vetoaa Suomen viranomaisiin, että luotaisiin lisäedellytyksiä äänestämiseksi, kuten internetäänestyksen ja valtakirjalla

äänestämisen (proxy-äänestys) edistäminen, ja että luodaan henkilön vahvan tunnistautumisen mahdollisuus, ja että näiden kysymysten selvittämiseksi asetetaan työryhmä.

4. Oman eduskuntavaalien vaalipiirin valinnan salliminen ulkosuomalaisille

Eduskuntavaaleissa ja presidentinvaalissa äänioikeutettu on asuinpaikastaan riippumatta jokainen Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta. Äänioikeutta ei voi menettää muutoin kuin luopumalla Suomen kansalaisuudesta. Suomen kansalaisuuteen perustuva äänioikeus on yhtäläinen. Suomessa toimitettavissa europarlamenttivaaleissa äänioikeutettu on jokainen viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen asuinpaikkaan katsomatta (ja jonkin tietyn ehdon täyttävä muun EU:n jäsenvaltion kansalainen). Kunnallisvaalien äänioikeus on viimeistään vaalipäivänä 18 vuotta täyttäneellä kunnan asukkaalla. Kunnallisvaalien äänioikeuden menettää muuttamalla pysyvästi ulkomaille. Äänioikeus määräytyy äänioikeusrekisterin perustamisen hetken kautta:

Digi- ja väestötietovirasto laatii kussakin vaaleissa erikseen äänioikeutetuista atk-perusteisen rekisterin (äänioikeusrekisteri) viimeistään 46. päivänä ennen vaalipäivää. Äänioikeusrekisteriin otetaan jokaisesta äänioikeutetusta ne tiedot (muun muassa nimi, henkilötunnus, vaalipiiri, kotikunta ja äänestyspaikka), jotka olivat väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää. (Lähde: vaalit.fi/aanioikeus)

Äänioikeusrekisteri siis määrittelee, missä kunnassa on äänioikeutettu (ja Suomessa, missä on varsinaisen vaalipäivän äänestyspaikka). Äänestää voi, kun vaaleissa ehdolla olevien ehdokasnumerot on vahvistettu. Äänioikeutetun tulee itse selvittää sen ehdokkaan ehdokasnumero, jota hän haluaa äänestää. Ehdokasnumerot vahvistetaan noin kuukautta ennen vaalipäivää. Ehdokastiedot ovat nähtävillä esimerkiksi vaalit.fi-sivuilla.

Eduskuntavaaleissa Suomi on jaettu 13 vaalipiiriin.

Ongelmana on, että äänioikeuskunta määräytyy viimeisen Suomen kotikunnan eli vakinaisen kunnan mukaan, jossa oli kirjoilla. Jos sellaista ei ole ollut Suomessa, niin väestökirjanpitokunta määräytyy äidin, isän tai puolison kotikunnan mukaan. Ja jos tuo väestökirjanpitokunta ei enää kuulu Suomen alueeseen, merkitään kunnaksi Helsinki. Näin väestötietojärjestelmä on äänioikeuden perusta.

Tämän myötä moni ulkosuomalainen joutuu äänestämään ehdokkaita sellaisesta vaalipiiristä, jossa on asunut kauan sitten ja ehkä vain lyhyen ajan, vaikka heidän siteensä Suomeen ovat nykyään jossain muualla. Esimerkissä Suomesta Yhdysvaltoihin v. 1980 eli 41 vuotta sitten muuttanut henkilö asui Imatralla vain lukiovuodet:

"Asuimme Imatralla vain isäni senhetkisen työpaikan takia, ja vanhempanikin muuttivat sieltä pois jo 22 vuotta sitten. Tätä nykyä kaikki tärkeimmät lähisukulaiseni asuvat Helsingissä, ja minulla on siellä myös oma asunto. Näin ollen koen Helsingin kotipaikakseni Suomessa, ja haluaisin äänestää sikäläisen vaalipiirin ehdokkaita."

Toisessa tapauksessa henkilö muutti ulkomaille vuonna 1992 Varkaudesta, joka oli silloin hänen kotikuntansa ja on edelleen vuonna 2021 hänen vaalipiirinsä Suomessa.

Kuitenkaan hänellä ei ole enää "mitään tekemistä" Varkauden kunnan kanssa, kun kaikki asiointi ja myös Suomen loma-asunto ovat olleet Leppävirralla vuosikausia. Hän haluaisi olla Suomessa mieluummin "Leppävirtalainen ulkomailta vakituisesti asuva" kuin "Varkautelainen". Tilanne voi olla myös päinvastainen: henkilöllä voi olla parempi ymmärrys puolueista, niiden ohjelmista ja ehdokkaista alueella, jossa hän kasvoi, tai

kesäpaikkansa kunnassa, motivoiden häntä äänestämään siellä. Ulkomailla syntyneiltä toisen polven suomalaisilta voi puuttua täysin kontakti heidän äänioikeuskuntaansa.

Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa 4 255 000 äänioikeutetusta oli ulkosuomalaisia melkein 255 000. Äänestysaktiivisuus oli Suomessa 72 % mutta ainoastaan 12,6 % ulkosuomalaisten parissa (lähde: vaalit.fi) Vaikka ulkosuomalaisten äänestysprosentti nousikin viime kevään vaaleissa, varmasti kiitos uuden kirjeäänestysmahdollisuuden, on se kaukana monista muista maista, joissa se on ulkokansalaisilla 30 %:n luokkaa. Epäilemättä äänestysaktiivisuus nousee yhä ensi vaaleissa, mutta on muitakin keinoja nostaa ulkosuomalaisten äänestysmotivaatiota. Ulkosuomalaisten äänioikeus ei toteudu, jos he eivät – kuten kaikki muut suomalaiset – saa äänestää ehdokkaita siitä kaupungista/vaalipiiristä, johon heillä on vahvimmat siteet. Mahdollisuus äänestää vaalipiirissä, johon tuntee kuuluvansa, nostaisi ulkosuomalaisten eduskuntavaalien äänestysosallistumista.

Ulkosuomalaisten äänestämättä jättämisen syitä Suomessa asuviin verratessa toiseksi eniten (18,7 %) vaikuttaa *itse koettu* tietämättömyys Suomen poliittisesta tilanteesta. Sen sijaan kiinnostus Suomen vaaleihin tai politiikkaan ei poikkea näkyvästi Suomessa asuvista. Lisäksi esimerkiksi 6-10 vuotta ulkomailla asuneet äänestävät kolme kertaa todennäköisemmin verrattuna alle viisi vuotta ulkomailla asuneisiin. Vain 3,1 % ei ole kiinnostunut Suomen vaaleista, ja politiikkaa pitää epä-kiinnostavana ja äänestämistä yhdentekevänä vuonna vain 3 % (vuonna 2014), kun vastaava luku Suomessa asuvien keskuudessa oli 12,4 % vuonna 2011. ”Varsinaiset motivaatioon ja välinpitämättömyyteen liittyvät syyt eivät olleet yhtä keskeisiä ulkosuomalaisille on Suomessa asuville suomalaisille.” (ulkosuomalaiset 2014 ja eduskuntavaalitutkimus 2011, taulukko Peltoniemi 2015:218). Ulkosuomalaiset ovat siis motivoituneita äänestämään, mutta heillä on vähäinen tietämys.

Vaikuttaa lisäksi huolestuttavasti siltä, että informaatio puolueista, ehdokkaista ja vaaliohjelmista on puutteellista. Puolueiden tulisi välittää maailmalla asuvista äänestäjistään ja pohtia mitkä kysymykset ovat heille erityisen tärkeitä. Relevantin tiedon saaminen puolueilta ja erityisesti niiden ehdokkailta on tärkeää koska Suomessa äänestetään kumpaankin. Mitkä ovat niiden vaaliohjelmat?

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että Suomi toteuttaa maailmalla asuville äänioikeutetuille kansalaisilleen oikeuden vaihtaa vaalipiirinsä sellaiseksi, jonka kanssa hän tuntee suurempaa yhteenkuuluvuutta ja johon hänellä on perustellusti vahvimmat siteet.

5. Ulkosuomalaisten vaalipiirin määräytyminen

Nykylain mukaan ulkosuomalaisten vaalipiiri määräytyy viimeisen vakinaisen suomalaisen osoitteen mukaan.

Tämä tarkoittaa sitä, että moni ulkosuomalainen joutuu äänestämään ehdokkaita sellaisesta vaalipiiristä, jossa on asunut kauan sitten ja ehkä vain lyhyen ajan, vaikka heidän siteensä Suomeen ovat nykyään jossain muualla.

Näin myös omalla kohdallani. Muutin Suomesta Yhdysvaltoihin v. 1980 eli 41 vuotta sitten asuttuani Imatralla vain lukiovuodet. Asumme Imatralla vain isäni senhetkisen työpaikan takia, ja vanhempanikin muuttivat sieltä pois jo 22 vuotta sitten. Tätä nykyä kaikki tärkeimmät lähisukulaiseni asuvat Helsingissä, ja minulla on siellä myös oma asunto. Näin ollen koen Helsingin kotipaikakseni Suomessa, ja haluaisin äänestää sikäläisen vaalipiirin ehdokkaita. (Outi Papamarcos)

Ulkosuomalaisten äänioikeus ei toteudu, jos he eivät – kuten kaikki muut suomalaiset – saa äänestää ehdokkaita siitä kaupungista/vaalipiiristä, johon heillä on vahvimmat siteet.

Yhdistetty päätöslauselmaan 5.

6. Ulkosuomalaisilla (joilla on Suomen kansalaisuus) tulisi olla oma vaalipiiri

Heikko äänestysaktiivisuus on poliittisesti vakava ongelma, sillä äänestäjien määrän jäädessä pieneksi vaalien tulos ei ole välttämättä edustava. Ulkosuomalaisten äänestysprosentti on pysynyt noin 8 – 12 prosentissa. Eduskuntavaaleissa vuosina 1995-2015 keskimäärin vain 8,4 % ulkosuomalaisista äänesti, kun vastaava luku Suomessa asuvien suomalaisten keskuudessa oli 69,2 % (Peltoniemi 2015:213, 2016:145). Toisin sanoen yli 90 % ulkosuomalaisista jätti äänestämättä, kun Suomessa äänestämättä jätti noin kolmannes.

Edustuksellisuutta heikentää lisäksi vaalijärjestelmä, jossa ulkosuomalaisten äänet hajoavat eri vaalipiireihin. Tasa-arvon näkökulmasta töitä on vielä tehtävä, sillä tämä merkitsee, ettei ulkosuomalaisilla ole käytännössä poliittista edustusta Suomessa. Muissa maissa tämä ongelma on ratkaistu ulkokansalaisten omilla vaalipiireillä tai kiintiöimällä ulkomailla asuvien äänet yhteen vaalipiiriin, sanoo Helsingin yliopiston tutkijatohtori Johanna Peltoniemi.

Oma vaalipiiri antaisi ulkosuomalaisille suoran edustuksen suomalaisissa eduskuntaryhmissä ja huomattavasti paremman aseman edistää ulkosuomalaiskysymyksiä. On myös erittäin todennäköistä, että tämä (yhdessä lisääntyneiden äänestysvaihtoehtojen kanssa) nostaisi merkittävästi ulkosuomalaisten kiinnostusta osallistua Suomen eduskuntavaaleihin ja sen myötä lisätä puolueiden kiinnostusta vaalikampanjointiin Suomen ulkopuolella. Ulkomailla pysyvästi asuvat yli 254 000 äänioikeutettua vastaavat vaalipiiriä, joka saa noin 10 kansanedustajaa.

Jotta ei luotasi huolta äänestäjien parissa Suomessa ja siten luoda heille kohtuutonta tilannetta, tulisi rakentaa esimerkiksi vaiheittainen polku, jossa täysi numeerinen mandaatti ulkosuomalaisten vaalipiirissä (suhteessa ulkosuomalaisten lukumäärään) edellyttäisi että saavuttaisi esimerkiksi 75 % keskimääräisestä Suomen vaalipiirien äänestysprosentista. Yli 50 %:n mutta alle 75 %:n äänestysosallistuminen maailmalla, suhteessa Suomeen, antaisi pienemmän mandaattien luvun, ja niin edelleen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että perustetaan työryhmä selvittämään, parantaisiko oma vaalipiiri ulkosuomalaisten poliittista edustusta ja lisäksi oma vaalipiiri äänestysaktiivisuutta sekä puolueiden kiinnostusta ulkosuomalaisia kohtaan.

7. Ennakkoäänestyspaikka Benalmedenassa

Benalmedenassa asuvat ja oleskelevat suomalaiset haluavat äänestää omassa asuinkunnassaan. Benalmedenan Suomalaiset ry:n omistamia tiloja voidaan käyttää ennakkoäänestyspaikan toimipaikkana. Ennakkoäänestyspaikan saaminen omaan kotikuntaan Benalmedenaan tulee lisäämään äänestysaktiivisuutta Espanjan Aurinkorannikolla. Nyt joudutaan matkustamaan äänestystä varten joko Fuengirolaan tai Torremolinokseen.

Ennakkoäänestyspaikkoja ei voida tarjota ulkomailla asuville suomalaisille yhtä kattavasti kuin Suomessa asuville kansalaisille. Kevään 2019 eduskuntavaaleissa ulkoministeriö järjesti 219 ennakkoäänestyspaikkaa 86 maassa. Espanjan 10 ennakkoäänestyspaikassa äänesti yhteensä 7214 henkeä. Torreviejan äänestyspaikka (1420 äänestäjää) oli maan toiseksi vilkkain Fuengirolan jälkeen (3650 äänestäjää). Tasavallan presidentin vaaleissa vuonna 2018 äänesti Espanjan äänestyspaikoissa 10351 suomalaista, Torrevieja (1418 äänestäjää) heti vilkkaimman äänestyspaikan Fuengirolan jälkeen (4382 äänestäjää). Ulkomaan äänestyspaikat järjestävä ulkoministeriö arvioi ennakkoäänestyspaikan tarkoituksenmukaisuutta, mahdollisuutta ja vaalihuoneiston sijaintia huomioiden edeltävien vaalien vaalivilkkauden ja paikallisen edustuston näkemyksen. Kirjeäänestysoikeuden myötä (käytössä 2019 lähtien) ulkosuomalaisille ja vaalien ajan ulkomailla oleskeleville on tullut edustustoverkon lisäksi tarjolle vaihtoehtoinen malli, joka voi osin poistaa ulkosuomalaisilta kohtuuttomat äänioikeuden käytön esteet.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti huomioi, että erilaiset äänestystä helpottavat menetelmät mobilisoivat kansalaisia osallistumaan vaaleihin ja että Benalmedenassa asuvien suomalaisten toive on, että kuntaan myönnettäisiin ennakkoäänestyspaikka.

II KANSALAISSUUSASIOIDEN VALIOKUNTA

8. Passin hinta Suomen ulkopuolelta haettaessa

Passilaissa (5.luku 34 §) on määrätty, että passista peritään valtion maksuperustelaisissa ([150/1992](#)) säädettyjen perusteiden mukainen maksu. Ulkomailla myönnettyjen passien hinnat on määrätty ulkoministeriön asetuksessa ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista. Asetus on määräaikainen ja nykyinen asetus ([650/2020](#)) on voimassa 31.12.2022 saakka. Passin hinta koostuu passikirjan valmistamista, yksilöintiä ja toimittamista koskevista kuluista sekä viranomaisen kuluista. Passin todelliset kustannukset vaihtelevat maittain ja maanosittain, mutta passin käsittelymaksun on oltava sama kaikissa UM:n toimipisteissä. Poliisin myöntämän passin hinta on määrätty sisäministeriön asetuksessa poliisin suoritteiden maksullisuudesta ([1117/2020](#)), joka annetaan kalenterivuositain.

Ulkomailla oleskelevalle Suomen kansalaiselle passin myöntää Suomen edustusto: Suomen suurlähetystö, lähetetyn virkamiehen johtama konsulaatti tai sellainen muu Suomen edustusto, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja. Kunniakonsulaateista passin ja henkilökortin voivat myöntää: Ruotsi: Göteborg; Saksa: Hampuri, Frankfurt am Main; Espanja: Barcelona,

Malaga, Las Palmas, Palma de Mallorca, Pilar de la Horadada. Hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä passia haettaessa. Hakemusta ei voida panna vireille sähköisesti. Suomessa passia haetaan poliisilta. Passihakemuksen jättämistä sähköisesti eli poliisin verkkopalvelun käyttöä ulkomailta käsin ei ole estetty, mutta sille ei voida taata samaa palvelutasoa kuin Suomen rajojen sisällä. Passin uusiminen sähköisesti käsin on mahdollista, jos

- hakijalla on mahdollisuus sähköiseen tunnistautumiseen (suomalainen pankkitunnus, mobiilivarmenne tai henkilökortin kansalaisvarmenne) ja käsittelymaksun maksamiseen poliisin verkkopalvelussa.
- hakijan edellinen Suomen passi on biometrinen ja sen myöntämisestä on kulunut enintään 6 vuotta ja siinä yhteydessä on otettu sormenjälkitiedot
- hakija osaa liittää passihakemukseen poliisin kuvaohjeen mukaisen digitaalisen passikuvan. Ulkomaalainen valokuvaamo ei pysty toimittamaan kuvia palvelimelle
- hakija voi noutaa valmiin passin määrittelemästään R-kioskista Suomessa tai valtuuttaa jonkun nimetyn henkilön noutamaan sen puolestaan

Ulkomailta käsin poliisin verkkopalveluja käytettäessä on erityisen tärkeää huomioida, että sähköinen hakemus voi vaatia tunnistuskäynnin. **Suomen ulkomaanedustustoissa ei ole tarvittavia välineitä sähköisten hakemusten vastaanottoon ja täydentämiseen, joten mahdollinen tunnistuskäynti on tehtävä poliisiasemalle Suomessa.**

Sähköinen passihakemus on poliisin yksinään hallinnoima kokonaisuus. Suomen ulkomaanedustustot eivät voi toistaiseksi auttaa täydentämään tai korjaamaan puutteellisia hakeuksia muulla tavoin kuin aloittamalla kokonaan uuden hakemuksen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että selvitettäisiin mitkä ovat ulkomailta käsin haettavan passin korkean hinnan perusteet ja että hintaa kohtuullistettaisiin. Viittaamme päätöslauselmaesitykseen 21 (ulkosuomalaisten sähköisen asiointin helpottaminen (vahva tunnistautuminen)) ja sen mahdollisiin vaikutuksiin kustannusten alentamiseksi.

9. Passin haku Beneluxissa (toteutunut syyskuussa 2021)

Aikaisemmin oli mahdollista hakea ja saada passi Suomen Haagin suurlähetystöstä. Konsulipalvelut ja passiasiat hoidetaan nykyisin Suomen Brysselin suurlähetystössä. Haagin suurlähetystössä hoidetaan vain hätäpassit ja kiireelliset avustustapaukset. Jo se, että passia voitaisiin hakea kerran kuukaudessa Suomen Haagin suurlähetystössä, auttaisi tilannetta varsinkin ikääntyvien Suomen kansalaisten ja lapsiperheiden kohdalla.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että Suomen Haagin suurlähetystöön palautetaan passihakumahdollisuus.

10. Passisalkkuja Eurooppaan

Monille Euroopan alueen ulkosuomalaisille passihakumatkat ovat kohtuuttomia, aiheuttaen ajallisia ja taloudellisia uhrauksia. Ikääntyneille ne ovat jopa mahdottomia

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Euroopan alueella otetaan käyttöön passisalkkuja passinhakumatkojen kohtuullistamiseksi.

Ulkosuomalaisparlamentti pyytää ulkoministeriötä tutkimaan mahdollisuutta siihen, että Espanjassa olevista kahdesta kannettavasta passisalkusta toinen olisi myös muiden Etelä-Euroopan maiden suurlähetystöjen yhteiskäytössä, kiertäen maasta toiseen esim. puolen vuoden välein, sekä pyydetään toimittamaan Keski-Euroopan maiden käyttöön toinen passisalkku. Lisäksi pyydetään ulkoministeriötä tutkimaan mahdollisuutta kunniakonsuleiden tai maassa asuvien suomalaisten kouluttamiseksi passisalkun käyttöön, jotta mahdolliset suurlähetystöjen resurssipulat eivät olisi esteenä passisalkun käyttöön eri maissa.

11. Passisalkku Uuteen-Seelantiin säännöllisin väliajoin

Vastaavasta aiheesta on tehty päätöslauselma: 9/2017.

Uudessa-Seelannissa ei ole Suomen edustustoa, joten passin uusimisen vaihtoehdot ovat

1. lentää hakemaan passi Canberrasta
2. lentää hakemaan passi Suomesta.

Jos passin on hakenut Suomessa biometrisesti, passin voi hakea netin kautta, mutta tällöin Suomessa asuvalle sukulaiselle tai ystävälle on toimitettava valtakirja ja sopia heidän kanssaan valmiin passin noutamisesta Suomessa ja sen toimittamisesta edelleen Uuteen-Seelantiin.

Passinhakumatka on Canberraan matkoineen ja majoituksineen kallis ja koronapandemian aikana lähes mahdoton toteuttaa. Moni on ajautumassa vaikeaan tilanteeseen passin vanhentuessa. Lisäksi perheenisäysten myötä uusia passeja tarvitaan lapsille.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että ulkoministeriö toimittaa liikkuvan passisalkun Aucklandiin vähintään kerran vuodessa, jotta Uudessa-Seelannissa asuvat suomalaiset saavat mahdollisuuden uusaa passinsa ilman kohtuuttomia lisäkuluja. Ulkosuomalaisparlamentti toivoo, että ulkoministeriö toimittaa passisalkun Aucklandiin jo vuoden 2021 puolella, koska monen Uudessa-Seelannissa asuvan suomalaisen passit ovat vanhentuneet koronapandemian aikana, koska matkustusrajoitusten takia niitä on ollut mahdotonta uusaa ajoissa. Jos passisalkkua ei ole mahdollista saada Aucklandiin säännöllisesti, ulkosuomalaisparlamentti pyytää ulkoministeriötä selvittämään muita mahdollisuuksia, jotta Uuteen-Seelantiin saadaan pysyvä passinhakumahdollisuus.

12. Passin voimassaoloaika takaisin kymmeneksi vuodeksi

Aiheesta on tehty päätöslauselmat vuosina 2010, 2012, 2015 ja 2017.

Useiden maiden (esim. Alankomaat, Norja, Saksa ja USA) passit ovat voimassa kymmenen vuotta, Suomen vain viisi vuotta. Usein Euroopan ulkopuolella matkustettaessa passin todellinen voimassaoloaika on vain 4 vuotta. Iso-Britanniassa asuville suomalaisille

lisätyötä aiheuttaa myös se, että settled status –oleskelulupa on päivitettävä jokaisen passin uusimisen yhteydessä. Suomen pitää nopeasti palata kymmenvuotisten passien käytäntöön.

Sisäministeriö on antanut aiheesta viimeisimmän lausuntonsa 28.5.2018, jossa se toteaa, että syyt passin enintään viiden vuoden voimassaoloajalle liittyvät siruntietoturvan ajantasaisuuteen, passikirjan turvallisuuteen ja passinhaltijankasvokuvan tunnistuskelpoisuuden varmistamiseen sekä erilaisten väärinkäytösten estämiseen.

Mitä vanhempi kuva on, sitä epäluotettavampaa on sekä silmämääräinen että koneellinen kasvontunnistus. Erityisesti koneellinen kasvontunnistus edellyttää, että passin haltijan kasvokuva on ajantasainen. Koneellista kasvontunnistusta käytetään mm. lentokenttien automaattisissa passintarkastuslinjastoissa. Lisäksi passille tallennettua biometriaa hyödynnetään rajatarkastuksessa koko ajan enemmän, minkä takia biometrinen tunnistaminen laadun merkitys korostuu. Erityisesti passinhaltijan kasvokuva on avainasemassa, kun rajanylityspaikoilla siirrytään entistä automaattisempaan rajatarkastukseen. Käytännössä on todettu, että Suomen passeilla tehtävä kasvontarkastus toimii kansainvälisesti vertailtuna korkealla tasolla, millä on suora yhteys matkustamisen sujuvuuteen.

Passin sirun tietoturva on korkeatasoinen. Tietoturvaa päivitetään säännöllisesti. Jos passin käyttöikä pidennettäisiin nykyisestä viidestä vuodesta esimerkiksi kymmeneen vuoteen, sirun tietoturva saattaisi vanhentua ennen elinkaarensa loppua. Mitä pidempi voimassaoloaika on, sitä hitaammin uudet tietoturvaltaan kehittyneemmät passimallit korvaavat vanhemmat mallit.

Lisäksi nykyistä viiden vuoden voimassaoloaika puoltaa itse passikirjan turvallisuuden varmistaminen. Kun passin voimassaoloaika on lyhyempi, voidaan nopeammin ja paremmin huomioida turvatekniikan kehitys sekä ottaa käyttöön uusia tekniikoita ja turvatekijöitä. Näin voidaan ennaltaehkäistä mahdollisia väärinkäytöksiä ja esimerkiksi vaikeuttaa passikirjojen väärentämistä.

Lisäksi poliisiosasto toteaa, että viimeisen vuosikymmenen aikana toteutettu poliisin sähköisen asioinnin kehittämisen myötä myös ulkosuomalainen voi, tietyissä tilanteissa ja tietyin edellytyksin, käyttää Suomen poliisin sähköistä asiointia passiasioissa riippumatta asuinmaastaan.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa sisäministeriön poliisiosastoa jatkamaan aktiivisesti ja nopeutettuna selvitystyötä, jotta Suomen passi voidaan myöntää kymmeneksi vuodeksi, kuten useimmissa muissa maissa on käytäntö.

13. Käyttämättömien kuukausien lisääminen uuteen passiin

Vanhan passin jo maksetut, käyttämättömät kuukaudet pitää lisätä uuden passin voimassaoloaikaan. Vastaava aloite on käsitelty ulkosuomalaisparlamentin istunnossa 2015 ja 2017 ja sisäministeriö on antanut aiheesta lausunnon (Lausuntopyyntö VNK/716/09/2018), jossa todetaan muun muassa seuraavaa:

Passin haltijalla voi olla tarve uusista passista milloin tahansa passin voimassaoloaikana. Passi voi esim. tulla täyteen leimoja, se voi turmeltua, passissa voi olla leimoja, jotka

estävät matkustamisen tiettyyn maahan tai passin haltijan henkilötietoihin tulee muutoksia. Passin hinta koostuu passikirjan valmistamista, yksilöintiä ja toimittamista koskevista kuluista sekä viranomaisen kuluista.

Passin voimassaoloaika on lainsäädännöllä rajattu enintään viiteen vuoteen. Jos passin voimassaoloaika pidennettäisiin enintään viidestä vuodesta ehdotetulla tavalla, olisi passin voimassaoloaika enintään viisi vuotta, enintään viisi ja puoli vuotta tai mitä tahansa tältä väliltä. Poliisihallituksen arvion mukaan tämä heikentäisi passin käytettävyyttä, sillä Suomen passille valikoidut normaalista kansainvälisestä käytännöstä poikkeavat menettelyt eivät välttämättä tule laajasti tutuiksi ulkomaan viranomaisille.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että passin uusimisen yhteydessä passin voimassaoloaika pidennetään sillä aikavälillä, joka jää käyttämättä vanhasta passista. Enimmäismääräksi voitaisiin määrätä kuusi kuukautta.

14. Pitkäaikaisviisumin myöntäminen Suomeen

Ulkomaalainen, joka haluaa vierailla Suomessa enintään 90 päivän ajan tarvitsee yleensä viisumin. Pitempää oleskelua varten on haettava oleskelulupa. Viisumivapaan maan kansalainen voi oleskella Suomessa 90 päivää ilman viisumia tai oleskelulupaa.

Lisätietoa viisumista Suomeen: [ulkoministeriö kotisivuilla](#)

Lisätietoa oleskeluluvista [Maahanmuuttoviraston sivuilla](#)

Henkilöt, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheiset yhteydet Suomeen, voivat tietyin edellytyksin saada oleskeluluvan Suomeen ilman muuta perustetta, kuten työnteko tai opiskelu. Aiheesta lisää Maahanmuuttoviraston sivuilla kohdassa [Paluumuutto](#)

Kansallinen D-viisumi on käytössä kaikissa muissa Schengen-alueen maassa, mutta ei Suomessa. Kansallinen D-viisumi oikeuttaa Euroopan ulkopuolelta tulevien pitempiaikaisen oleskeluun maassa (yli 90 päivää) ja sellaisen voi saada oleskeluvan hakuprosessia nopeammalla hakumenettelyllä. Tällainen viisumi mahdollistaisi esimerkiksi Euroopan ulkomailta Suomeen saapuvan osallistumaan esim. kansanopistojen pitkille suomen kielen kursseille (kansanopistojen kursseille osallistuminen ei ole peruste saada opiskelijaviisumi Suomeen).

Yhdistetty päätöslauselmaan 15.

15. Suomen kansalaisten lähisukulaisten kerrallaan sallitun maassaolopäivärajoituksen poisto

Suomessa asuvien lasten ja Venäjällä asuvien vanhempien yhteyttä haittaa 180 päivän viisumin maksimikäyttöoikeus kerralla, joka on 90 päivää. Sen jälkeen pitää palata Venäjälle 90 päiväksi, ennen kuin voi käyttää jäljellä olevan 90 päivää.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomessa otetaan käyttöön pitempiaikaisen (yli 90 päivää) maassa oleskelun mahdollistava kansallinen D-viisumi EU:n ja ETA:n ulkopuolelta tuleville.

16. Suomi liittyy mukaan Yhdysvaltojen ”Global Entry” rajanylitysohjelmaan

Aiheesta lisää: [Global Entry | U.S. Customs and Border Protection \(cbp.gov\)](https://www.cbp.gov)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Global Entry -ohjelma on Yhdysvaltain tulli- ja rajavalvontaohjelma, jossa mukana olevista maista Yhdysvaltoihin matkustavat henkilöt voivat hakea Global Entry -passia, joka helpottaa Yhdysvaltoihin ja sieltä pois matkustavien liikkumista rajanylitykseen liittyvissä turvallisuus, viranomais- ja tullimääräysasioissa. Suomen liittyminen Yhdysvaltojen Global Entry -ohjelmaan tarjoaisi toistuvasti Yhdysvaltoihin matkustavien Suomen kansalaisten mahdollisuuden nopeutettuun rajanylitykseen Yhdysvaltoihin saapuessa.

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomen tulee liittyä Global Entry ohjelmaan.

17. Suomen kansalaisuus pysyväksi

Kansalaisuuslain ([359/2003](#)) 34 §:n mukaan kansalainen, jolla on myös jonkin vieraan valtion kansalaisuus, säilyttää Suomen kansalaisuuden täyttäessään 22 vuotta vain, jos hänellä on riittävä yhteys Suomeen.

Samansisältöinen päätöslauselma on tehty viimeksi USP:n istunnossa vuonna 2017. Sisäministeriön antamassa lausunnossa päätöslauselmaan 14/2017 todetaan seuraavaa:

Nykyinen kansalaisuuslaki suhtautuu myönteisesti monikansalaisuuteen. Valtion etuna on säilyttää sen kansalaisinaan myös valtion ulkopuolella syntyneet tai ulkopuolelle muuttaneet, myös jonkin vieraan valtion kansalaisuuden omaavat, kansalaisensa niin kauan kuin näillä säilyy kiinteä yhteys valtioon. Toisaalta tarkoituksenmukaista ei ole kansalaisuuden säilyttäminen tilanteessa, jossa henkilöllä ei tosiasiallisesti ole siteitä tai yhteyksiä Suomeen. Kansalaisuuden säilyttämistä koskevan säännöksen tarkoituksena on katkaista yksilön ja valtion välinen kansalaisuusside niissä tapauksissa, joissa yksilöllä ei ole enää lainkaan yhteyttä Suomeen tai yhteys on hyvin heikko.

Kansalaisuuden säilyttämistä koskeva säännös on laadittu siten, että kansalaisuuden säilyttäminen olisi sekä yksilön että viranomaisen kannalta mahdollisimman helppoa ja tehokasta. Maahanmuuttovirasto ilmoittaa kansalaisuuden menettämisen uhasta ja mahdollisuudesta säilyttää kansalaisuus sellaisille Suomen kansalaisille, joilla on ollut kotikunta Suomessa alle seitsemän vuotta. Ilmoitus lähetetään vuosittain sinä vuonna 18 vuotta täyttävälle henkilölle, joiden osoite löytyy väestötietojärjestelmästä. Ohjeen saajalla on ikävuodet 18–21 aikaa aktiivisesti toimia kansalaisuuslaissa mainitulla tavalla riittävän yhteyden osoittamiseksi ja Suomen kansalaisuuden säilyttämiseksi. Suomen edustustolle, poliisille, pääesikunnalle ja siviilipalvelukeskukselle on säädetty velvollisuus ilmoittaa maistraatille Suomen kansalaisuuden säilymisestä riittävän yhteyden perusteella.

Mahdollisuus säilyttää Suomen kansalaisuus sitä haluaville on tehty mahdollisimman joustavaksi ja vaivattomaksi useasta eri näkökulmasta katsottuna. Ensinnäkin viranomaisille säädetty aktiivinen rooli sekä tiedottamisen että keskinäisen ilmoitusvelvollisuuden suhteen sujuvoittaa ja edesauttaa huomattavasti kansalaisuuden säilyttämistä koskevaa prosessia. Henkilö, joka on vaarassa menettää

kansalaisuutensa, saa asiasta tiedon viranomaisaloitteisesti, kunhan hänen yhteystietonsa ovat ajan tasalla väestötietojärjestelmässä. Viranomaisille säädetyn ilmoitusvelvollisuuden vuoksi henkilön, joka on toiminut jollain kansalaisuuslain mukaisella tavalla riittävän yhteyden osoittamiseksi, ei tarvitse itse ilmoittaa asiasta väestötietojärjestelmään, vaan tieto kulkeutuu viranomaiselta toiselle. Henkilöllä on myös kansalaisuuden menettämisen uhasta tiedon saatuaan huomattavan pitkä aika osoittaa riittävä yhteys Suomeen ja toimia sen mukaisesti. Lisäksi kansalaisuuslaissa säädetyt ehdot kansalaisuuden säilyttämiselle ovat joustavia ja mahdollistavat sen, että henkilön on mahdollista säilyttää Suomen kansalaisuus jo pelkän oman halunsa perusteella ilmoittamalla asiasta kirjallisesti, mutta muutoin vapaamuotoisesti ja maksuttomasti Suomen edustustolle tai maistraatille.

Suomen kansalaisuus on lisäksi mahdollista saada takaisin maksullisesta ilmoituksesta, jos sen on menettänyt 22-vuotiaana riittävien yhteyksien puuttumisen vuoksi. Sisäministeriö ei näe, että kansalaisuuslain muuttaminen ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmasta ilmenevällä tavalla olisi tarpeellista tai tarkoituksenmukaista. Säännös on tarpeellinen niissä tilanteissa, joissa yksilön ja Suomen välillä ei tosiasiallisesti ole enää yhteyttä, eikä kansalaisuuden säilyttäminen ole perusteltua tai tarpeellista. Kansalaisuuden säilyttäminen on myös tehty joustavaksi ja suhteellisen vaivattomaksi niille monikansalaisille, jotka haluavat säilyttää Suomen kansalaisuutensa ja siteensä Suomeen.

Ehdotetun säännöksen poistamisen sijasta sisäministeriö pitää erityisen tärkeänä, että ulkosuomalaisparlamentti tiedottaa ja neuvoo ulkosuomalaisyhteisöjään siitä, miten Suomen kansalaisuus on mahdollista säilyttää täytettäessä 22 vuotta. Lisäksi huomiota tulisi kiinnittää siihen, että ulkomailla asuvien Suomen kansalaisten osoitetiedot ovat ajan tasalla väestötietojärjestelmässä, jotta ilmoitus kansalaisuuden menettämisen uhasta voidaan heille toimittaa.

Ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmassa ehdotettu lainsäädäntömuutos saattaisi olla ongelmallinen myös Suomea koskevien kansainvälisten velvoittavien kannalta. Eurooppalaisen kansalaisuudesta solmitun yleissopimuksen (SopS 94/2008, saatettu voimaan lailla 492/2008) 5 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltion kansalaisuutta koskeviin määräyksiin ei saa sisältyä eroja tai käytäntöjä, jotka merkitsevät sukupuoleen, uskontoon, alkuperään, ihonväriin tai kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää. Kutakin sopimusvaltiota ohjaa artiklan 2 kappaleen mukaan sen kansalaisten syrjinnän kiellon periaate riippumatta siitä, ovatko nämä valtion kansalaisia syntymän perusteella, vai ovatko he saaneet valtion kansalaisuuden myöhemmin.

Ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmassa ehdotettu lainsäädäntömuutos koskisi vain syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Nykyinen kansalaisuuslain 34 § koskee sekä syntyperäisiä Suomen kansalaisia että Suomen kansalaisuuden myöhemmin saaneita. Jos säännöksen soveltamisalasta rajattaisiin pois syntyperäiset Suomen kansalaiset, ja se koskisi vain muulla tavalla Suomen kansalaisuuden saaneita, olisi kansalliseen lainsäädäntöön jäävä tilanne ongelmallinen kansalaisuusyleissopimuksen kansalaisten syrjinnän kiellon periaatteen kannalta.

Osoitteen puuttuminen Suomen väestötietojärjestelmästä voi siis pahimmillaan johtaa siihen, ettei viranomaisella pysty lähettämään tiedotetta eikä asianosainen saa tietoa Suomen kansalaisuutensa menettämisen uhasta, eikä hän ryhdy kansalaisuuden säilyttämiseen vaativiin toimenpiteisiin. Näin hän 22 vuotta täytettyään menettää Suomen kansalaisuuden. Hän on oikeutettu hakemaan Suomen kansalaisuuttaan takaisin ilmoitusmenettelyllä, joka on maksullinen. Siksi on tärkeää, että ulkomailla asuvat Suomen

kansalaiset pitävät mm. osoitetietonsa ajan tasalla väestötietojärjestelmässä. Tiedot voi tarkistaa Digi- ja väestötietoviraston [Tarkista omat tietosi -palvelusta](#).

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että kansalaisuuslakia muutetaan niin, että syntyperäinen Suomen kansalainen, joka on myös jonkin toisen valtion kansalainen, säilyttää automaattisesti Suomen kansalaisuuden. Tällöin hänen ei enää tarvitse todistaa riittävää yhteyttä Suomeen, eikä hänen tarvitse ilmoittaa Suomen viranomaisille 22 ikävuoteen mennessä, että hän haluaa säilyttää Suomen kansalaisuuden.

18. Suomalaisten äitien ja/tai isien aikuisille lapsille oikeus Suomen kansalaisuuteen

Suomen kansalaisen lapsi saa syntyessään kansalaisuuden vanhempiensa kautta (periytymisperiaate.) Periytymisperiaatetta sovelletaan aina lapsen syntymähetkellä voimassa olleen kansalaisuuslain mukaan. Nykyinen kansalaisuuslaki tuli voimaan 1.6.2003. Ennen 1.6.2003 syntyneisiin lapsiin sovelletaan vanhaa kansalaisuuslakia. Vuoden 1968 kansalaisuuslain mukaan Suomen kansalaisuuden sai avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi, jos hänen äitinsä oli suomalainen. Lapsi sai Suomen kansalaisuuden, jos avioliitossa oleva isä oli Suomen kansalainen. Avioliittoon syntynyt lapsi sai äidin mukaan Suomen kansalaisuuden, ”jollei lapsi syntyessään saa vieraan valtion kansalaisuutta” ([401/1968](#)). Koska monikansalaisuutta ei hyväksytty, monet monikansallisiin perheisiin syntyneet lapset saivat isän mukaan muun kuin Suomen kansalaisuuden.

Kansalaisuuslakiin tehtiin muutoksia 1984 ([584/1984](#)), jolloin kansalaisuuden saamisen painotuksia muutettiin niin, että suomalaisen äidin lapsi saa automaattisesti Suomen kansalaisuuden. Kaksoiskansalainen saattoi menettää Suomen kansalaisuuden täyttäessään 22 vuotta, jos ei siihen mennessä ollut hakenut kansalaisuuden säilyttämistä. Tietty 31.8.1966 jälkeen syntyneet henkilöt saivat mahdollisuuden hakea ilmoitusmenettelyllä Suomen kansalaisuutta luopumatta aiemmasta kansalaisuudestaan.

1.6.2003 ([359/2003](#)) voimaan tulleen kansalaisuuslain suurin uudistus oli monikansalaisuuden aiempaa laajempi hyväksyminen. Suomalainen ei menetä Suomen kansalaisuutta saadessaan ulkomaan kansalaisuuden, eikä ulkomaalainen menetä kansalaisuuttaan saadessaan Suomen kansalaisuuden. Se, tuleeko henkilöstä kaksoiskansalainen vai ei, riippuu toisen valtion lainsäädännöstä. Monikansalainen voi menettää Suomen kansalaisuuden 22-vuotiaana, jos hänellä ei ole ”yhteenkuuluvuutta osoittavia siteitä Suomeen”. Tämän osoittamiseksi riittää ilmoitus, että haluaa säilyttää kansalaisuuden.

1.6.2003 ja sen jälkeen avioliiton ulkopuolella suomalaiselle isälle ulkomailla syntyvät lapsella on oikeus saada Suomen kansalaisuus ilmoituksesta, jolloin hän saa Suomen kansalaisuuden vasta ilmoituksen tekemisestä lukien. Alaikäisen lapsen ilmoituksen laittaa vireille huoltaja tai edunvalvoja. Jos lapsi on syntynyt ennen 1.6.2003, kansalaisuutta pitää hakea kansalaisuushakemuksella.

Vuonna 2003 voimaan tulleessa kansalaisuuslain 60 §:ssä oli siirtymäsäännös entisen Suomen kansalaisen määräajassa tehtävästä kansalaisuusilmoituksesta. Säännöksen mukaan henkilö, joka oli menettänyt Suomen kansalaisuuden saadessaan jonkin toisen

maan kansalaisuuden, saattoi hakea sitä takaisin ilmoitusmenettelyllä ja siirtymäsäännös ulottui myös hänen jälkeläisiinsä (ja myös heidän alle 18-vuotiaisiin lapsiin) siinäkin tapauksessa, että näillä ei ollut Suomen kansalaisuutta koskaan ollut tai ja he eivät koskaan olleet asuneet Suomessa. Laissa määritelty siirtymäaika alkoi 1.6.2003 ja päättyi 31.5.2008.

Suomen kansalaisuuslakia muutettiin 2011 niin, että entinen Suomen kansalainen voi saada Suomen kansalaisuuden ilmoituksella riippumatta siitä, asuuko hän Suomessa vai ulkomailla. Entinen Suomen kansalaisuus on ainoa edellytys kansalaisuuden takaisin saamiseksi ilmoituksella ja kansalaisuutta voi hakea myös alaikäiselle huollossa olevalle lapselle. Suomen kansalaisuutta ei voi saada ilmoitusmenettelyllä sillä perusteella, että on entisen Suomen kansalaisen jälkeläinen (18 vuotta täyttänyt).

Äitiyslaki tuli voimaan 1.4.2019 ja nyt myös ulkomailla syntyneen naisparin lapsi voi saada ilmoituksella Suomen kansalaisuuden, jos lapsen synnyttäneen äidin kumppani on lapsen syntymähetkellä suomalainen ja hänen äitiytensä on vahvistettu.

1.5.2019 kansalaisuuslakia muutettiin siten, että tiettyihin vakaviin rikoksiin syyllistynyt henkilö voi menettää Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden poistamisesta ei voi säätää taannehtivasti. Kansalaisuuden voi siis menettää vain sellaisen rikoksen vuoksi, joka on tehty lakimuutoksen tultua voimaan.

migri.fi/suomen-kansalaisuus

migri.fi (Suomen kansalaisuuslaki)

Yhdistetty päätöslauselmaan 15.

19. Suomen kansalaisuus ilmoituksesta entisen Suomen kansalaisen (aikuisille) lapsille ja näiden alaikäisille lapsille

Vastaavasta aiheesta on tehty päätöslauselmat 50/2005, 2/2007, 4/2007, 15/2010, 5/2017

Ehdotetaan Kansalaisuuslain uudelleenavaamista lisäyksellä, joka oli voimassa ainoastaan lain määräämän viiden vuoden siirtymäajan 1.6.2003 – 31.5.2008, että syntyperäinen Suomen kansalainen, joka menetti Suomen kansalaisuutensa saadessaan toisen maan kansalaisuuden, voi saada sen takaisin ilmoituksella, ja että tämä mahdollisuus avataan uudelleen myös heidän aikuisille lapsilleen (18-vuotiaat tai vanhemmat) yhdessä näiden alaikäisten lasten kanssa (entisten tai nykyisten Suomen kansalaisten lapsenlapset).

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että kansalaisuuslakia muutetaan siten, että myös syntyperäisten entisten tai nykyisten Suomen kansalaisten jälkeläiset (18 vuotta täyttäneet henkilöt) ja heidän alaikäiset lapsensa saavat Suomen kansalaisuuden ilmoitusmenettelyllä.

20. Suomen ja Venäjän välinen sopimus kaksoiskansalaisuudesta

Suomi hyväksyy monikansalaisuuden. Jos Suomen kansalaisella on myös jonkin toisen valtion kansalaisuus, Suomen viranomaiset pitävät häntä Suomessa ja ulkomailla Suomen

kansalaisena. Muiden valtioiden viranomaiset eivät kuitenkaan välttämättä pidä häntä Suomen kansalaisena, koska jokainen valtio ei hyväksy monikansalaisuutta samalla tavoin kuin Suomi. Suomen kansalaisuuslaissa ei ole erityistä mainintaa monikansalaisuuden hyväksymisestä. Laissa ei kuitenkaan ole monikansalaisuutta rajoittavia säännöksiä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomen viranomaisia tarkentamaan Suomen ja Venäjän kaksoiskansalaisten oikeuksia ja velvollisuuksia, jotta voidaan välttää niiden mahdollinen päällekkäisyys ja/tai ristiriitaisuus.

21. Ulkosuomalaisten sähköisen asioinnin helpottaminen (vahva tunnistautuminen)

Vahvalla sähköisellä tunnistamisella tarkoitetaan henkilöllisyyden todentamista sähköisesti. Vahvan sähköisen tunnistamisen avulla kansalainen voivat turvallisesti vahvistaa henkilöllisyytensä erilaisissa sähköisissä palveluissa. Tunnistamisessa käytettyjä tunnistusvälineitä ovat puhelinoperaattorien mobiilivarmennot, pankkien käyttämät verkkopankkitunnukset ja kansalaisvarmenne.

Ulkomailla asumisen kestosta ja muusta henkilöhistoriastaan riippuen ulkomailla asuvilla Suomen kansalaisilla ei aina ole asiakassuhdetta suomalaiseen pankkiin tai teleoperaattoriin, jotka tarjoavat nämä tunnistusvälineitä. Tällaisten henkilöiden saatavilla olevana vaihtoehtona tunnistusvälineeksi on vain Digi- ja väestötietoviraston kansalaisvarmenne. Sen käyttöönotto vaatii ensin fyysisen henkilökortin, jossa oleva kansalaisvarmenne pitää erikseen aktivoida kotiin toimitettavalla aktivointitunnusluvulla. Mutta ennen kuin kansalaisvarmennetta voi käyttää, täytyy vielä hankkia kortinlukija sekä siihen ohjelmisto. Aiheesta lisää: dvv.fi/kansalaisvarmenne

Lisäksi ulkosuomalaisten erityishaasteena voi olla pääsy Suomen ulkoasiainhallinnon asiointipisteeseen, josta henkilökorttia voi hakea.

Valtiovarainministeriö on lokakuussa 2020 asettanut hankkeen digitaalisen henkilöllisyyden ja sen hyödyntämistapojen kehittämiseksi. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on edistää Suomen kansalaisille ja kaikille Suomessa asuville mahdollisuutta sähköiseen tunnistautumiseen sekä edistää toimivien tunnistusratkaisujen kehittymistä. Hallitusohjelmassa on lisäksi nostettu esiin henkilön mahdollisuudet hallita omia julkisissa palveluissa olevia tietojaan sekä riittävät tukipalvelut sähköisten julkisten palveluiden käyttöön yhdenvertaisuuden varmistamiseksi, Aiheesta lisää [VM:n sivuilla](#). Väestörekisterikeskus on esittänyt, että valtio kehittäisi oman, ensisijaisesti mobiilisovellukseen perustuvan tunnistusratkaisun. Tavoitteena on, että digitaalinen henkilöllisyydestodistus olisi käytössä Suomessa alkuvuodesta 2023. Matkapuhelimeen ladattavaa henkilökorttia voisi käyttää myös erilaisiin sähköisiin palveluihin kirjautumisessa.

Aiheesta lisää:

[Sverigesradio 14.4.2021](#)

[Sähköinen tunnistaminen Selvitys nykytilasta sekä kehittämistarpeista \(valtioneuvosto.fi\)](#)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti korostaa, että kaikille kansalaisille tulee taata mahdollisimman helppokäyttöinen, turvallinen ja maksuton tunnistautumistapa

Suomen julkisiin palveluihin asuinmaasta riippumatta. Ulkosuomalaisparlamentti tukee Suomen valtion hanketta kehittää vuoteen 2023 mennessä yhtenäinen ja helppokäyttöisen sähköisen tunnistautumisen järjestelmä, jota kaikki Suomen kansalaiset voivat käyttää.

III SENIORIASIOIDEN VALIOKUNTA

22. Vapaaehtoinen liittyminen Suomen työeläkejärjestelmään

Suomessa yksityisten alojen työntekijöiden työeläkevakuuttamista hoitavat yksityisoikeudelliset työeläkeyhtiöt, eläkesäätiöt ja eläkekassat. Merenkulkijoilla ja maatalousyrittäjillä on omat erilliset eläkevakuuttajansa. Työeläketurvan sisältö määritellään eläkelaeissa. Yksityisten alojen työeläkelait ovat: työntekijän eläkelaki TyEL, yrittäjän eläkelaki YEL, maatalousyrittäjän eläkelaki MYEL ja merimieseläkelaki MEL. Julkisten alojen eli valtion, kuntien ja evankelis-luterilaisen kirkon työntekijöiden eläketurva on järjestetty kootusti Kevassa. Julkisten alojen työeläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (JuEL).

Suomessa lakisääteistä työeläketurvaa hoitavat yksityiset työeläkevakuutusyhtiöt. Työnantaja voi itse valita, missä työeläkeyhtiössä haluaa järjestää työntekijänsä vakuuttamisen. Työnantaja suorittaa sekä oman osuutensa että työntekijän osuuden työeläkevakuutusmaksusta valitsemaansa työeläkeyhtiöön. Työeläkevakuutusmaksu kokonaisuudessaan on keskimäärin 24,4 % työntekijän palkasta. Työntekijän maksu vuonna 2021 on alle 53-vuotiailla ja yli 62-vuotiailla 7,15 prosenttia palkasta ja 53–62-vuotiailla 8,65 prosenttia palkasta. Työnantaja pidättää tämän prosenttiosuuden työntekijän palkasta palkanmaksun yhteydessä. Työnantajan osuudeksi työeläkevakuutusmaksusta jää keskimäärin 16,95 %.

Työeläkevakuutusyhtiö voi olla yhtiömuodoltaan joko vakuutusosakeyhtiö (myös julkinen) tai keskinäinen vakuutusyhtiö. Keskinäisen vakuutusyhtiön omistajina ovat vakuutuksenottajat eli työnantajat ja vakuutetut eli työntekijät sekä mahdolliset takuusuuden omistajat. Työeläkevakuutusyhtiöt hoitavat pääasiassa yksityisten alojen työntekijöiden ja yrittäjien lakisääteistä työeläketurvaa. Työeläkevakuutusyhtiöiden vakuutetut muodostavat suurimman osan kaikista työeläkevakuutetuista. Työeläkeyhtiöissä vakuutettuja on noin 70 prosenttia kaikista noin 2,7 miljoonasta työeläkevakuutetusta.

Työeläkeyhtiöt Suomessa: Eläkevakuutusosakeyhtiö Veritas, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen, Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo ja Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma.

Työeläkevakuutusyhtiö on tarkkaan säännelty yhtiömuoto, johon sovelletaan työeläkevakuutusyhtiöistä annettua lakia (354/1997) sekä vakuutusyhtiölakia (521/2008). Suomessa työeläkevakuutusyhtiön voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (mm. yritys tai yhteisö). Vähintään puolella perustajista on oltava asuinpaikka (oikeushenkilöllä kotipaikka) Euroopan talousalueella, ellei sosiaali- ja terveysministeriö myönnä tästä poikkeusta.

Ulkomaiset vakuutusyhtiöt eivät voi suoraan harjoittaa Suomessa lakisääteistä eläkevakuutusta, mutta ulkomainen yhteisö tai luonnollinen henkilö voi perustaa Suomeen työeläkevakuutusyhtiön. Yhtiötä koskevat samat toimiala- ja toimiluparajoitukset kuin suomalaistenkin perustamia työeläkevakuutusyhtiötä. Toistaiseksi yksikään ulkomainen vakuutusyhtiö ei harjoita työeläkevakuutustoimintaa Suomessa.

Työeläkevakuutusyhtiöltä vaadittava peruspääoma on vähintään viisi miljoonaa euroa. Lakisääteistä työeläkevakuutusta harjoittavalla työeläkevakuutusyhtiöllä tulee myös olla valtioneuvoston myöntämä toimilupa. Valtioneuvosto voi liittää antamaansa toimilupaan ehtoja, jotka ovat tarpeen vakuutuksenottajien ja vakuutettujen etujen turvaamiseksi, yhtiön vakaan toiminnan varmistamiseksi sekä työeläkevakuutustoiminnan terveen kehityksen edistämiseksi. Työeläkevakuutusyhtiön yhtiöjärjestykselle ja sen muutoksille on myös saatava Finanssivalvonnan vahvistus.

Laki työeläkevakuutusyhtiöistä: finlex.fi (> Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > vuosi 1997 > 25.4.1997/354)

Lähteet: etk.fi, tyoelake.fi, keva.fi

Eläkesäätiöt ja -kassat

Eläkesäätiö on työnantajan perustama vakuutus- ja eläkelaitos, joka myöntää toimintapiiriinsä kuuluville henkilöille ja näiden edunsaajilla eläkkeitä ja niihin verrattavia etuuksia, jotka voivat olla lakisääteisiä tai vapaaehtoisia. Eläkekassa on vastaavia eläke- ja etuusasioita hoitava vakuutuskassa, joka on yleensä toimialakohtainen.

Eläkesäätiö hoitaa yhden tai useamman työnantajan tai konsernin palveluksessa olevien työntekijöiden työeläketurvaa. Eläkesäätiö ei saa harjoittaa muuta vakuutustoimintaa. Lakisääteisen työeläketurvan lisäksi eläkesäätiö voi kuitenkin järjestää myös vapaaehtoista lisäeläketurvaa. Eläkesäätiöissä järjestetyn lisäeläketurvan kustantaa yksin työnantaja. Suomessa on kymmenen lakisääteistä eläketurvaa hoitavaa eläkesäätiötä, esim. Orionin Eläkesäätiö, Telian Eläkesäätiö, UPM Sellutehtaiden eläkesäätiö ja Yleisradion Eläkesäätiö

Eläkesäätiölaki: finlex.fi (> Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 1995 > 29.12.1995/1774)

Eläkekassa hoitaa yhden työnantajan, konsernin tai samaan toimialaan kuuluvien työnantajien palveluksessa olevien henkilöiden työeläketurvaa. Eläkekassa voi myös hoitaa yrittäjien eläketurvaa. Eläkekassa ei saa harjoittaa muuta vakuutustoimintaa. Lakisääteisen työeläketurvan lisäksi eläkekassa voi kuitenkin järjestää myös vapaaehtoista lisäeläketurvaa. Eläkekassassa järjestetyn lisäeläketurvan kustantaa joko työnantaja yksin tai työnantaja ja työntekijät yhdessä.

Eläkekassan perustaminen edellyttää vähintään 300 vakuutettua mutta ei varsinaista viranomaislupaa. Eläkekassan säännöille ja niiden muutoksille haetaan kuitenkin Finanssivalvonnan vahvistus, ja kassa on ilmoitettava rekisteröitäväksi säädetyssä ajassa vakuutuskassarekisteriin. Sääntöjen ja niiden muutosten vahvistamisen ehdoksi Finanssivalvonta voi asettaa riittävän takuupääoman tai pohjarahaston hankkimisen. Eläkekassat ovat työnantaja- tai alakohtaisia. Suomessa lakisääteistä eläketurvaa hoitavat eläkekassat: Apteekkien Eläkekassa, Eläkekassa Verso (metsäalat), Reka Eläkekassa ja Valion Eläkekassa

Vakuutuskassalaki: finlex.fi (> Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 1992 > 27.11.1992/1164)

tela.fi (Työeläkevakuuttajat Tela ry)

esy.fi/esy-ry/elakesaatiot-ja kassat (Eläkesäätiöyhdistys Esy ry)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa puhemiehistöä ja sihteeristöä nostamaan esille tarve perustaa valtiollinen työeläkekassa yksityisten henkiköiden vapaaehtoisille eläkemaksuille sosiaali -ja Terveysministeriön (STM), Kansaneläkelaitoksen (KELA) ja Eläketurvakeskuksen (EKT) kanssa ja kehottamaan heitä selvittämään tätä tarvetta laajemmin.

23. Kansaneläkkeen takaisin maksut

Kela perii takaisin liikaa maksetun kansaneläkkeen, joka voi perustua esimerkiksi eläkkeensaajan muuttuneisiin tuloihin. Takaisinperinnästä eläkkeensaaja saa päätöksen, johon eläkkeensaajalla on oikeus hakea muutosta. Jos Kela ei päädy oikaisemaan päätöstä, on eläkkeensaajalla valitusoikeus muutoksenhakulautakuntaan. Muutoksenhakulautakunnan käsittelyajat ovat keskimäärin alle vuoden.

Kelan päätöksessä ilmoitetaan määräaika, johon saakka liikaa perityn eläkkeen voi maksaa nettomääräisenä siis verojen jälkeisenä tulona. Jos takaisin maksu tapahtuu määräajan jälkeen, ennakonpidätystä ei voi enää oikaista ja liikaa maksettu kansaneläke täytyy maksaa takaisin bruttomääräisenä, siis myös veron osuus. Jos takaisin maksettava kansaneläke peritään takaisin bruttomääräisenä, Kela ilmoittaa takaisin maksetut etuudet automaattisesti Verohallinnolle, joka huomioi ne sen vuoden verotuksessa, jona takaisinmaksu on tapahtunut.

Lähde: kela.fi/etuuksien takaisinperintä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Kela ja Verohallintoa käsittelemään eläkkeensaajien virheelliset päätökset ja oikaisuvaatimukset kohtuullisen ajan sisällä.

24. Eläkkeen kertyminen palkattomien jaksojen ajalta esim. opiskelu, lasten kotihoito

Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen astuessa voimaan, laskettiin vuoden vaihteessa 2004/2005 jatkuneiden työsuhteiden eläkeoikeudet entisen lainsäädännön mukaisena vuoden 2004 loppuun ja uudet karttumisprosentit tulivat voimaan 2005 alusta. Vuoden 2017 työeläkeuudistuksen myötä eläkettä alkoi karttua 17 vuoden iästä alkaen 18 vuoden sijaan.

Vuodesta 2005 alkaen Suomessa on 18 vuotta täyttäneille kertynyt työeläkettä ammatilliseen perustutkintoon tai korkeakoulututkintoon johtavasta opiskelusta. Myös ulkomainen tutkinto on kartuttanut Suomen työeläkettä, jos opiskelua varten on saatu

opintotukea Suomesta. Vuodesta 2005 alkaen myös perhevapailta on kertynyt työeläkettä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan tai kotihoidontuen ajalta.

Suomen kansaneläkkeen kertyminen perustuu Suomessa asuttuun aikaan ja määräytyy 16-65 ikävuoden välillä Suomessa asuttujen vuosien mukaan. Vähimmäisvaatimus asumisvuosien määrästä on kolme vuotta. Maksettavaa kansaneläkettä pienentävät Suomen työeläke ja useimmat muista maista maksettavat eläkkeet. Jos muut eläketulot ja etuudet ovat yhteensä noin 1220-1360 euroa kuukaudessa, ei kansaneläkettä välttämättä makseta ollenkaan. EU- ja Eta-maiden lakisääteiset, omaan asumis- tai vakuutusaikaan perustuvat eläkkeet eivät vaikuta pienentävästi kansaneläkkeen määrään. Täyden kansaneläkkeen saamiseksi vaaditaan 40 Suomessa asuttua vuotta. Jos vuosia on vähemmän, suhteutetaan kansaneläke Suomessa asuttujen vuosien määrään. EU/Eta-maiden lisäksi Suomen valtio on sopinut eläkkeiden maksamisesta sosiaaliturvasopimuksilla mm. Yhdysvaltojen, Kanadan ja Australian kanssa.

Kansaneläkelaki: finlex.fi (> Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 2007 > 11.5.2007/568)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa aloitteeseen, vaan toteaa, että aloitteessa esitetty kodinhoitovelvollisuuksien aikainen poissaolo työelämästä ei Suomessa vaikuta asuinaikaan perustuvan kansaneläkkeen kertymiseen. Sen lisäksi vuoden 2005 voimaan tulleen työeläkelain mukaisesti perhevapailta kertyy eläkettä Suomen työeläkejärjestelmän kautta.

25. Eläkkeen kertyminen jo 15 vuoden iästä lähtien, ei siis 23 vuoden iästä lähtien

Suomen työeläkejärjestelmän mukainen työeläke kertyi vasta 23 ikävuoden jälkeen tehdystä työstä vuoden 2004 loppuun siihen asti voimassa olleen työeläkelainsäädännön mukaan. Vuoden 2005 työeläkelakimuutoksen jälkeen työeläkettä on kertynyt 18-vuotiaasta alkaen.

Suomen kansaneläke on perusturvaeläke, joka määräytyy 16 - 65 ikävuoden välillä Suomessa asuttujen vuosien mukaan. Työhönoton alaikäraja on 15 vuotta tai korkeampi sen mukaan, mihin ikään asti oppivelvollisuus kussakin EU-maassa jatkuu. Oppivelvollisuus lakkaa oppimäärän tultua suoritetuksi tai kymmenen vuotta oppivelvollisuuden alkamisen jälkeen, jälkimmäinen tarkoittaa useimmille kesää sinä vuonna, jona oppilas täyttää 17 vuotta. Suomessa oppivelvollisuus kestää 17-vuoden ikään ja 1.8.2021 alkaen oppivelvollisuus päättyy, kun oppilas täyttää 18 vuotta. Alle 18-vuotiaiden työntekoa on säädelty laissa monin pykälän.

Takuueläke on etuus, jota maksetaan ainoastaan Suomessa vakituisesti asuville eläkkeensaajille, joiden muut eläketulot jäävät alle takuueläkkeen määrän eli alle 837,59euron (vuonna 2021). Takuueläkkeen määrään vaikuttavat vähentävästi kaikki muut eläketulot sekä Suomesta että ulkomailta, mutta takuueläkettä eivät pienennä ansiotulot, pääomatulot tai omaisuus. Takuueläkkeen saamiseen vaaditaan kolme Suomessa asuttua vuotta 16-ikävuoden jälkeen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti hylkää aloitteen ja toteaa, että Suomen työeläkkeet ovat kertyneet kulloinkin voimassaollettujen eläkelakien mukaan, joihin työeläkelakien osalta aloitteessa mainitut muutokset ovat toteutuneet työeläkeuudistusten kautta ja kansaneläkkeen osalta eläkekertymän perusteena on Suomessa asuttu aika.

26. Sairastuneen/muistisairaana Suomen kansalaisen paluumuuton järjestäminen Suomeen

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa ministeriön osastojen kanssa Suomen ja muiden maiden välisistä kahdenkeskisistä sosiaali- ja terveysalan yhteistyösopimuksista ja niiden toimeenpanosta. Ministeriön kansainvälisten asioiden yksikkö (KVY) kehittää, suunnittelee ja sovittaa yhteen hallinnonalan kansainvälisiä asioita ja vastaa muun muassa hallinnonalan EU-asioiden ja muun kansainvälisen yhteistyön suunnittelusta, kehittämisestä ja yhteensovittamisesta ministeriön osastojen ja laitosten sekä muiden ministeriöiden kanssa.

Sosiaaliturvan yhteensovittaminen Suomen ja EU:n välillä:

Sosiaaliturvaoikeuksista kansainvälisissä tilanteissa ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta säädetään kansallisessa lainsäädännössä, EU-lainsäädännössä sekä valtioiden välisissä sosiaaliturvasopimuksissa.

EU- ja Eta-maiden sekä Sveitsin välillä liikkuvien henkilöiden sosiaaliturvaa sääntelee EU:n sosiaaliturva-asetukset, joilla yhteensovitetaan jäsenmaiden erilaisia sosiaaliturvajärjestelmiä. Rajat ylittävissä tilanteissa EU:n sosiaaliturvaa koskevat säännöt ovat etusijalla Suomen lainsäädäntöön nähden. Sosiaaliturvajärjestelmiä yhteensovittavien sääntöjen pääperiaatteiden mukaan vain yhden maan sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan kerrallaan, ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti, etuuksien saamiseksi eri maissa tehdyt työskentelyjaksot lasketaan yhteen, etuuksia maksetaan toisissa jäsenvaltioissa asuville ja maiden välillä noudatetaan hyvää hallinnollista yhteistyötä.

EU:n sosiaaliturva-asetukset ovat olleet voimassa 1950-luvulta lähtien. Euroopan komission yhteydessä toimii sosiaaliturvajärjestelmiä yhteensovittava hallintotoimikunta, jonka tehtävänä on käsitellä kaikkia hallinnollisia ja tulkinnallisia kysymyksiä, jotka koskevat EU:n sosiaaliturva-asetuksia. Hallintotoimikunta muodostuu jokaista jäsenvaltiota edustavista jäsenistä. Suomea hallintotoimikunnassa edustaa sosiaali- ja terveysministeriö. Pohjoismaiden sosiaaliturvasopimus täydentää EU-lainsäädäntöä. Pohjoismaat ovat myös tehneet keskinäisen Pohjoismaiden sosiaalipalvelusopimuksen. Lähde: stm.fi (Sosiaali- ja terveysministeriö)

Pohjoismaiden sosiaalipalvelusopimus:

[finlex.fi](#) > Valtiosopimukset > Valtiosopimukset > 1996 > 69/1996

9 artikla

Pitempiaikaisen hoidon tai huolenpidon tarpeessa olevien henkilöiden muutto toiseen Pohjoismaahan

1. Kun henkilö, johon sovelletaan sopimusta, on pitempiaikaisen hoidon tai huolenpidon tarpeessa ja toivoo voivansa muuttaa Pohjoismaasta toiseen Pohjoismaahan, johon hänellä on erityisiä siteitä, kahden maan vastuussa olevien viranomaisten tulee edistää muuttoa, jos se parantaa asianomaisen henkilön elämäntilannetta.

2. Lähtö- ja tulomaan vastuussa olevat viranomaiset voivat muuttoa koskevan sopimuksen osana päättää hoidon tai huolenpidon aiheuttamien kustannusten jakamisesta maiden viranomaisten välillä.

3. Jos toisessa kappaleessa tarkoitettu sopimus koskee sairaanhoidosta aiheutuvien kustannusten jakamista, sitä on pidettävä 15 päivänä kesäkuuta 1992 tehdyn Pohjoismaisen sosiaaliturvasopimuksen 23 artiklan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettuna sopimuksena.

Suomen kansalaisia maailmalla neuvovat ja auttavat Suomen edustustot ja konsulaatit. Ulkoministeriön konsuliasioiden yksikön tehtäviin kuuluvat:

- konsulipalveluja koskeva yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta
 - konsulipalveluihin liittyvä asiantuntija-apu ja neuvonta
 - konsulipalveluihin liittyvät oikeudelliset asiat ja virka-apu
 - unionin konsuliyhteistyöhön liittyvät asiat
 - muut konsuliasioihin liittyvät tehtävät, jollei asia kuulu muulle toimintayksikölle
- um.fi/konsuliasioiden-yksikko

Konsulipalvelulaki määrittelee mitä konsulipalveluja annetaan suomalaisille yhteisöille ja henkilöille, jotka ovat Suomen kansalaisia.

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään niistä konsulisuhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 50/1980) 5 artiklassa tarkoitetuista konsulitehtävistä, joita Suomen ulkomaanedustukseen kuuluvat diplomaattiset edustustot ja konsuliedustustot (edustusto) voivat hoitaa yksityisen henkilön tai yhteisön avustamiseksi tai niiden etujen ja oikeuksien valvomiseksi ja joiden hoitaminen kuuluu ulkoasiainhallinnon tehtäviin tämän lain tai muun lainsäädännön nojalla (konsulipalvelu).

Konsulipalvelulain 3 luku

11 §

Palvelut hädänalaisessa asemassa olevalle

Hädänalaisessa asemassa oleva

Tässä luvussa säädettyjä konsulipalveluja voidaan antaa sellaiselle tilapäisesti ulkomailla edustuston toimipiirissä oleskelevalle 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja edustusta vailla olevalle Euroopan unionin kansalaiselle, jonka edustusto on todennut olevan hädänalaisessa asemassa sairauden, tapaturman, onnettomuuden, rikoksen kohteeksi joutumisen tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi.

12 §

Hädänalaisessa asemassa olevan avustaminen

Edustusto neuvoo ja avustaa hädänalaisessa asemassa olevaa tarpeen mukaan sairaanhoidon saamiseksi, kotiuttamisen järjestämiseksi, oikeusavun saamiseksi, rikosilmoituksen tekemiseksi sekä välttämättömän tilanteen vaatiman muun avun saamiseksi.

Konsulipalvelulaki: finlex.fi (> Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 1999 > 22.4.1999/498)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa puhemiehistöä ja sihteeristöä selvittämään ulkosuomaalaissenioreiden parissa työskentelevien yhteistyöverkostojen kehitystoimenpiteitä ja EU-maiden yhteisten sopimusten mahdollisuuksia, joiden avulla voitaisiin taata heitteille jääneiden muistisairaiden suomalaissenioreiden asianmukaisen hoito ja avustaminen koordinoitusti vastuuviranomaisten kautta.

27. Talo ulkosuomalaisille eläkettä saaville paluumuuttajille

Suomen Paluumuuttajat ry:n toimintasuunnitelmissa paluumuuttajakoti on mainittu jo yhdistyksen perustamisvuodesta 1996 asti. Yhdistys haki rahoitusta Raha-automaattiyhdistykseltä (nyk.STEA), mutta varoja tarkoitukseen ei kuitenkaan ole myönnetty. Hankkeen paluumuuttajaseniorikodin suunnittelun mallina käytettiin jossain määrin tanskalaisten paluumuuttajien senioriasumisyhteisöä (Fredensborghusene), joka on ollut toiminnassa 1960-luvulta alkaen. Suomen Paluumuuttajat ry:n paluumuuttajakoti -hankkeeseen Riihimäen kaupunki lupasi 90-luvun lopulla lahjoittaa tarvittaessa sopivan tontin.

2000-luvulla Suomalaiset Seniorit Maailmalla -työryhmä (Suomi-Seura ry, Kirkon ulkosuomalaistyö, Suomen Merimieskirkko, Siirtolaisuusinstituutti) selvitti mahdollisuuksia säätiöpohjaisen paluumuuttajakodin perustamiseen. Työryhmä totesi säätiörahoituksen ja säätiön hallinnoinnin hankalaksi toteuttaa. Tapaamiset sosiaali- ja terveysministeriön sekä Raha-automaattiyhdistyksen edustajien kanssa eivät johtaneet paluumuuttajakoti -hankkeen etenemiseen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa puhemiehistöä ja sihteeristöä selvittämään mahdollisuudet perustaa paluumuuttoa suunnitteleville ulkosuomalaissenioreille senioripaluumuuttajatalo pääkaupunkiseudulle.

28. Haudanhoito ja hautasopimuksen loppuminen Suomessa

Hautustoimilain (1 luku3 §) mukaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien tai seurakuntayhtymien on velvollisuus ylläpitää yleisiä hautausmaita. Hautausmaa voi olla useamman seurakunnan tai seurakuntayhtymän yhteinen.

Evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien hautausmaat toimivat yleisinä hautausmaina, joilta myös kirkkoon kuulumaton vainaja on oikeutettu saamaan hautasijan. Useilla hautausmailla on arkkuhautapaikkojen lisäksi [uurnahautapaikkoja](#) sekä tuhkan sirottelualue. Pyynnöstä vainaja voidaan haudata uskonnollisesti neutraalille tunnustuksettomalle hautausmaalle, joiden ylläpitämisestä seurakunnilla on keskinäisiä sopimuksia.

Hautapaikka

Hautapaikka hankitaan seurakunnan hautausmaan toimiston kautta. Hautustoimiston voi valtuuttaa huolehtimaan hautapaikan sopimisesta seurakunnan kanssa. Hautapaikkaan vaikuttaa se, onko kyseessä arkkuhautaus vai tuhkan hautaaminen.

Hautapaikan voi lunastaa määräajaksi. Eri seurakunnissa ja hautausmailla on tarjolla erilaisia vaihtoehtoja. Hautapaikka- ja hautausmaksut päätetään vuosittain seurakunnissa. Hautapaikan hinta saattaa olla kalliimpi ulkopaikkakuntalaiselle. Useissa seurakunnissa hautapaikka on maksuton rintamatunnuksen omaaville ja heidän puolisoilleen.

Nykyään ei luovuteta enää uusia ainaishautoja, mutta haudaus vanhaan ainaishautaan voi edelleen olla mahdollista. Määräaikaisen haudan hallinta-aikaa voi tarvittaessa jatkaa, seurakunta perii siitä hinnastonsa mukaisen maksun. Ellei hautapaikkaa halua pitää, siirtyy se seurakunnan omistukseen. Tällöin seurakunta tarjoaa hautaoikeuden haltijalle mahdollisuuden poistaa hautamuistomerkin. Hautapaikalle voidaan haudata uusi vainaja, mutta kirkonkirjoissa säilyvät tiedot myös aikaisemmasta vainajasta.

evl.fi/perhejuhlat/hautajaiset/haudaus-ja-hautapaikka

Hautaamista koskevat lait: kirkkolaki, hautaustoimilaki, terveydenhuoltoasetus ja seurakuntakohtainen hautaustoimen ohjesääntö.

Kirkkolain mukaan kaikilla evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnilla tulee olla oma hautaustoimen ohjesääntönsä. Siinä on tarkemmat toimeenpanoa ja menettelyä koskevat määräykset haudoista, hautakirjanpidosta, haudan hoidolle asetetuista vaatimuksista ja hautamuistomerkkien hyväksymisestä sekä hautausmaalla noudatettavasta järjestyksestä. Seurakunnan hautaustoimen ohjesäännössä huomioidaan hautausmaiden paikalliset ominaispiirteet ja hautauskäytännössä omaksuttu kulttuuri sekä järjestelyiden tarkoituksenmukaisuus.

Hautojen määrääjät

- Hautoja on annettu vuoteen 1956 saakka ainaishautoina. Ainaishauta pysyy omaisten hallinnassa ilman uusia lunastusmaksuja niin kauan kuin omaiset huolehtivat haudan kunnosta.
- Vuonna 1957 jälkeen vuoteen 1980 saakka on annettu 50 vuoden määräaikaishautoja
- Vuoden 1981 jälkeen on annettu 25 vuoden määräaikaishautoja

Haudan määräaikaisen hallinta-ajan päättyessä hautaoikeus lakkaa ilman irtisanomista (KL 17 luku 2 §) ja hautaoikeus palautuu seurakunnalle. Haudan hallinta-ajalla tarkoitetaan sitä aikaa, jonka hauta on suvun hallinnassa. Arkkuhautaamisen yhteydessä puhutaan haudan koskemattomuusajasta. Hautaaminen on mahdollista vapaaseen hautasijaan tai sellaiseen hautasijaan, jonka aiemmasta käyttöönnotosta on kulunut riittävän pitkä aika. Terveysturvallisuuden mukainen hautasijan koskemattomuusaika on 15 vuotta, mutta hautausmaakohtainen koskemattomuusaika voi olla pidempikin, esimerkiksi 25–30 vuotta. Ajat määräytyvät hautausmaata perustettaessa.

Hautojen hallinta-aika

Kun haudan hallinta-aika on päättymässä, tarjotaan hautaoikeuden haltijalle tai sille, jolla on oikeus tulla haudatuksi kyseessä olevaan hautaan, mahdollisuus lunastaa haudan hauta-aika uudelleen 25 vuodeksi. Hinta määräytyy seurakunnassa voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Hallinta-ajan jatkamiseen ei tarvita erityistä hakemusta. Kun seurakunta tiedottaa päättyneestä hallinta-ajasta, riittää hautaoikeuden haltijan yhteydenotto seurakuntaan ja asiasta sopiminen.

Haudan hoitaminen

Hautapaikka vaatii hoitamista, kuten nurmikon leikkuuta ja hautakukkien istutusta. Omaisten on nimettävä hautaoikeuden haltija, joka vastaa haudan hoidosta ja edustaa omaisia hautaa koskevissa kysymyksissä. Haudan hoidosta sovitaan seurakunnan tai hautoja hoitavan yrityksen kanssa. Maksua vastaan on saatavissa erilaisia haudanhoitopalveluita.

Hautaustoimilaissa (457/2003, HautL) säädetään ihmisen ruumiin hautaamisesta ja tuhkaamisesta, tuhkan käsittelystä sekä hautausmaan ja yksityisen haudan perustamisesta, ylläpidosta, hoitamisesta ja lakkauttamisesta sekä krematorion perustamisesta (HautL 1.1 §).

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee hautaustoimea koskevan lainsäädännön. Yleisten hautausmaiden ylläpito on kirkon lakisääteinen tehtävä. Jokaisella on oikeus saada hautasija kotikuntansa evankelis-luterilaisen seurakunnan hautausmaalta tai sen tunnustuksettomalta hauta-alueelta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto (AVI) hoitaa hautaustoimilaissa tarkoitettua lupa-, valvonta- ja kiinteistörekisteritehtävät koko maan alueella sekä luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen ja siirtoväen sankarihautausmaiden hoitoon liittyvät tehtävät.

Hautaukseen liittyvissä käytännön kysymyksissä voi ottaa yhteyttä vainajan kotipaikkakunnan seurakuntaan, joka ylläpitää hautausmaata.

Hautasijasta ja hautaamiseen liittyvistä palveluista peritään maksu. Maksut saavat olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruiset ja maksujen perusteiden tulee olla samat kaikille, joilla on oikeus tulla haudatuksi seurakunnan hautausmaalle.

Hautaustoimilaki

5 luku Hautaoikeus sekä hautausmaan hoitaminen ja lakkauttaminen

11 § Hautaoikeus

Hautaoikeudesta evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnan tai seurakuntayhtymän ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnan hautausmaalla on voimassa, mitä kirkkolaisissa ja ortodoksisesta kirkkokunnasta annetussa laissa säädetään ja niiden nojalla säädetään tai määrätään sekä hautausmaan ylläpitäjän ja hautaoikeuden haltijan kesken sovitaan. Hautaoikeudesta muilla hautausmailla on voimassa, mitä hautausmaan ylläpitäjän ja hautaoikeudenhaltijan kesken sovitaan.

12§ Hautarekisteri

Hautausmaan ylläpitäjän on pidettävä rekisteriä, josta ilmenevät vainajan:

- 1) sukunimi ja etunimet;
- 2) syntymäaika tai henkilötunnus;
- 3) kuolinaika;
- 4) hautausajankohta;
- 5) hautaamistapa; sekä
- 6) haudan sijainti.

Rekisteriin voidaan merkitä myös hautaoikeuden haltijan nimi ja postiosoite, hautaoikeuden voimassaoloaika sekä tieto siitä, keitä haudataan voidaan haudata. Lisäksi rekisteriin voidaan merkitä hautausmaalla olevat taiteellisesti tai historiallisesti arvokkaat muistomerkit ja niiden sijainti. Vainajista, joiden tuhka on sijoitettu muistolehtoon, merkitään rekisteriin 1 momentissa säädetty tiedot lukuun ottamatta tuhkan sijaintia. Tässä pykälässä tarkoitettu rekisteri tulee säilyttää pysyvästi. Kun 8 §:ssä tarkoitettu yhteisö tai säätiö lopettaa toimintansa, tulee tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjat luovuttaa säilytettäväksi arkistolaitokseen.

13§ Hautausmaan ja haudan hoito

Hautausmaan ylläpitäjän tulee hoitaa hautausmaata sen arvoa vastaavalla ja vainajien muistoa kunnioittavalla tavalla. Yksittäisen haudan hoidosta on voimassa, mitä 11 §:n mukaisesti säädetään tai määrätään sekä hautausmaan ylläpitäjän ja hautaoikeuden haltijan kesken sovitaan.

Hautausoimilaki: finlex.fi (> Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 2003 > 6.6.3003/457)

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on 378 paikallista seurakuntaa. Näistä ruotsinkielisiä on 49. Jokaisella seurakunnalla on laaja toiminnallinen, taloudellinen ja hallinnollinen itsenäisyys. Seurakuntajako noudattelee pääsääntöisesti maantieteellistä kuntajakoa. Saman kunnan alueella voi toimia suomen- ja ruotsinkielinen seurakunta. Suurissa kaupungeissa on yleensä useita seurakuntia, jotka muodostavat yhdessä seurakuntayhtymän. Yhtymän voivat muodostaa myös kahden tai useamman kunnan alueella olevat seurakunnat. Yhtymässä talous- ja henkilöstöhallinto sekä mahdollisesti muita tehtäviä hoidetaan keskitetysti.

Seurakuntahaku -palvelusta evl.fi/seurakunnat on löydettävissä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien yhteystiedot.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa ulkosuomalaisia ilmoittamaan Suomessa sijaitsevan omaisensa haudan hautaoikeuden haltijan yhteystiedot sen seurakunnan toimistoon, jonka hallinnoimalla hautausmaalla omaisen hauta sijaitsee. Omaisten on nimettävä hautaoikeuden haltija, joka vastaa haudan hoidosta ja edustaa omaisia hautaa koskevilla kysymyksillä. Ilmoittaa voi postiosoitteen, sähköpostiosoitteen ja puhelinnumeron. Samalla ulkosuomalaisparlamentti kehottaa ulkosuomalaisjärjestöjä ja Kirkon ulkosuomalaisyön lisäävän tiedotusta hautapaikkojen hallinnoimisesta ja mahdollisista määräaikaissuunnitelmista.

IV SOSIAALIASIOIDEN VALIOKUNTA

29. Ulkosuomalaisten opiskelijoiden opintotuki EU-alueella sekä muualla ulkomailla suoritettaviin opintoihin

Suomen kansalainen voi saada opintotukea kokonaan ulkomailla suoritettaviin opintoihin, jos henkilöllä on ollut kotikunta Suomessa vähintään kaksi vuotta opintojen alkamista edeltäneen viiden vuoden aikana eli opinnot aloitetaan alle kolmen vuoden kuluessa siitä, kun on muuttanut asumaan ulkomaille tai henkilöllä on elinolosuhteiden perusteella muuten kiinteä yhteys Suomeen. Harkinnassa Kela ottaa huomioon Suomessa asumisen jaksot, perhesuhteet sekä toimeentuloon, ammatillisiin ja muihin vastaaviin elinolosuhteisiin liittyvät seikat.

Kokonaan ulkomailla ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavien opintojen pitää olla päätoimisia ja vastata Suomessa tuettavia opintoja. Lisäksi oppilaitoksen pitää olla julkisen valvonnan alainen eli valtion tukema, opetusviranomaisen valvoma tai akkreditointi-organisaation akkreditoima. Myös yksityinen oppilaitos voi olla julkisen valvonnan alainen. Ulkomailla lyhytaikaisesti oleskeleva voi yleensä saada Kelan etuuksia, jos ulkomailla oleskelu kestää enintään kuusi (6) kuukautta. Opiskelijana tai tutkimustyötä ulkomailla

tehdessä kansalaisella on kuitenkin oikeus Kelan etuuksiin pidempään, pääsääntöisesti niin kauan, kun opiskelu, tutkimustyö tai taiteellinen työ ulkomailla on päätoimista. Tämä edellyttää, että henkilö on ollut oikeutettu Kelan etuuksiin jo ennen ulkomaan opintoja tai tutkimustyötä. Opiskelun tulee olla päätoimista, johtaa ammattiin tai tutkintoon ja tapahtua julkisen hallinnon alaisessa oppilaitoksessa.

Opintotuki ei ole subjektiivinen oikeus, johon jokaisella suomalaisella on automaattisesti oikeus, vaan tuen saadakseen tulee täyttää opintotukilaissa määritellyt edellytykset.

Ulkomailla harjoitettaviin opintoihin opintotukea myönnetään Suomen kansalaiselle (ja 2 momentissa tarkoitettulle henkilölle), jolla on:

- 1) vähintään kahden vuoden ajan opintojen alkamista edeltäneiden viiden vuoden aikana ollut kotikuntalaisessa (201/1994) tarkoitettu kotikunta Suomessa; tai
- 2) elinolosuhteiden perusteella muuten kiinteä yhteys Suomeen, jolloin otetaan huomioon henkilön perhesuhteisiin, toimeentuloon, ammatillisiin ja muihin vastaaviin elinolosuhteisiin liittyvät seikat.

Opintotuen myöntämisen yleisinä edellytyksinä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, opintojen päätoiminen harjoittaminen ja opinnoissa edistyminen sekä taloudellisen tuen tarve.

On tärkeää, että (ulkosuomalaisien) opintotukihakemuksia käsiteltäessä noudatetaan hyvää virkamieskäytäntöä, tasa-arvoista käsittelyä säännöllistä kaavaa noudattaen ja aikaisempia päätöksiä referoiden, ja yhdenvertaista päätöksentekoa.

Ulkosuomalaisparlamentin Kelalta saamien tietojen mukaan Kelalla on vain muutamia etuuskäsittelijöitä, jotka ratkaisevat ulkomailla koko tutkintoa suorittavien opintotukihakemuksia. Etuuskäsittelijät seuraavat koko ajan opintotuen muutosten-hakulautakunnan ja vakuutusosoikeuden ratkaisuja, jotta Kelan ratkaisut pysyvät yhdenmukaisessa linjassa.

Kuten edellä on jo mainittu, opiskelijalla on oikeus opintotukeen, vaikka kotikuntaa koskeva edellytys ei täytyisi, jos hänellä on muuten kiinteä yhteys Suomeen. Tällöin otetaan huomioon henkilön perhesuhteisiin, toimeentuloon, ammatillisiin ja muihin vastaaviin elinolosuhteisiin liittyvät seikat.

Hallituksen esityksessä 40/2015 todetaan, että harkinta perustuu henkilön elinolosuhteiden kokonaisvaltaiseen tarkasteluun ja henkilön yhteyden Suomeen tulee olla sillä tavoin kiinteä, että se on verrattavissa kotikuntaa koskevaan edellytykseen. Esimerkiksi sellaisella henkilöllä voidaan katsoa olevan kiinteä yhteys Suomeen, joka on asunut Suomessa suurimman osan elämästään ja käynyt koulua tai työskennellyt Suomessa. Kohdassa tarkoitettua kiinteän yhteyden voidaan katsoa muodostuvan myös esimerkiksi henkilölle, jonka vanhempi tai puoliso asuu Suomessa, ja joka on säännöllisesti viettänyt pitkiä ajanjaksoja Suomessa. Säännöksessä tarkoitettua kiinteän yhteyden ei voida katsoa muodostuvan vain lyhyen ajan kestävässä olosuhteissa. Lähtökohtaisesti kiinteän yhteyden muodostuminen edellyttää yhtäjaksoista vähintään usean vuoden kestävästä olosuhteesta. Harkinnassa voidaan kuitenkin myös ottaa huomioon esimerkiksi kiinteän yhteyden merkityksellisyys.

Kelan (17.05.2021) päivittämä Opintotuki ohjeistus on julkinen ja löytyy kela.fi-sivuilta (<https://www.kela.fi/documents/10192/3239899/Opintotuki.pdf>). Ohjeistus sisältää useita esimerkkejä siitä, miten käsitettä 'kiinteä yhteys Suomeen' tulkitaan.

Joissain tapauksissa opiskelija voi joutua tilanteeseen, ettei Suomen opintotukea voida myöntää ulkosuomalaiselle toisessa EU-maassa suoritettaviin opintoihin eikä henkilö ole myöskään oikeutettu toisen EU-maan opintotukeen tai sosiaaliturvaan. Tämä kannattaa ottaa huomioon jo opiskelupaikkaa valitessa, ettei tule yllätyksenä, että voi jäädä ilman

perustoimeentuloa. Monissa maissa, edes EU-maissa, ei ole lainkaan opintotuki-järjestelmää tai muunlaista sosiaaliturvajärjestelmää. On hyvä huomioida, että Suomen kansalainen voi aina saada opintotukea Suomessa suoritettaviin opintoihin. Jos Suomen kansalainen ei pysty rahoittamaan opiskelua ulkomailla, on hyvä muistaa se vaihtoehto, että opintoja voi tulla suorittamaan Suomeen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti vaatii, että ulkosuomalaisten opintotukihakemuksia käsiteltäessä noudatetaan hyvää virkamieskäytäntöä, tasa-arvoista käsittelyä aikaisempia päätöksiä referoiden ja yhdenvertaista päätöksentekoa.

30. Ulkosuomalaisen väestökirjanpitokunnan määräytyminen

Kotikuntalain mukaan määräytyneet kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka sekä ulkomailla vakinaisesti asuvan Suomen kansalaisen väestökirjanpitokunta merkitään väestötietojärjestelmään. Väestötietojärjestelmään merkitään myös henkilön ilmoittama tilapäinen asuinpaikka. Muuttajalla on ilmoitusvelvollisuus; kun henkilö muuttaa kotikuntaa tai siellä olevaa asuinpaikkaa, hänen on aikaisintaan kuukautta ennen muuttopäivää ja viimeistään viikon kuluttua muuttopäivästä ilmoitettava siitä Digi- ja väestötietovirastolle.

Kotikuntalain 2 §:n mukaan, henkilön kotikunta on (tietyin poikkeuksin) se kunta, jossa hän asuu. Jos henkilöllä on käytössään useampia asuntoja tai jos hänellä ei ole käytössään asuntoa lainkaan, hänen kotikuntansa on se kunta, jota hän perhesuhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä on edellä mainittujen seikkojen perusteella kiintein yhteys. Jos henkilön omaa käsitystä kotikunnastaan ei ole voitu selvittää, hänen kotikuntansa on se kunta, johon hänellä on katsottava olevan kiintein yhteys asumisensa, perhesuhteidensa, toimeentulonsa ja muiden vastaavien seikkojen johdosta.

Kotikunnan määräytymisestä maasta muutettaessa on säädetty kotikuntalain 5 §:ssä, joka koskee kaikkia maasta muuttajia kansalaisuudesta riippumatta. Henkilöllä, joka on muuttanut asumaan ulkomaille yhtä vuotta pitemmäksi ajaksi, ei lähtökohtaisesti ole kotikuntaa Suomessa. Kotikunta voi kuitenkin olla Suomessa, jos henkilöllä on elinolosuhteidensa perusteella kiinteämpi yhteys Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa.

Väestökirjanpitokunnan määräytymisestä on säädetty kotikuntalain 6 a §:ssä; Ulkomailla vakinaisesti asuvan Suomen kansalaisen väestökirjanpitokunta on se kunta, joka viimeksi oli hänen kotikuntansa Suomessa. Jos Suomen kansalaisella ei ole ollut kotikuntaa Suomessa, hänen väestökirjanpitokuntansa määrättyä äidin, isän tai puolison kotikunnan taikka väestökirjanpitokunnan mukaan mainitussa järjestyksessä. Väestökirjanpitokunta on se kunta, joka hänen saadessaan Suomen kansalaisuuden oli hänen vanhempansa tai puolisonsa kotikunta tai väestökirjanpitokunta. Jos vanhemmilla tai puolisoilla ei ollut tällöin kotikuntaa eikä väestökirjanpitokuntaa Suomessa, väestökirjanpitokunta on Helsinki.

Väestötietojärjestelmää ylläpitää vuodesta 2020 eteenpäin Digi- ja väestötietovirasto.

Tietojen rekisteröinti perustuu kansalaisten ja viranomaisten lakisääteisiin ilmoituksiin.

Väestötietojärjestelmä palvelee monenlaisia yhteiskunnallisia toimintoja, muun muassa vaalien järjestämistä. Digi- ja väestötietovirasto laatii äänioikeutetuista rekisterin (äänioikeusrekisteri) hyvissä ajoin (viimeistään 46. päivänä) ennen vaalipäivää.

Äänioikeusrekisteriin otetaan jokaisesta äänioikeutetusta tarvittavat tiedot, muun muassa nimi, henkilötunnus, vaalipiiri, kotikunta ja äänestyspaikka.

Ulkomailla vakinaisesti asuvan Suomen kansalaisen väestökirjanpitokunnaksi (vaalipiirin vaaliluettelon laatimista varten) katsotaan se kunta, joka viimeksi oli hänen kotikuntansa

Suomessa. Monet ulkosuomalaiset kuitenkin kokevat, ettei hänellä ole kyseiseen kirjattuun kuntaan minkäänlaisia siteitä. Näin on tilanteissa, joissa henkilö on asunut vain lyhyen ajan ko. paikkakunnalla esimerkiksi opiskelun takia juuri ennen ulkomaille muuttoa. Väestökirjanpitokunnaksi on siten jäänyt paikkakunta, jossa hän on viimeksi asunut, mutta johon ulkomaille muuttaneella ei mahdollisesti ole minkäänlaisia tunne- ja/tai sukulais-siteitä. Koska eduskuntavaalien vaalipiiri määräytyy väestökirjanpitokunnan mukaan, ei lyhyen oleskeluajan jälkeen muuttaja tunne vaalipiiriään ja kiinnostus äänestämiseen laskee ja äänestysinnon laskun lisäksi ulkopuolisuuden tunne lisääntyy. Tällä voi olla vaikutusta jopa kansallidentiteettiin.

Olisikin toivottavaa, että kotikuntalakea muutettaisiin niin, että ulkosuomalaisen väestökirjanpitokunnaksi olisi katsottava se kunta, joka viimeksi oli hänen kotikuntansa Suomessa, ellei hän itse ole ilmoittanut väestökirjanpitokunnakseen toista kuntaa, johon hänellä on katsottava olevan kiintein yhteys perhesuhteidensa ja/tai tunnesiteidensä johdosta. Ilmoitus väestökirjanpitokunnan muutoksesta voitaisiin ohjeistaa tehtäväksi Digi- ja väestötietovirastolle vapaamuotoisella kirjallisella ilmoituksella.

Kotikuntalain muutostarpeita selvittänyt työryhmä on toukokuussa 2020 esittänyt kotikuntalain kokonaisuudistuksen aloittamista. Nykyinen laki on vuodelta 1994, se tulisi korvata uudella lailla. Uudistuksen yhteydessä olisi otettava huomioon esimerkiksi lain säätämisen jälkeen tapahtunut muun lainsäädännön kehitys, digitaalisuuden tuomat vaatimukset ja mahdollisuudet sekä vuosien saatossa kertynyt viranomaisten ja tuomioistuinten soveltamiskäytäntö. Työryhmän ehdotusten perusteella valtiovarainministeriössä on tarkoitus aloittaa kotikuntalain muuttamista koskevien lakimuutosten valmistelu syksyllä 2021; Kokonaisuudistusta varten tulisi perustaa oma erillinen säädöshankkeensa ja asettaa sille työryhmä, jossa ovat edustettuina kotikuntalain soveltamisen kannalta keskeisten ministeriöiden, virastojen ja muiden tahojen edustajat. Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että ulkosuomalaisten toive väestökirjanpitokunnan muuttamisesta otettaisiin harkittavaksi kotikuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää valtiovarainministeriölle, että kotikuntalakea muutettaisiin niin, että se mahdollistaisi ulkosuomalaisen (vakinaisesti ulkomailta asuvan Suomen kansalaisen) väestökirjanpitokunnan muuttamisen sen mukaan, mihin hänellä on kiintein yhteys perhesuhteidensa ja/ tai tunnesiteidensä perusteella. Lisäksi ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että laadittaisiin ohjeet, miten pyyntö/ilmoitus väestökirjanpitokunnan muuttamisesta tulisi tehdä Digi- ja väestötietovirastolle.

31. Matkustusilmoitus: matkan kohdemaaksi myös Suomi

Matkustusilmoitus on Ulkoministeriön palvelu, jossa ulkomaille matkustavat tai muuttavat tai jo ulkomailta asuvat suomalaiset voivat antaa matka- ja yhteystietonsa ulkoministeriölle. Hätätapauksessa tai kriisitilanteessa ulkoministeriö voi ottaa yhteyttä matkustusilmoituksen tehneisiin. Ulkoministeriö suosittelee matkustusilmoituksen tekemistä erityisesti silloin, jos matkustaa riskialttiille alueelle. Matkustusilmoituksen voi tehdä rekisteröitymällä järjestelmään tai rekisteröitymättä. Rekisteröityminen kannattaa, koska edellisen ilmoituksen tiedot säilyvät muistissa ja tietoja voi päivittää.

Matkustusilmoitus tarkoittaa omien henkilötietojen, matkan aikana voimassa olevien yhteystietojen ja matkaa koskevien tietojen antamista ministeriölle hätätapauksia ja kriisitilanteita varten matkustusilmoitus.fi-palvelussa.

Matkustusilmoituksen voi tehdä vain ulkomaille matkustettaessa, ei Suomeen matkustettaessa. Ulkосуomalaiset kokevat matkustusilmoitusjärjestelmän käytön kuitenkin hankalaksi matkustaessaan Suomeen. Kun pysyvästi ulkomailla asuva Suomen kansalainen matkustaa Suomeen, tulisi hänen muuttaa ilmoitusta, jonka hän on tehnyt pysyvästä muutosta, jotta kriisitilanteessa kyseisessä asuinmaassa ulkoministeriö ei saisi väärää informaatiota henkilön olinpaikasta. Jos pysyvän muuton ilmoittaminen on tehty rekisteröimättä, osalla ulkосуomalaisista ei ole tietoa, miten he voisivat sitä muuttaa. Ulkосуomalaiset kokevatkin, että matkustusilmoitusjärjestelmän käyttö helpottuisi huomattavasti, jos matkakohteeksi voisi valita Suomen.

Ulkoministeriön konsuliasioiden vastuuvirkamiehen mukaan matkustusjärjestelmään ei ole suunnitteilla Suomen lisääminen matkakohteeksi. Hän toteaa, että matkustusilmoitusjärjestelmä on tarkoitettu matkailijan tai ulkomailla vakituisesti asuvan henkilön informoimiseen tilanteissa, joissa matkailija tarvitsee tietoa ulkomailla. Tiedottaminen Suomen päässä ei kuulu ulkoministeriön viestintävastuun alle. Valitettavasti ulkomailla vakituisesti asuvat saattavat lomaillessaan Suomessa saada asuinmaatansa koskevia viestejä maasta poissa ollessaankin, jolleivät ole tehneet muutoksia kyseiseen matkustusilmoitukseensa. Jos henkilö on rekisteröitynyt matkustusilmoitusjärjestelmään, matkustusilmoituksen muuttaminen ja päivämäärän vaihtaminen on helppoa ja Suomen matkan ajaksi kannattaa tehdä ilmoitukseen tarvittavat päivämäärämuutokset. Matkustusilmoitusjärjestelmään on tulossa käyttöön muistutusominaisuus kesän aikana. Kun ilman matkan päättymispäivämäärää olevan matkustusilmoituksen tekemisestä on kulunut vuosi, järjestelmä automaattisesti pyytää vahvistamaan matkustusilmoituksen voimassaolon. Tästä tulee olemaan apua myös matkustusilmoituksen poistamiseen niille, jotka eivät ole rekisteröityneet järjestelmään.

Suomessa matkalla oleva ulkосуomalainen voi Suomessa mahdollisesti kriisin sattuessa seurata paikallista mediaa. Matkustusjärjestelmää voitaisiinkin kehittää niin, että Suomi lisättäisiin matkakohteeksi, mutta tiedotettaisiin selkeästi, että matkakohteen ollessa Suomi, sähköposti ja tekstiviesti-ilmoituksia Suomessa mahdollisesti tapahtuvista kriiseistä ei lähetetä järjestelmän kautta, vaan Suomessa matkailevan tulee seurata paikallista mediaa.

Olisi myös hyvä lisätä tiedotusta esimerkiksi ohjevideon muodossa matkustusilmoituksen tekemiseen ja järjestelmän käyttöön liittyen. Se varmasti lisäisi matkustusilmoitusjärjestelmän käyttöastetta ja olisi eduksi sekä kansalaiselle että ulkoministeriölle. Vuonna 2018 matkustusilmoitusjärjestelmää käytti 240 486 henkilöä, vuonna 2019 vain hieman enemmän 249 609 henkilöä ja vuonna 2020 vain 137 777 henkilöä (viimeisin selittynee vähentyneenä matkailuna pandemian aikana). Vastaavat ulkoministeriön SULO-järjestelmästä lähetettyjen viestien määrät olivat vuonna 2018 yhteensä 128 viestiä, vuonna 2019 yht. 148 viestiä ja pandemiavuonna 2020 yht. 905 viestiä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkосуomalaisparlamentti esittää, että ulkoministeriö lisää matkustusilmoitusjärjestelmään myös Suomen kohdemaaksi. Lisäksi ulkосуomalaisparlamentti ehdottaa, että esimerkiksi ohjevideon avulla lisätään tiedottamista matkustusilmoitusjärjestelmän käytöstä (ml. pysyvästi ulkomailla asuvan kansalaisen Suomeen matkustaminen).

32. Vakituisesti ulkomailla EU- ja ETA-alueen ulkopuolella asuvan Suomen kansalaisen Suomen ajokortin uusinta

Manner-Suomessa ajamiseen hyväksytään kaikki ajokortit, jotka on myönnetty Suomen tunnustamissa valtioissa tai sellaisessa valtiossa, jonka kanssa Suomi on solminut diplomaattisuhteet. Ulkomaista ajokorttia ei kuitenkaan hyväksytä, jos kortin haltija on asunut ajokortin myöntämishetkellä Suomessa.

EU- tai ETA-valtiossa myönnetty ajokortti oikeuttaa Suomessa kuljettamaan tähän ajokorttiin merkittyjen ajoneuvoluokkien mukaisia ajoneuvoja niin kauan kuin ajokortti on voimassa riippumatta siitä, onko henkilö Suomessa turistina vai asuuko hän maassa vakinaisesti. Myös Pohjoismaissa myönnetty väliaikainen ajokortti hyväksytään Suomessa.

Geneven tai Wienin tieliikennesopimusvaltioissa, Hongkongissa, Macaossa tai Taiwanissa (jatkossa sopimusvaltiot) myönnettyllä ajokortilla saa ajaa Suomessa turistina ollessaan, mikäli ajokortti on voimassa. Ajokortin haltijan asetuttua Suomeen vakinaisesti asumaan, ajokortti hyväksytään siitä alkaen kaksi vuotta, mutta enintään kortin voimassaolon päättymiseen asti. Ajokortti tulee tarvittaessa esittää yhdessä kansainvälisen ajokortin tai ajokortista luotettavan tahon tekemän suomen- tai ruotsinkielisen käännöksen kanssa. USA, Kanada ja Australia ovat sopimusvaltioita, eli kuuluvat tähän kategoriaan. Tarkempi lista sopimusmaista löytyy [tästä](#).

Muussa Suomen tunnustamassa valtiossa myönnetyllä A1-, A2-, A- ja B-luokkaa vastaavalla ajokortilla saa ajaa Suomessa turistina ollessaan, mikäli ajokortti on voimassa. Sen jälkeen, kun kortinhaltija merkitään Suomen väestörekisteriin, ulkomainen ajokortti hyväksytään vielä vuoden ajan. Ulkomaisen ajokortin tiedot on oltava latinalaisin kirjaimin tai sen mukana on oltava luotettavan tahon käännös suomen, ruotsin, norjan, tanskan, englannin, saksan tai ranskan kielellä. Lisäksi ulkomaisilla ajokorteilla ajavien on täytettävä Suomessa voimassa olevat ajokortin ikä- ja terveystaustatiedot.

Suomi-Seura oli aloitteen tiimoilta yhteydessä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomiin tiedustellen, riittääkö Suomessa ulkomainen sopimusvaltion (EU- ja ETA-maiden ulkopuolisen maan) ajokortti, jos se on englanninkielinen, kuten USA:n myöntämä ajokortti, tai englanninkielinen käännös, vai vaaditaanko siitä suomen tai ruotsinkielinen käännös. Traficom mukaan asia kuuluu osittain poliisin vastuualueelle, koska kyse on tieliikenteen valvonnasta. Traficom kuitenkin tulkitsee ajokorttilakia niin, että käännös (tai kansainvälinen ajokortti ajamaan käännöksen virkaa) tarvitaan vain silloin, jos kansallinen ajokortti ei ole latinalaisin kirjaimin ja/tai siitä ei käy ilmi tarvittavat tiedot, kuten kortin voimassaolo ja ajo-oikeuteen sisältyvät luokat.

Nykyisen säännösten mukaan, jos henkilö haluaa uudistaa ajokorttinsa, hänellä täytyy olla vakituinen asuinpaikka Suomessa. Ajokorttilain 3§:n mukaan, vakinaisella asuinpaikalla tarkoitetaan paikkaa, jossa henkilö muuten kuin yliopistossa tai muussa oppilaitoksessa opiskelun vuoksi asuu tavanomaisesti eli vähintään 185 päivää kalenterivuositain perhesuhteidensa ja ammatillisten siteidensä vuoksi tai ammatillisten siteiden puuttuessa perhesuhteidensa vuoksi, jos ne muodostavat kiinteän yhteyden hänen ja asuinpaikan välillä; jos henkilö asuu kahdessa tai useammassa valtiossa sen vuoksi, että hänen perhesuhteensa ja ammatilliset siteensä sijaitsevat eri paikoissa, vakinaisena asuinpaikkana pidetään hänen perhesuhteidensa perusteella määräytyvää paikkaa, jos

hän palaa sinne säännöllisesti taikka asuu toisessa valtiossa määräaikaisen työtehtävän suorittamista varten.

Vakinaisen asuinpaikan vaatimus ajokorttia myönnettäessä tulee ajokorttidirektiivistä. Tämä on myös myöntämisen edellytys ajokorttilaissa. Samoin yhden kortin periaate pohjaa ajokorttidirektiiviin. EU/ETA-maiden välillä on sovittu, että sen maan, jossa henkilö vakinaisesti asuu, tulisi myöntää ajokortti. Lisäksi ajokorttilakiin on kirjattu ulkomaisen ajokortin luovuttamisvelvoite (62§) silloin, kun kortti vaihdetaan suomalaiseksi ajokortiksi. Toisin sanoen, henkilö, joka vierailee Suomessa ainoastaan esimerkiksi kesän yli, ei pysty uudistamaan ajokorttiaan Suomessa. Käytännössä henkilön asumistiedot tarkistetaan väestötietojärjestelmästä. Täten tarvittaisiin lakimuutos, jotta ulkosuomalainen, joka asuu EU/ETA-maiden ulkopuolella, voisi uusia Suomen ajokorttinsa Suomessa vieraillessaan.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Traficomia selkeyttämään Ajokortti-info ohjeistusta sopimusvaltioiden myöntämän ajokortin käytöstä siten, että siinä mainitaan selkeästi, että ulkomainen (myös EU/ETA-alueen ulkopuolella myönnetty) latinalaisin kirjaimin kirjoitettu englanninkielinen ajokortti hyväksytään Suomessa sellaisenaan.

33. Ulkosuomalaisten informaatio- ja osallistumistarpeiden toteutuminen suomalaisissa palveluissa kriisitilanteessa esim. sairaat vanhemmat Suomessa

On tärkeää huomioida, että täysi-ikäisten sukulaisten ja läheisten hoitopäätöksiin tai muihin toimiin voidaan vaikuttaa ainoastaan ko. läheisen omasta tahdosta ja suostumuksesta tai mikäli hänellä on edunvalvoja. Suomi-Seura ry neuvoo ulkosuomalaisia ja paluumuuttajia ikääntymissuunnitelman, edunvalvontavaltuutuksen ja hoitotestamentin tekemiseen liittyvissä asioissa ja asiakirjojen laillisuuden tärkeydestä kansainvälisissä tilanteissa. Aiheesta löytyy tietoa myös Suomi-Seuran Seniorit Maailmalla -sivustolta ja Suomi-Seuran neuvontapalvelusta maksutta tilattavissa olevasta Senioripaluumuuttajan oppaasta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Aloite ei anna aihetta päätöslauselmaksi.

34. Ulkosuomalaisten paluumuuton helpottaminen

Aloitteessa nostetaan esiin tarve paluumuuton sujuvoittamisen sekä paluumuuttajan työllistymisen ja kotiutumisen tuesta.

Suomen väestö ikääntyy, eikä syntyvyys riitä ylläpitämään väestönkasvua. Myös työikäisen väestön määrä vähenee eikä työntekijöitä riitä kaikille aloille. Eräänä ratkaisuna työmarkkinoiden ongelmiin ja hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitämiseen on Suomessa nostettu ulkomaisen työvoiman maahanmuutto. Siihen on myös työ- ja elinkeinoministeriössä ja Suomen kunnissa kohdistettu resursseja. Ulkosuomalaisen osaavan työvoiman potentiaalia ei ole juurikaan huomioitu erilaisissa työllistämishankkeissa. Tilastokeskuksen 12.5.2021 julkaistujen tilastojen mukaan Suomen muuttovoitto ulkomailta vuonna 2020 nousi 17 814 henkeen edellisvuoden 15 495 henkilöstä. Syynä

muuttovoiton nousuun oli Tilastokeskuksen mukaan erityisesti maastamuuton väheneminen. Kuitenkin on huomattava, että Suomen kansalaisten paluumuuttojen määrä vuonna 2020 oli korkein ainakin 30 vuoteen ja Suomen kansalaisten nettomaahanmuutto kääntyi pitkän tappiollisen jakson jälkeen voitolliseksi. Suomen kansalaisten maahanmuutto nousi yli tuhannella 9 638 muuttoon ja maastamuutto laski reilusti yli tuhannella 8 529 muuttoon tuoden nettomaahanmuuton 1 109 muuttoon vuonna 2020. Paluumuuttoaiheista tutkimusta löytyy maastamme verrattain vähän. Myös työ- ja osaamisperusteisesta paluumuutosta on Suomessa hyvin vähän tietoa. Tehtyjen kyselyjen ja tutkimusten mukaan kuitenkin tiedetään paluumuuttajien kokevan, ettei ulkomailla suoritettuja tutkintoja ja työkokemusta Suomessa tunnusteta eikä arvosteta. Paluumuuttajat kaipaavatkin erityisesti apua työllistymisessä, eikä esimerkiksi TE-toimistojen nykyiseen apuun olla erityisen tyytyväisiä. Maahanmuuttoa, työvoimapalveluita ja työttömyys- ja sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö on Suomessa osin ristiriitaista, eikä lakeja ja sääntöjä sovelleta aina yhdenmukaisesti. Tutkimuksissa korostuu myös ulkomaalaisille puolisoille ja perheelle suunnatun tuen tarve. Kun haasteet kasaantuvat, palaava, osaava työvoima ei välttämättä jää Suomeen pysyvästi.

Suomi-Seura työstää Osaajaväylä Suomeen -pilottihanketta, (ulko)suomalaiset osaajat ja kotimaiset työnantajat yhdistävää toiminta- ja palvelumallia. Hankkeessa Suomi-Seuran yhteistyökumppaneihin kuuluvat tällä hetkellä Varsinais-Suomen TE-keskus, Business Turun ja Business Oulun Talent Hubit ja Tampere International House, sekä huhtikuussa 2021 perustettu yksityinen Urapark-yritys, joka antaa apua paluumuuttajan henkilökohtaiseen urasuunnitteluun ja urahjaukseen. Suomi-Seura ry:n Osaajaväylä Suomeen -pilottihanke nostaa ulkosuomalaisen osaavan työvoiman osaksi ratkaisua maamme kasvavaan työvoimatarpeeseen, ja sen tavoitteet ovat yhtenevät hallituksen Talent Boost -toimenpideohjelman kanssa. Hankkeelle toivotaan rahoitusta ja se on tarkoitus pilotoida loppuvuodesta 2021.

Osaajaväylä Suomeen -malli painottaa kokonaisvaltaista perheiden tarpeiden huomioimista ml. monikieliset ja -kulttuuriset puoliset ja lapset. Ulkosuomalaisten osaajien saaminen Suomeen vaatii monikielisten, kansainvälisten perheiden kohdalla huomion kiinnittämistä mahdollisesti myös puolison työllistymiseen, perheen kielenoppimiseen ja arkielämän järjestelyihin. Mallin tavoitteena on nostaa ulkosuomalaisten osaajien tietotaidon arvostusta, kysyntää ja saatavuutta Suomessa, auttaa kotimaisia työnantajia löytämään ulkosuomalaiset osaajat, mahdollistaa osaamispääoman paluun Suomeen ja helpottaa paluumuuttajien kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Jo vuoden 2010 paluumuuttoa koskevasta aloitteesta 31/2010 tehdyssä päätöslauselmassa todettiin seuraavasti: Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että kehittäessään työperäistä maahanmuuttopolitiikkaa ja toimintaohjelmia työperäisen maahanmuuton lisäämiseksi, Suomen viranomaiset ottavat ulkosuomalaiset huomioon erityisryhmänä niin, että ulkosuomalaisten työperusteinen paluu- ja maahanmuutto olisi yksi politiikan prioriteeteista.

Valtioneuvosto antoi vuonna 2013 periaatepäätöksen Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta, joka kiinnittää huomiota muun muassa työvoiman maahanmuuton kehittämiseen ottamalla huomioon Suomen työvoiman tarpeen, väestökehityksen ja muuttuvan huoltosuhteen.

Vuonna 2017 hallitus hyväksyi neuvottelussaan nykyisen ulkosuomalaispoliittisen ohjelman vuosille 2017–2021. Ulkosuomalaispoliittinen ohjelma on valmisteltu Suomi-Seura ry:n ja ulkosuomalaisparlamentin edustajien sekä eri ministeriöiden ja virastojen kesken. Ohjelma ajaa ulkomailla asuvien suomalaisten etua ja siinä on kohdassa 3.5 (s. 33) kirjattu ulkosuomalaisten paluumuuton edellytysten tukeminen, politiikkalinjaus ja useita toimenpiteitä.

Nyt Suomi-Seura on mukana hankkeessa, jonka tarkoitus on laatia ulkosuomalaisstrategia vuosille 2022–2026. Osana hanketta järjestetään ulkosuomalaisten paluumuuttajien kuulemiset Suomi-kylässä (viikolla 23). Kuulemisen järjestää Varsinais-Suomen TE-keskus yhdessä Suomi-Seuran kanssa. Kuulemisen puolistrukturoidut teemahaastattelut perustuvat tietoihin, joita on kerätty Varsinais-Suomen TE-keskuksen järjestämistä paluumuuttajan työllistymistä tukevista webinaareista ja Paluumuuttajat-Facebook-ryhmälle tehdystä kyselystä. Pyrkimyksenä on saada paluumuutto ja sen haasteet huomioiduksi tulevassa ulkosuomalaisstrategiassa.

Myös pohjoismaissa yhteistyössä työelämällä on keskeinen rooli pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien kehittämisen, elinkeinoelämän ja yksilön näkökulmasta. Pohjoismaisen yhteistyön kulmakivenä ovat yhteiset työmarkkinat, ja yhteistyöalueita ovat työllisyys, työmarkkinat, työympäristö ja työoikeus. Rajaesteiden poistamisella pyritään luomaan entistä avoimempi Pohjola. Muuttamisen, sukkuloinnin, yrittämisen ja opiskelun pitää olla mahdollista yli rajojen ilman väliinpuotoamisen riskiä tai esteitä, jotka johtuvat lakien ja sääntöjen epäselvyydestä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on Pohjoismaiden hallitusten virallinen yhteistyöelin, sen puheenjohtajuus on kiertävä, ja vuonna 2021 puheenjohtajana on Suomi. Pohjoismaiden pääministerien visiona on, että Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Pohjoismaiden ministerineuvoston Visio 2030 -toimintasuunnitelman ovat hyväksyneet pohjoismaiset yhteistyöministerit, ja se on voimassa vuosina 2021–2024. Tavoitteen saavuttamiseksi on määritelty kolme keskeistä painopistealuetta: Vihreä Pohjola, Kilpailukykyinen Pohjola ja Sosiaalisesti kestävä Pohjola. Sosiaalisesti kestävä Pohjolan tavoitteena on yhdessä edistää osallisuutta, tasa-arvoa ja yhtenäisyyttä alueella, jossa on yhteiset arvot ja jossa vahvistetaan kulttuurinvaihtoa ja hyvinvointia. Digitalisaatio on vision ja painopistealueiden poikkileikkaava teema. Suomen puheenjohtajuusvuoden ohjelman Kilpailukykyinen Pohjola -painopistealueessa on mainittu mm. liikkuvuus, digitaalinen integraatio, uudet tavat työskennellä, liikkuvuuden edistäminen ja rajaesteiden poistaminen. Integraatiota ja kilpailukykyinen Pohjola -painopistealuetta vie eteenpäin valtiovarainministeriön asettama puheenjohtajuushanke Maailman sujuvinta maiden välistä arkea ja liikkuvuutta digitalisaation avulla. On erittäin tärkeää nostaa ulkosuomalaisten osaajien tietotaidon arvostusta, kysyntää ja saatavuutta Suomessa ja näin hyödyntää merkittävää potentiaalista osaamispääomaa. Tarvitaan myös uusia tutkimuksia paluumuuttajien työllistymisestä ja kokemuksista, jotta voidaan tukea oikeasuuntaisesti paluumuuttoa ja maailmalla olevan osaamispääoman kotiutumista Suomeen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että työ- ja elinkeinoministeriö kohdistaa resurssejaan entistä enemmän osaavien paluumuuttajien työllistämisen- ja kotiutumispalveluiden laajamittaiseen tukemiseen ja kehittämiseen Suomessa.

Ulkosuomalaisparlamentti myös kehottaa työ- ja elinkeinoministeriötä tukemaan ja kohdistamaan resursseja selvitysten ja tutkimuksen tekemiseen työ- ja osaamisperusteisesta paluumuutosta sekä suomalaisten työnantajien asenteista ja valmiuksista hyödyntää paluumuuttajien kansainvälistä työkokemusta ja kielitaitoa.

35. Suomalaisten pankkien palvelut ulkosuomalaisille

Pankit ovat yksityisiä toimijoita ja päättävät itse omista toimintatavoistaan. Viime aikoina myös mediassa on nostettu esiin pankkien palveluiden supistaminen heille, joiden kotipaikka ei ole Suomessa. Suomi-Seura antaa yleistä tietoa Suomen pankkipalveluista kotisivuillaan. Ulkosuomalaisparlamentti kuitenkin kehottaa ulkosuomalaisia olemaan itse yhteydessä pankkeihin ja vertailemaan niiden palveluita.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa itse aloitteen sisältöön, koska kyse on yksityisistä toimijoista, vaan kehottaa ulkosuomalaisia olemaan yhteydessä eri pankkeihin ja vertailemaan niiden palveluita.

Ulkosuomalaisparlamentti on kuitenkin sitä mieltä, että asia koskee monia ulkosuomalaisia ja paluumuuttajia, ja siihen pitäisi pyrkiä löytämään ratkaisu. Sihteeristölle annetaan tehtäväksi selvittää Fineän kanssa, mitä mahdollisuuksia ulkosuomalaisilla avata pankkitiliä Suomessa ja hoitaa asioitaan.

36. Ulkosuomalaisten rokottaminen Covid-19 taudin aiheuttamaa SARS-CoV-2 virusta vastaan

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) julkaisi 10.3.2021 tiedotteen koskien kotikunnattomien henkilöiden covid-19-rokotuksia: [Kuntainfo: covid-19-rokotuksia suositellaan henkilöille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa.](#) STM:n suositus kotikunnattomien covid-19-rokotuksista on lähetetty kaikkiin kuntiin.

Tiedotteessa sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa suosituksen kunnille ja kuntayhtymille covid-19-rokotuksen antamisesta henkilöille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa tai joilla ei ole muuta oikeutta saada ennaltaehkäiseviä julkisen terveydenhuollon palveluja Suomessa. Suositus ei kuitenkaan koske matkailijoita tai lyhytaikaisesti Suomessa vierailevia henkilöitä. Ministeriön suosituksen mukainen tilanne ei siis ole sellainen, että Suomeen varta vasten matkustetaan rokotteen saamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön suositus koskee kaikkia kotikunnattomia. Siten EU-, ETA- ja Pohjoismaissa, Britanniassa, sosiaaliturvasopimusmaissa tai kolmansissa maissa vakinaisesti asuvilla, jotka oleskelevat Suomessa muuten kuin lyhytaikaisesti tai matkailutarkoituksessa, on mahdollisuus saada covid-19-rokotus.

Vapaaehtoisista covid-19-rokotuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1105/2020) mukaisesti rokotusten järjestäminen on kuntien vastuulla. Kunnat vastaavat rokotusten antamisesta ja siihen liittyvistä järjestelyistä, kuten tiedotuksesta ja ajanvarauksesta, omalla alueellaan. Oleskelukunnan sivuilta voi tarkastaa, mitä ryhmiä rokotusjärjestyksen mukaisesti oleskelukuntasi tällä hetkellä rokottaa ja miten rokotusajan voi varata. Kuntien tavat tiedottaa koronarokotusvuorosta ei ole yhtenäinen kaikissa kunnissa. Useissa kunnissa ajan voi varata sekä ajanvarausjärjestelmän kautta että puhelimitse. Kotikunnaton henkilö voi siis olla yhteydessä siihen kuntaan, jonka alueella hän oleskelee,

kun omaan rokotusvuoroon on mahdollista kunnan rokotusjärjestelmän mukaisesti varata aika. Kunnat arvioivat yksittäisen kotikunnattoman henkilön kohdalla edellytykset saada covid-19-rokote Suomessa.

On erittäin tärkeää, että myös Suomessa tilapäisesti oleskeleva ulkosuomalainen voi saada koronarokotteen rokotejärjestelmän mukaisesti ja siksi Suomi-Seura oli asian tiimoilta yhteydessä viranomaisiin ennen Sosiaali- ja terveysministeriön suositusten laatimista ja on tiedottanut saadusta suosituksesta eri kanavillaan.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ei ota kantaa itse aloitteeseen, vaan kehottaa ulkosuomalaisia kääntymään oleskelukuntansa puoleen koronarokotteen saamiseksi. Mikäli ajanvaraus ei onnistu sähköisesti, kehotetaan henkilöä ottamaan yhteyttä oleskelukuntansa terveydenhoitoon puhelimitse.

37. Parempi yhteistyön kartoittaminen KELAn ja saksalaisten sairaskassojen välillä

Kansainvälisestä sairaanhoidosta on kyse silloin, kun henkilö saa hoitoa muualla kuin asuinmaassaan tai jos hänen asuinmaansa ei vastaa hoidon kustannuksista. Kun henkilö matkustaa tai oleskelee tilapäisesti EU- tai Eta-maissa tai Sveitsissä, hän saa lääketieteellisesti välttämätöntä hoitoa paikallisen asiakasmaksun hinnalla, jos hänellä on mukana [eurooppalainen sairaanhoitokortti](#). Lääketieteellisesti välttämättömällä hoidolla tarkoitetaan sellaista hoitoa, joka ei voi odottaa kotiinpaluuta. Eurooppalaisen sairaanhoitokortin haltija saa matkan aikana hoitoa myös pitkäaikaissairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi.

Jos sairastuu äkillisesti EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä, voi valita joko Suomen tai hoitoa antaneen maan lainsäädännön mukaisen korvauksen. Kummassakaan tilanteessa Kela ei voi etukäteen antaa tietoja korvauksen suuruudesta. Suomen lainsäädännön mukainen korvaus tarkoittaa sitä, että kustannukset korvataan siten kuin henkilö olisi saanut hoitoa vastaavassa tilanteessa Suomen julkisessa terveydenhuollossa. Kela kysyy tarvittavat tiedot henkilön kotikunnan julkisen terveydenhuollon yksiköstä. Jos henkilö valitsee hoitoa antaneen maan lainsäädännön mukaisen korvauksen, Kela kysyy korvauksen määrää hoitoa antaneelta maalta.

Korvausta voi saada myös matkakustannuksista. EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä tehty matka korvataan lähimpään paikalliseen hoitopaikkaan. Jos kansalainen sairastuu EU- ja Eta-maiden ja Sveitsin ulkopuolella, hän ei voi saada korvausta matkoista. Kun palataan Suomeen, matkasta korvataan vain se osa, joka on tehty Suomessa – esimerkiksi matka lentoasemalta sairaalaan. Huomaa, ettei esimerkiksi lentomatkaa ulkomailta Suomeen siis korvata. Korvausta maksetaan myös [ulkomailla ostetuista lääkkeistä](#).

Kela neuvoo sivuillaan, kuinka korvausta sairaanhoitokustannuksista voi hakea: [Jos sairastut ulkomailta - kela.fi](#)

EU-terveydenhoito.fi-sivustolle on koottu tietoa terveydenhuollosta eri maissa. Tiedot on tarkoitettu avuksi, kun kansalainen matkustaa ulkomailta ja tarvitsee hoitoa äkillisen sairastumisen vuoksi. Tiedoista on apua myös silloin, jos haluaa [hakeutua ulkomaille hoitoon](#).

Ulkomailla tilapäisesti (eli alle 6 kuukautta) asuvalla kansalaisella on yleensä oikeus Kelan etuuksiin aivan kuin asuisi edelleen Suomessa. Etuuksien maksamista siis jatketaan ulkomaille ja uusia etuuksia voidaan myöntää hakemuksesta. [Perustoimeentulotukea ei kuitenkaan makseta ulkomaille.](#)

Ulkomailla vakinaisesti (eli yli 6 kuukautta) asuva kansalainen puolestaan ei yleensä voi saada Kelan etuuksia. Etuuksien maksaminen päättyy muuttopäivään. Hoidon kustannuksista ja korvauksista ulkomailta voi lukea lisää täältä: [Hoidon kustannukset ja korvaukset ulkomailta - EU-terveydenhoito.fi](#)

Saksassa on kaksijakoinen sairausvakuutusjärjestelmä, joka koostuu lakisääteisestä sairausvakuutuksesta (GKV, jota hoitaa lakisääteiset sairausvakuutuskassat ja yksityisestä sairausvakuutuksesta (PKV). GKV on kaikkien saatavilla, yksityistä sairausvakuutusta koskevat tietyt ehdot.

Saksassa luontoisetuuksien periaate pätee pakolliseen sairausvakuutukseen. Sen mukaan henkilöiden, joilla on lakisääteinen sairausvakuutus, ei tarvitse suorittaa terveydenhuollon tuottajalle (esimerkiksi lääkärilleen) etukäteismaksua saamansa hoidon hinnasta. Sen sijaan terveydenhuollon tuottaja tuottaa tarpeellisen palvelun ja sitten laskuttaa sen vakuutetun potilaan lakisääteiseltä sairausvakuutusyhtiöltä, sairausvakuutuskassalta.

Etuuksien valikoimaa säädellään lakisääteisten vaatimusten mukaisesti. Monet sairauskassoista tarjoavat lisäetuja täydentääkseen näitä pakollisia etuuksia. Yli 90 prosenttia tarjotuista etuuksista on kuitenkin lainsäädännössä määrätty yhtenäisiksi kaikille potilaille, joilla on lakisääteinen sairausvakuutus. Lisäksi on etuuksia, joita ei ole määritelty yleisessä hinnastossa (Einheitlicher Bewertungsmaßstab – EBM). Nämä etuudet, joita kutsutaan yksittäisiksi terveystalviksi (individuelle Gesundheitsleistungen – IGeL) ovat saatavilla vain omakustanteisesti. Niistä aiheutuvia kustannuksia ei korvata, vaikka potilaalla olisi lakisääteinen sairausvakuutus.

Luontoisetuuksien periaate ei päde yksityiseen sairausvakuutukseen. Mikäli potilaalla on yksityinen sairausvakuutus, kyseessä oleva terveydenhuollon tuottaja laskuttaa hoidosta sen päätyttyä. Yksittäisten etuuksien hinnat on määritetty hinta-asteikoilla. Tavallisessa tapauksessa potilas maksaa laskun ja toimittaa sen sitten sairausvakuutusyhtiölleen, joka korvaa hoidon joko osittain tai kokonaan. Euroopan talousalueen (ETA) kansalaiset ja kansalaiset niistä maista, joiden kanssa on solmittu sosiaaliturvasopimus, voivat kuitenkin edelleen olla vakuutettuja kotimaassaan. Kelan Rajat ylittävä terveydenhuollon ryhmä vastaa kommunikoinnista Saksan sairauskassojen kanssa. Kelan ja Saksan sairauskassojen välistä yhteydenpitoa tapahtuu etenkin Saksasta Suomeen muuttavien ja vain Saksasta eläkettä saavien asiakkaiden kohdalla. Muuttotilanteessa tulee määrittää, mikä maa vastaa asiakkaan sairaanhoidon kustannuksista ja sen vuoksi Kelan on saatava yhteys asiakkaan sairauskassaan eläkettä maksavassa maassa.

Rajat ylittävän terveydenhuollon ryhmältä saamiemme tietojen mukaan Kelan puolelta yhteistyö Saksan sairauskassojen ja yleisesti ottaen muidenkin ulkomaan kassojen kanssa sujuu pääpiirteittäin ongelmitta. Saksan kanssa suurin ongelma aiheutuu siitä, että ilman oikean sairauskassan nimeä ja osoitetietoja Kela ei pysty etenemään esimerkiksi laitoksille osoitettavien lomake- tai lisätietopyyntöjen kanssa. Saksan yhteyslaitos (Deutsche

Verbindungsstelle Krankenversicherung - Ausland (DVKA)) on ilmoittanut Kelalle, ettei heillä ole yhteistä tietokantaa, mistä he voisivat tarkistaa, mihin sairauskassaan kukin asiakas on Saksassa rekisteröitynyt. Useissa muissa Euroopan maissa tällainen yhteyskassa löytyy ja sitä kautta asiakkaan sairauskassan yhteystietojen selvittäminen ja tarvittavien lomakkeiden pyytäminen on Kelalle usein suhteellisen vaivatonta. Kela käyttää myös Euroopan komission ylläpitämää laitoshakua eli CAI'ta. Kyseisessä laitoshakussa pystyy hakemaan eri maiden sairausvakuutuslaitoksia, mutta tärkeää on etenkin Saksan kohdalla tietää sairauskassan nimi, jotta oikea kassa voidaan löytää. Kelasta lähtee Suomeen muuttaneelle eläkkeensaajalle yleensä kirjeitse pyyntö joko toimittaa Kelaan sairaanhoidon kustannusvastuun määrittämisessä tarvittu lomake (E121 tai S1) tai vaihtoehtoisesti ilmoittaa Kelalle Saksan sairauskassansa yhteystiedot, minkä jälkeen Kela voi edistää lomakepyyntöä viranomaistitse suoraan kassan kanssa. Asiakkaalle lähetettävässä kirjeessä tiedustellaan myös eläkettä maksavan tahon nimeä, joskus nimittäin eläkelaitos voi tietää missä sairauskassassa asiakas on sairausvakuutettu eli mihin sairauskassaan asiakkaan eläkkeestä peritään sairausvakuutusmaksut. Asiakkaalle lähtevässä kirjeessä on nämä vaihtoehdot mainittuina eikä asiakasta automaattisesti veloiteta toimittamaan Kelan tarvitsemia lomakkeita itse, vaan vaihtoehtona on myös ilmoittaa kassan tai eläkelaitoksen yhteystiedot, jotta Kela voi jatkaa lomakkeen pyytämistä suoraan kassalta. Saatuaan tarvittavat yhteystiedot, pystyy Kela yleensä jäljittämään oikean sairauskassan ja lähettämään lomakepyynnön oikeaan osoitteeseen. Positiivista on, että Kelassa ollaan tarkentamassa kyseistä käytössä olevaa kirjepohjaa, jotta asiakkaalle olisi entistä selvempää, mitä tietoja Kela asiakkaalta tarvitsee. Sähköisen tiedonsiirron on sairaanhoidon kustannusvastuun määrittämisessä tarkoitus tulla käyttöön Kelassa kesäkuun alussa, mikä osaltaan varmasti nopeuttaa lomakkeenpyyntöprosessia. Silti sairauskassan yhteystiedot Kelan on useimmiten tiedusteltava asiakkaalta. On ymmärrettävää, että etenkin iäkkäällä ihmisellä voi olla vaikeuksia itsekään tietää, mistä hän voi saada Kelan tarvitsemat sairauskassan yhteystiedot tai mihin sairauskassaan hän ulkomailla kuuluu, sillä tietoa ei yksinkertaisesti ole saatavilla yhdessä kootussa laitostietorekisterissä. Asiakkaalla saattaisi kuitenkin olla Saksan sairauskassastaan saamaa kirjeenvaihtoa, josta kassan nimen ja yhteystiedot voitaisiin todentaa. Asiakas voisi myös tarkistaa tiliotteeltaan eläkettä maksavan laitoksen nimen ja mahdolliset yhteystiedot, jotka hän voisi ilmoittaa Kelaan. Suurin ongelma Rajat ylittävän terveydenhuollon ryhmän edustajan mukaan näyttää kuitenkin olevan juuri oikean sairauskassan selvittäminen, en niinkään tiedonvaihto tai kommunikaatio Saksan sairaskassojen ja Kelan välillä.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Aloite ei anna aihetta päätöslauselmaksi. Haaste näyttää olevan oikean sairauskassan selvittäminen, ei niinkään tiedonvaihto tai kommunikaatio Saksan sairaskassojen ja Kelan välillä. Positiivista on, että Kelassa ollaan tarkentamassa asiakkaille lähetettävää kirjepohjaa, jotta asiakkaalle olisi entistä selvempää, mitä tietoja Kela asiakkaalta tarvitsee tämän asian käsittelyä varten.

V OPINTO- JA KOULUTUSASIOIDEN VALIOKUNTA (I)

38. Erityistä tukea ja muunlaista tukea tarvitsevien oppilaiden tukirahoitus

Peruskoululain 31 § mukaan erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada kouluavustaja. Keskittymis- ja/tai oppimisvaikeudet eivät saisi olla esteenä koulussa käynnille. Erityisopetusta ja -tukea tulisi olla saatavilla äidinkielellä erityisesti silloin, kun oppimisvaikeudet liittyvät oman äidinkielen ja vieraalla kielellä opiskeluun. Opetusministeriön mukaan kouluille jaettavat avustukset eivät ole korvamerkittyjä. Avustuksiin pätevät samat säännöt kuin suomalaisissa kouluissa. Valtionosuuden hakemuksessa voi selvittää rahoitustarvetta.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen perustuva opiskeluhoitosuunnitelma toteutuu.

Päätöslauselma 33/2015: Ulkосуomalaisparlamentti esittää, että Suomen viranomaiset ryhtyvät toimenpiteisiin Eurooppa-koulujen suomalaisten opiskelijoiden opiskeluolosuhteiden parantamiseksi ja oppimisvaikeuksien hoidon tehostamiseksi *sekä tähän tarvittavien virkojen saamiseksi asianomaisen hallinnonalan budjettiin.*

Päätöslauselma 34/2017: Ulkосуomalaisparlamentti esittää... Lisäksi tulisi taata oppilaiden ja opiskelijoiden oppimisen sekä koulunkäynnin tuen (oppilashuolto) järjestäminen *virkoineen Suomen lain edellyttämällä tavalla.*

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkосуomalaisparlamentti esittää, että Suomen ulkomaankoulujen ja Eurooppa-koulujen avustuksia jaettaessa otetaan huomioon erityistä tukea tarvitsevat oppilaat oppimisen tuen parantamiseksi Suomen lain edellyttämällä tavalla.

39. Etäkoulu Kulkurin / Nomadskolan ulkomailla asuvien perusopetusikäisten oppilaiden etäopetus

Etäopetus on sallittua lukiolaissa, ja ulkomailla asuvat lukiolaiset voivat osallistua maksuttomaan lukio-opetukseen omalla äidinkielellään. Ulkomailla tilapäisesti asuvien oppilaiden, jotka osallistuvat paikallisen tai kansainvälisen koulun opetukseen, äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen opiskelu on myös turvattava perusopetuslaissa.

Kansanvalistusseurassa toimiva Etäkoulu Kulkuri on toiminut harkinnanvaraisen rahoituksen varassa 45 vuotta. Tänä aikana Kulkuri on kehittänyt perusopetusikäisten etäopetuskäytäntöjä ja rakentanut nykyaikaisen verkkokoulun, jossa opiskelee yli 400 ulkomailla asuvaa perusopetusikäistä oppilasta vuodessa.

Kulkuri on tunnustettu toimija: vuoden 2019 lopussa se sai Okka-säätiön kestävä kehityksen sertifikaatin ensimmäisenä verkkokouluna Suomessa ja Unesco -koulustatuksen ensimmäisenä verkkokouluna maailmassa. Vuonna 2020 Kulkuri oli Opetushallituksen Cygnaeus-palkintofinalisti. Lukuklaani-kilpailun toisen palkinnon turvin vuonna 2018 avattiin e-kirjasto ulkomailla asuville oppilaille.

Ulkomailla toimii kuusi suomalaisia perusopetusta antavaa koulua. Perusopetusikäiset osallistuvat ulkomaillakin lähtökohtaisesti lähiopetukseen. On kuitenkin poikkeustilanteita, joissa lähiopetukseen osallistuminen ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista: Oppilas asuu kehittyvässä maassa, jossa paikallisilla kouluilla ei ole resursseja ottaa vastaan vieraskielisiä oppilaita eikä paikkakunnalla ole kansainvälistä koulua. 9. luokan ajaksi ulkomaille muuttava oppilas ei osaa paikallisen koulun kieltä ja haluaa suorittaa peruskoulun loppuun omalla äidinkielellä ja saada suomalaisen peruskoulun päättötodistuksen.

Vuosia ulkomailla asunut, vieraalla kielellä koulua käynyt oppilas valmistautuu paluumuuttoon Suomeen ja suomalaiseen kouluun.

Oppilaalla on erityistarpeita, joita paikallisissa kouluissa ei voida ottaa huomioon (lukihäiriö, dysleksia ym.).

Oppilas ei voi osallistua lähiopetukseen sosiaalisten tai psyykkisten ongelmien vuoksi.

Etäkoulu Kulkurin oppilaat asuvat noin 60 eri maassa. Kun ulkomailla asutaan väliaikaisesti, on tärkeää, että äidinkielen taito säilyy ja kehittyy niin, että paluu suomalaiseen kouluun onnistuu.

Kulkurissa oppilaat voivat seurata Suomen opetussuunnitelman mukaista suomen kielen ja kirjallisuuden opetusta. Etäkoulu Kulkurissa oppilaat voivat opiskella myös toista kotimaista kieltä, mikä helpottaa paluuta suomalaiseen kouluun. Nomadskolanissa ulkomailla asuvat suomenruotsalaiset voivat vastaavasti opiskella ruotsia äidinkielenä ja suomea toisena kotimaisena kielenä.

Suomen perusopetuslain muutos, joka mahdollistaa siirtymisen poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin ja etäopetukseen poikkeustilanteessa tuli voimaan 1.1.2021. Ulkomailla asuvat oppilaat, joilla ei ole lähiopetuksen koulunkäyntimahdollisuutta, ovat pysyvästi poikkeustilanteessa. Heille tulisi voida tietyin edellytyksin järjestää etäopetusta laillisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Eduskunnan ulkosuomalaisten ystävyysryhmän puheenjohtaja Sari Sarkomaa on jättänyt kirjallisen kysymyksen Suomi-koulujen kehittämisestä ja rahoituksesta sekä ulkomailla asuvien perusopetusikäisten etäopetuksesta. Kysymyksessä tuodaan esille Ulkomaankoulujen asemaa ja tulevaisuutta kehittäneen työryhmän muistio (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019:28), jossa todetaan, että nykyistä saavutettavamman, suunnitelmallisen ja laadukkaan ulkomaille suuntautuvan etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen kehittämismahdollisuudet ja muutostarpeet tulee selvittää: "Suomesta puuttuu lain tunnistama ja järjestelmällinen ulkomaille suuntautuvan etä- ja verkko-opetuksen konsepti".

Päätöslauselma 27/2017: Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä noudattamaan eduskunnan tahtoa ja ryhtymään toimenpiteisiin, joilla Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin valtionavustukseen saadaan verkko-opetuksen edellyttämä tasokorotus niin, että vuotuinen valtionavustus on vähintään 200 000 euroa. Ulkosuomalaisparlamentti korostaa, että kyseessä tulee olla erikseen Etäkoulu Kulkurille osoitettu rahoitus, joka ei vähennä momentin muiden toimijoiden rahoitusta

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä toimenpiteisiin, joilla Etäkoulu-Kulkurin / Nomadskolan ulkomailla asuvien perusopetusikäisten oppilaiden etäopetus otetaan perusopetuslain piiriin.

40. Kesälukioseuran valtionavustustaso

Kesälukioseura joutui vuonna 2015 luopumaan ulkosuomalaisille lapsille ja nuorille suunnatusta kurssitoiminnasta valtionavustuksen supistumisen vuoksi. Toiminnan uudelleen käynnistäminen vaatisi vähintään 130 000 €:n korotuksen seuran valtionavustuksen nykyiseen tasoon.

Kesälukioseura järjesti aiemmin samalla avustuksella sekä ulkosuomalaiskurssitoimintaa että kesälukiotoimintaa. Useita vuosia jatkuneet valtionavustuksen tason heilahtelut ja avustuksen supistuminen ovat tehneet ulkosuomalaislasten kurssitoiminnan toteuttamisesta taloudellisesti liian epävarmaa ja haastavaa. Esimerkiksi vuonna 2014 seuran avustustasoa leikattiin yllättäen 98 000 € ja avustus jatkui yhtä alhaisella tasolla myös seuraavana vuonna.

Seuran hallitus päätti kohdentaa avustuksen jatkossa kokonaisuudessaan kesälukiotoimintaan, sillä avustuksen taso oli riittämätön molempien kurssitoimintojen järjestämiseen. Seuran hallitus ei nähnyt kurssien osallistumismaksujen tason radikaalia nostamista seuran arvojen mukaisena ratkaisuna tilanteeseen. Seura pystyy nykyisessä toiminnassaan huomioimaan vain yli 15-vuotiaat ulkosuomalaiset nuoret, joille Suomen kielen ja kulttuurin kesälukio on järjestetty nyt neljänä kesänä.

Ulkosuomalaislasten ja -nuorten leirit toimivat tärkeänä yhteytenä lasten ja nuorten toiseen kotimaahan ja tarjoavat mahdollisuuden harjoittaa suomen kieltä ja tutustua Suomen kulttuuriin oman kotiympäristön ja Suomi-koulujen ulkopuolella täysin suomenkielisessä ympäristössä.

Valtion talousarvioesityksessä vuonna 2021 Kesälukioseuralle esitetty järjestöavustus on 128 000 €. Nykyinen avustus riittää edelleenkin vain kesälukiotoiminnan järjestämiseen. Jotta ulkosuomalaiskurssien järjestämistä voitaisiin harkita uudelleen, täytyisi seuran vuosittainen valtionavustus olla vähintään 260 000 €.

Pelkkä avustustason korotus ei kuitenkaan yksinään riitä. Valtionavustuksen täytyisi mahdollistaa ennakoitava, suunnitelmallinen ja vuosittainen toiminta. Kesälle ajoittuvan kurssitoiminnan järjestäminen vaatii suunnittelutyötä ja käytännön järjestelyitä jo edeltävänä syksynä. Ulkomailla asuvien osallistujien kohdalla on myös huomioitava se, että esimerkiksi matkustusta koskevat suunnitelmat pitää tehdä jo hyvissä ajoin. Kesälukioseuran järjestämillä ulkosuomalaiskursseilla oli pitkä historia. Kursseja oli järjestetty 1970-luvulta lähtien ja ne keräsivät vuosittain 7–18-vuotiaita lapsia ja nuoria eri puolilta maailmaa yhteensä lähes 200. Leirit ovat edelleenkin kysytyjä ja kurssitoiminnan lakkauttaminen tulee vieläkin yllätyksenä monelle perheelle.

Kesälukioseura ei voi nykyisellään hyödyntää sille kertynyttä osaamista ulkosuomalaislasten ja nuorten kielitaidon ja kulttuuri-identiteetin tukemiseksi. Seura on

kuitenkin mielellään jatkossakin toteuttamassa sitä arvokasta työtä, jolla tuetaan lasten ja nuorten suomen kielen taitoa ja kulttuuri-identiteettiä.

Päätöslauselma 28/2017: Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä nostamaan Kesälukioseuran valtionavustuksen vähintään vuoden 2013 tasolle, jotta ulkosuomalaislapsille ja -nuorille suunnattu tärkeä kesäleiritoiminta voidaan käynnistää uudelleen. Ulkosuomalaisparlamentti korostaa, että kyseessä tulee olla erikseen Kesälukioseuralle osoitettu rahoitus, joka ei vähennä momentin muiden toimijoiden rahoitusta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä palauttamaan Kesälukioseuran valtionavustuksen tasolle, joka mahdollistaa ulkosuomalaislapsille ja -nuorille suunnatun tärkeän kesäleiritoiminnan käynnistämisen uudelleen.

41. Aurinkorannikolla asuvien suomalaisten lasten ja nuorten koulunkäynnin turvaaminen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti suosittelee, että opetus- ja kulttuuriministeriö selkeyttää ja tarkentaa tulkintaansa Suomen ulkomaankoulujen oppilaskohtaisesta rahoituksesta ja kotikuntalain vaatimuksesta. Suomen kansalaisten joustava koulunkäynti suomalaisessa koulutusjärjestelmässä on turvattava myös Suomen ulkomaankouluissa koko oppilaan ja opiskelijan koulunkäynnin ajan.

42. Suomen ulkomaankoulujen järjestämislupien muuttaminen ja rahoituksen turvaaminen

Suomen opetussuunnitelman mukaista opetusta antavia Suomen ulkomaankouluja toimii Moskovassa, Pietarissa, Tallinnassa ja Espanjan Aurinkorannikolla Fuengirolassa. Aurinkorannikon koulussa annetaan lisäksi suomalaisen opetussuunnitelman mukaista lukiokoulutusta.

Koulujen olemassaolo on pitkään mahdollistanut kouluikäisten lasten ja nuorten kanssa muuttavien suomalaisten perheiden liikkuvuuden kohdemaan ja Suomen välillä, suomalaiseen koulujärjestelmään kuuluvan koulunkäynnin ulkomailla ja aikanaan saumattoman paluumuuton Suomeen.

Vuonna 2014 koulujen oppilaskohtaisen rahoituksen määräytymiseen tehtiin muutos. Kyse ei ollut lakimuutoksesta vaan virkamiestasolta lähtöisin olleesta tulkinnan muutoksesta. Aiemmin käytössä ollut kansalaisuusperuste muuttui vaatimukseen kotikunnasta Suomessa. Uusi tulkinta kohdistui välittömästi koulujen toimintakykyyn ja talouteen. Ulkomailla asuvien suomalaisperheiden oleskeluajat kohdemaissa vaihtelevat tapauskohtaisesti, eikä kotikunnan säilyttäminen Suomessa aina ole mahdollista nykyisen tulkinnan vaatimalla tavalla. Huomion arvoista on myös se, että kotikuntalain soveltaminen

oppilas- tai opiskelijakohtaisen valtionosuuden saamisen perusteena jättää ottamatta huomioon EU-maiden oleskelulupiin liittyvät vaatimukset. Kotikuntalaki on lähtökohtaisesti säädetty kuntien talouksien tasaamista varten, eikä se näin ollen sovellu ulkomaankoulujen rahoituksen perustaksi.

Opetuksen järjestämisluvuissa oppilaaksioton edellytyksenä oleva tilapäisyyden tulkinta Kotikuntalain 5§:n mukaan ja Opetus- ja kulttuuriministeriön vaatimus väestörekisteriotteesta on aiheuttanut ongelman tilapäisyyden keston määrittelyssä. Lainsäätäjät (379/1981) on perusteluissaan todennut ulkomaan kouluista, että asumisen tilapäisyys saattaa toisinaan olla vaikeasti ratkaistavissa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti suosittelee, että opetus- ja kulttuuriministeriö selkeyttää ja tarkentaa tulkintaansa Suomen ulkomaankoulujen oppilaskohtaisesta rahoituksesta ja kotikuntalain vaatimuksesta. Suomen kansalaisten joustava koulunkäynti suomalaisessa koulutusjärjestelmässä on turvattava myös Suomen ulkomaankouluissa koko oppilaan ja opiskelijan koulunkäynnin ajan.

43. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttaminen

Kansalais- ja työväenopistojen liittoon tuli vuosien mittaan monia toivomuksia aikuisille sopivien suomenkielisten kurssien järjestämiseksi Aurinkorannikolla. Hankerahoituksen turvin ja Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön organisoimana toimintaa järjestettiin vuosina 2004–2008. Ministeriön kehotuksesta ja hankkeen päättyessä aurinkorannikolla asuvat ulkosuomalaiset ja rannikolla vierailevat suomalaiset perustivat Sofian kannatusyhdistyksen toimintaa jatkamaan vuoden 2009 alusta.

Laissa vapaasta sivistystyöstä ei ole mainintaa, että kansalaisopiston ylläpitolupa voitaisi myöntää ulkomaille kuten peruskoulu- ja lukiolaissa on mainittu. Kansalaisopiston ylläpitoluvan myöntäminen toisi toimintaan pysyvyyttä ja vakautta.

Päätöslauselma 33/2017: Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että vapaasta sivistystyöstä annettua lakia (1765/2009) muutettaisiin siten, että 4 § kohdalle lisättäisiin ”Lupa voidaan myöntää myös ulkomaille järjestettävää opetusta varten”.

Vuoden 2017 aloitteen johdosta ministeriö katsoo, että käyttötarkoitusta on mahdollista laajentaa koskemaan muissakin maissa olevia suomalaisia, mikäli eduskunta osoittaa momentille tarvittavan rahoituksen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti puoltaa Sofia-opiston esitystä, että lakia vapaasta sivistystyöstä 1765/2009 muutetaan siten, että kansalaisopiston ylläpitolupa voidaan myöntää myös ulkomaille järjestettävää opetusta varten.

IV OPINTO- JA KOULUTUSASIOIDEN VALIOKUNTA (II)

44. Suomi-koulujen valtionavustuksen kriteerien tarkistus ja perusrahoituksen korotus

Suomi-koulujen rahoitus on ollut vuosien saatossa suhteellisen epävarmalla pohjalla. Suomi-koulujen toimintaan osoitettu valtionavustus oli vuosikymmeniä 450 000 euroa. Pitkän lobbaustyön ja ulkosuomalaisparlamentin ponnistelujen tuloksena vuonna 2011 saatiin eduskunnan myöntämä lisäavustus 200 000 euroa. Vuoden 2011 jälkeen lisäavustusta on saatu vuosittain vaihteleva määrä. Eduskunta on tällä tavoin osoittanut, että Suomi-koulujen opetusministeriöltä saama määräraha on riittämätön. Tästä huolimatta opetusministeriö on laskenut Suomi-koulujen toimintaa osoitettua perusmäärärahaa siten, että alimillaan se oli 390 000 euroa (13% lasku) vuonna 2016. Opetusministeriön osoittaman perusmäärärahan ja eduskunnalta saadun lisämäärärahan suuruus onkin vaihdellut vuodesta toiseen:

Vuosi	OKM	Eduskunta	Yhteensä
2009	450 000 €	-	450 000 €
2010	450 000 €	-	450 000 €
2011	450 000 €	200 000 €	650 000 €
2012	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2013	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2014	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2015	450 000 €	150 000 €	600 000 €
2016	390 000 € (lasku 13,4 %)	200 000 €	590 000 €
2017	424 000 €	230 000 €	654 000 €
2018	429 000 €	150 000 €	579 000 €
2019	429 000 €	250 000 €	679 000 €
2020	429 000 €	300 000 €	729 000 €

Kehitys on sinänsä ollut suotuisa, mutta tilanne on haavoittuvainen, sillä eduskunnan määrärahan puolesta on taisteltava joka vuosi uudelleen. Opetusministeriön Suomi-koulujen toimintaan osoittama määräraha olisikin syytä saada pysyvästi riittävälle tasolle, jotta Suomi-koulujen toiminta ei olisi riippuvainen eduskunnan lisämäärärahasta. Kansanedustaja Sari Sarkomaa on jättänyt Suomi-koulujen rahoituksesta eduskunnalle kirjallisen kysymyksen 24.5.2021

(https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Sivut/KK_336+2021.aspx?fbclid=IwAR2whqMeFljR88sL9jJnJtJI7hEYap8WMeaE_XdC9J6kfFShp6I5SILeyq)

Suomi-koulujen valtionavustus on merkitty valtion talousarvion 29.10.51 momentin alamomentille 29.10.51.3 (Valtionavustus järjestöille). Momentin perustelujen mukaan määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen useille toimijoille (Kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan, sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen).

Eduskunta on kuitenkin vuodesta 2011 alkaen myöntänyt valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston esityksen mukaisesti Suomi-koulujen valtionavustukseen lisämäärärahan, joka on lisätty yllä mainitulle momentille. Käytännössä määrärahan irrottaminen Suomi-koulujen käyttöön on toistuvasti osoittautunut ongelmalliseksi, kun samalla momentilla on useampi toimija. Ainoastaan ulkosuomalaisparlamentin ja Suomi-Seura ry:n aktiivinen työ on taannut eduskunnan nimenomaan Suomi-kouluille myöntämän lisämäärärahan kohdistumisen oikein.

Hallituksen ulkosuomalaispoliittisen ohjelman vuosiksi 2017-2021 mukaan ”Suomi-koulut ovat olleet ulkosuomalaisten menestyksekkäin sivistyspyrkimys viime vuosikymmeninä”. Suomi-koulujen menestyksellisen toiminnan turvaamiseksi täytyy Suomi-koulujen valtionavustus merkitä omalle momentilleen valtion budjetissa. Tätä puoltaa myös sekä Suomi-koulujen suuri määrä että niiden suuri oppilasmäärä (noin 120 Suomi-koulua ja 3400 oppialasta lukuvuonna 2020-21 pandemiasta huolimatta).

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti on jo vuosien ajan vaatinut ja vaatii yhä, että opetus- ja kulttuuriministeriö noudattaa eduskunnan tahtoa ja nostaa Suomi-koulujen avustusta lisäämällä Suomi-koulujen määrärahan pysyvästi riittävälle tasolle ja että valtion budjettiin lisätään oma momentti Suomi-kouluille.

45. Suomi-koulujen ryhmäkoon pienentäminen

Suomi-kouluihin hakeutuu yhä enemmän lapsia, jotka osaavat joko hyvin vähän tai eivät ollenkaan suomea. Heidän opetuksensa yhdessä enemmän suomea osaavien lasten kanssa on hyvin haastavaa ja voi vaikeuttaa kumpaankin viiteryhmään kuuluvien oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Toimivin vaihtoehto olisi opettaa heitä erillisissä ryhmissä. Tätä varten tarvitaan lisärahoitusta, jotta ryhmäkokoja voidaan pienentää nykyisestä valtionavustuksen ehtona olevasta kuudesta oppilaasta neljään. (OKM julkaisu 2019:28, 46, 49-51). Ryhmäkoon pienentäminen helpottaisi myös uusien Suomi-koulujen perustamista.

Vrt. Suomen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa oman äidinkielen opetuksen valtionavustuksen ryhmäkoon peruste on neljä oppilasta (opetusministeriön asetus 1777/2009 § 3: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20091777>).

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä pienentämään valtionavustuksen myöntämiseen vaadittua ryhmäkokoja Suomi-kouluissa kuudesta oppilaasta neljään oppilaaseen ja vastaavasti korottamaan Suomi-koulujen tukea. Näin turvataan kielitaidoltaan eritasoisten oppilaiden laadukas opetus Suomi-kouluissa.

46. Kaikki varhaiskasvatusikäiset Suomi-koulujen valtionavustuksen piiriin

Suomen valtio tukee Suomi-kouluja avustuksella, jota Suomi-koulut voivat saada 3 – 18 -vuotiaista oppilaista. Suomi-koulujen rahoituksen tulisi koskea myös alle 3-vuotiaita, sillä lapsen ensimmäiset ikävuodet ovat kielen kehityksen kannalta ratkaisevia. Moniin Suomi-

kouluihin olisi tulossa paljon alle 3-vuotiaita oppilaita, ja koulun resursseista riippuu, millaista palvelua tälle ryhmälle voidaan tarjota.

Esimerkkinä Seattlen Suomi-koulu: Seattlen Suomi-koulu on toiminut vuodesta 1995. Yli kahdenkymmenen toimintavuoden aikana joka vuosi koulun oppilaista noin puolet on ollut alle 3-vuotiaita. Vuonna 2017 Seattlen Suomi-koulun 94 oppilaasta 41 on alle 3-vuotias. Viime vuosien aikana Seattlen alueelle on muuttanut noin 70 uutta suomalaista lapsiperhettä. Tämä näkyy selkeästi räjähdysmäisenä kasvuna Suomi-koulun oppilasmäärässä. Suuri kasvu ja kysyntä luovat omat haasteensa Suomi-koulun arjen pyörittämiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Kuluvan vuoden aikana uusille perheille on syntynyt tai vielä syntymässä noin 20 lasta. Seattlen Suomi-koulun vauvamuskariryhmät ja alle kouluikäisten ryhmät ovat niin suosittuja, että kouluun rekisteröidään vielä syntymättömiä lapsia. Etukäteen rekisteröinnillä vanhemmat haluavat varmistaa lapselleen paikan Suomi-koulussa. Resurssien puutteen vuoksi Suomi-koulu ei pysty tarjoamaan paikkoja kaikille mukaan haluaville.

Kielikasvatus ja monikieliseksi kasvaminen alkaa 0-vuotiaasta. Alle 3-vuotiaiden lisääminen valtionavustuksen piiriin olisi merkittävä apu ja tuki kaikille Suomi-kouluille ympäri maailmaa. Kehittyville ja kasvaville Suomi-kouluille se merkitsisi sitä, että ne voisivat palkata uusia ammattitaitoisia opettajia, vuokrata lisätiloja ja lisätä ryhmiä kaikkein pienimmille ulkosuomalaisille. ([OKM julkaisu 2019:28](#), ss. 46, 49-51)

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö ulottaa valtionavustuksen myös alle 3-vuotiaiden suomikoululaisten opetukseen ja vastaavasti korottaa Suomi-koulujen määrärahaa. Ulkosuomalaisparlamentti korostaa, että kyseessä tulee olla erikseen alle 3-vuotiaille osoitettu rahoitus, niin että he eivät tule jakamaan 3–18-vuotiaille jo nykyään kuuluvaa rahoitusta.

47. Suomi-koulujen opettajien ja hallinnon koulutuspäivien rahoittamisen varmistaminen

Suomi-koulujen tuki ry:n, Suomi-Seura ry:n ja Opetushallituksen järjestämiin jokavuotisiin kansainvälisiin koulutuspäiviin ja alueellisiin Suomi-koulujen opettajien koulutuspäiviin on varattava niin paljon määrärahoja, että kaikki halukkaat opettajat voivat osallistua niihin. Helsingissä vuosittain järjestettäviin kansainvälisiin koulutuspäiviin osallistujat maksavat itse matka- ja asumiskustannukset, mutta muutoin koulutus on ilmainen.

Jotta pienilläkin Suomi-kouluilla olisin mahdollista lähettää opettajiaan koulutuspäiville eri puolelta maailmaa olisi hyvä, että Suomi-koulut saisivat avustusta koulutuspäiville osallistumiseen. Se varmasti lisäisi innostusta osallistua koulutuspäiville. Tällä hetkellä useimmat osallistujat kustantavat itse matkansa ja asumisensa. Aluekohtaiset Suomi-koulujen opettajien koulutuspäivien kustannukset vaihtelevat maittain. Luonnollisesti niihinkin osallistuisi enemmän opettajia, jos Suomi-kouluilla olisi mahdollista hakea koulutuspäiville osallistumista varten avustusta. Kaikilla Suomi-kouluilla ei ole tarvittavia varoja. Tavoitteena tulisi olla, että kaikki halukkaat opettajat voisivat osallistua tarjolla oleviin Suomi-kouluopettajille tarkoitettuihin koulutuspäiviin niin Helsingissä kuin alueellisesti.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomi-koulujen opettajien ja hallinnon kansainvälisiin koulutuspäiviin ja alueellisiin koulutuksiin tulisi edelleen saada vuosittain riittävän korkea määräraha, jonka avulla voidaan taata säännöllinen ja yhdenvertainen täydennyskoulutus.

48. Suomen koulutus-, harjoittelu- ja työmahdollisuuksista tiedottaminen ulkosuomalaisille nuorille

Suomi-koulut ja vanhemmat investoivat paljon aikaa ja energiaa lasten suomen kielen ylläpitoon. Se, että Suomen valtio edelleenkin myöntää avustuksia Suomi-kouluille, on todiste siitä, että Suomessa arvostetaan suomen kielen ylläpitoa. Kuitenkin tilanne on se, että Suomi-koulujen jälkeen ei juurikaan panosteta tämän nuorisoryhmän Suomi-yhteyksiin. Ehdotamme, että Suomi-kouluissa kerrottaisiin Suomen koulutus- ja työmahdollisuuksista. Suomi-Seura ry:n nuoretmaailmalla.fi on hyvä lähde lisätiedon saamiseen koulutus-, harjoittelu- ja työmahdollisuuksista ulkosuomalaisnuorille.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että Suomi-Seura ry jatkaa tiedon keräämistä Suomen koulutus-, harjoittelu- ja työmahdollisuuksista ja tehostaa sen välittämistä ulkosuomalaisille nuorille ulkosuomalaisyhteisöjen kautta.

49. Tiedottaminen ulkosuomalaislasten ja -nuorten mahdollisuuksista tutustua suomalaiseen koulunkäyntiin ja osallistua Suomessa järjestettävälle leireille

Viime aikoina on herätty huomaamaan ulkosuomalaisten paluumuuttajien tärkeä merkitys Suomelle. Monesti myös ulkosuomalaisten lapset ovat aikuistuttuaan kiinnostuneita muuttamaan Suomeen, vaikka omat vanhemmat jäisivät asumaan ulkomaille. Näin on tapahtunut muun muassa Italiassa, jossa ei ole tarjolla yhtä hyviä koulutus- ja/tai työllistymismahdollisuuksia kuin Suomessa. Ulkosuomalaisten nuorten kiinnostus ja uskallus muuttaa aikuisena Suomeen edellyttää sitä, että heidän suomen kielen taitonsa olisi vähintäänkin kohtuullinen. Kaikilla ulkosuomalaisten lapsilla ei ole mahdollisuutta käydä Suomi-koulua. Usein lasten suomen kielen taito perustuu omien vanhempien sitkeyteen pitää suomen kieltä yllä vieraassa kulttuurissa. Ulkosuomalaislasten ja -nuorten oman motivaation ylläpitämiseksi monet vanhemmat ovat järjestäneet lapselleen mahdollisuuden osallistua opetukseen suomalaisessa koulussa perheen ollessa lomalla Suomessa. Tämä mahdollisuus koulunkäyntiin Suomessa ja tutustuminen suomalaiseen koulumaailmaan on motivoinut lasten suomen kielen oppimista. Lyhyenkin suomalaisessa koulussa tapahtuneen koulunkäynnin seurauksena lapset ovat saaneet ystäviä Suomesta ja ovat päässeet hetkeksi sisälle suomalaiseen yhteiskuntaan. Lasten kokemukset koulunkäynnistä Suomessa ovat olleet erittäin myönteisiä, ja sopivia erityisesti ala-asteikäisille lapsille. Monet suomalaiset koulut myös ottavat mielellään vastaan kansainvälisiä vieraita. Myös esimerkiksi vaihto-oppilasvuosi suomalaiseen lukioon on mahdollista järjestää.

Ulkosuomalaislasten- ja nuorten suomen kielen ylläpitämistä motivoi myös osallistuminen kielileirille. Kesälukioseuran lopetettua ulkosuomalaislapsille suunnattujen leirien järjestämisen, ei tällaisia leirejä mikään tahon Suomessa järjestä. Joitakin kaikille

ulkosuomalaislapsille avoimia kesäleirejä on viime vuosina järjestetty muutaman suomikouluopettajien toimesta (New Yorkin Suomi-koulun järjestämä leiri Hangossa 2017 ja Suomi-leirit Huittisissa 2018 ja 2019, järjestäjänä suomikouluopettajat Strasbourgista ja Lyonista). Suomi-koulujen tuki ry teki 2020 kyselyn, jolla kartoitettiin Suomi-koulujen toiminnassa mukana olevien ulkosuomalaisperheiden kiinnostusta lähettää lapsensa kesäleirille Suomeen. Kartoituksen mukaan kiinnostusta leirejä kohtaan on todella paljon. Suomi-koulujen tuki ry:ssä on keskusteltu mahdollisuudesta järjestää kesäleiri yhdessä Kesälukioseuran kanssa. Leiri tarvitsee kuitenkin rahoitusta Suomesta, jotta osallistumismaksu ei muodostu liian suureksi ja siten esteeksi osallistua leirille. Leirimahdollisuuksista tiedottamisessa voisi käyttää hyväksi perhemaailma.fi -sivustoa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomi-koulujen tuki ry:tä ja Suomi-Seuraa tiedottamaan ulkosuomalaisille perheille mahdollisuuksista tutustua suomalaiseen kouluun ja selvittämään mahdollisuuksia leirien järjestämiseksi ulkosuomalaislapsille ja -nuorille.

VII NUORISOASIOIDEN VALIOKUNTA

50. Suomen digitalisoituvat kirjastot saatava kattavasti ulkosuomalaisten käyttöön

Suomen kirjastojen palvelut ovat digitalisoitumassa, mikä mahdollistaa aineistojen käytön asuinpaikasta riippumatta. Monet kirjastot lainaavat sähköisiä kirjoja jo nyt ja palvelu kasvaa koko ajan. Korona-aikana on erilaisten etänä käyttävien digipalvelujen kysyntä kasvanut. Ulkosuomalaisille olisi hyödyllistä päästä Suomen valtakunnalliseen kirjastoverkkoon, koska sähköisiä kirjoja (e-kirja, näköiskirja), äänikirjoja (ladattava) ja muita digitaalisia mediatuotteita on helppo lainata kaikkialta maailmassa.

Kirjastot ovat Suomessa kunnallisia palveluita ja kirjastojen palveluihin saa pääsyn kirjastokortin avulla. Kirjastokortin saadakseen, tulee hakijalla olla Suomessa oleva osoite. Kirjastokortin hakijan tulee ilmoittaa osoitteensa ja esittää kirjaston hyväksymä voimassa oleva henkilötodistus, jossa on valokuva ja henkilötunnus. Näillä ehdoilla ulkosuomalaiset eivät voi hyödyntää Suomen kirjastojen palveluita. Sähköisten tuotteiden ja palveluiden osuuden kasvaessa, olisi pääsy kirjastopalveluihin kuitenkin kaiken ikäisille suomen kieltä osaaville tärkeä palvelu ja hieno tapa tukea ulkosuomalaisten nuorten yhteyttä vanhempiensa tai omaan synnyinmaahansa. Yhteys Suomeen kirjaston kautta olisi upea napanuora kotimaahan ja linkki Suomen kulttuuriin ja suomalaisen identiteetin ylläpitoon.

Jos ulkosuomalaisille saadaan pääsy Suomen kirjastojen monipuolisiin digitaalisiin palveluihin, sen jälkeen siitä tulisi myös tiedottaa ulkosuomalaisille mahdollisimman kattavasti.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomi-Seuraa selvittämään ja tiedottamaan Suomen kirjastojen digitaalisten palveluiden käyttöoikeuden saamisesta Suomen ulkopuolella vakituisesti asuville, eli heille, joilla ei ole osoitetta Suomessa.

51. Ryhmälukuoikeudet digitaaliselle medialle

Ulkosuomalaisilla on tarve saada luettavakseen suomenkielisiä ja Suomea koskevia kirjoja ja lehtiä. Mediatuotteet ovat tärkeitä etenkin kielen ylläpitämisen, ajantasaisten tietojen saamisen ja yhteyden ylläpitämisen kannalta. Etäisyydet Suomeen sekä muihin ulkosuomalaisiin tekevät kuitenkin painotuotteiden hankkimisesta ja käyttämisestä hankalaa. Digitaaliset tuotteet ja digipalvelut, joiden saatavuus on kasvussa, ovat tähän ratkaisu.

Sähköisten kirjojen osuus koko kirjamyynnissä kasvaa jatkuvasti; niin e-kirjojen kuin äänikirjojen (äänikirjojen myyjiä: Adlibris, Elisa Kirja, Suomalainen Kirjakauppa). Valtaosa sähköisistä kirjoista myydään lukijoille kappalehintaan (e-kirjakauppiaita: Akateeminen kirjakauppa, iTunes, Elisa Kirja, Ellibs, Suomalainen Kirjakauppa, Suuri Suomalainen Kirjakerho). Toinen vaihtoehto kuukausihinnottelu lisääntyy, esimerkiksi Storytel ja Bookbeat tarjoavat kuukausimaksua vastaan rajattoman lukuoikeuden omiin valikoimiinsa (lukuaijakirjastot). Kuitenkaan sähköisten kirjojen ja lehtien hinnat eivät oletetun vastaisesti eroa välttämättä paljoa painettujen vastaavien hinnoista – senkään jälkeen, kun sähköisten kirjojen ja lehtien arvonlisäprosentti 24 prosenttia laskettiin 1.7.2019 lähtien painettujen vastaavien arvonlisäprosentin 10 prosenttia tasolle. ALV:in lasku ei vaikuttanut merkittävästi e-kirjojen hintoja alentavasti kenties osin siksi, että kirjojen painatuskulut ovat arviolta vain noin 5 % tuotannon kokonaiskuluista, kun taas painetuilla ja e-kirjoilla on monia yhteisiä kustannuskuluja.

Kaikilla ei ole varaa hankkia omia lukuoikeuksia, joten ryhmälukuoikeuksia tarvitaan. Nykyisin kustantamot antavat lukuoikeuden yleensä viidelle lukulaitteelle, mutta laitteiden kuuluu olla saman perheen jäsenten käytössä. Haluaisimme, että digitaalisia kirjoja ja lehtiä olisi hankittavissa yhteisöille. Esitämme, että olisi oikeus ostaa lukuoikeuksia esimerkiksi 5 / 10 / 20 / 50 hengelle, jotka ovat saman voittoa tuottamattoman yhdistyksen, kuten esimerkiksi ulkomailla toimivien Suomi-koulujen jäseniä.

Pyydämme kustantamoilta tämän uuden palvelukanavan avaamista, sillä uskomme siitä olevan hyötyä kummallekin osapuolelle. Myös suomalaisten kustantamojen ja kirjakauppojen omistama, vuonna 1919 perustettu palveluyritys Kirjavälitys Oy voisi laajentaa asiakaskuntaansa (johon kuuluu mm. kustantajat, kirja- ja verkkokaupat, vähittäiskauppa, koulut, kirjastot, kerhot, mediatalot, kirjapainot). Kirjavälitys Oy:lla on Kirjavälitys.fi:n digitaaliset palvelut koulujen tarpeisiin (tunnuksellinen Kouluväylä-verkkopalvelu). Tällä saavutettaisiin

- suomalaisille kustantamoille uusia asiakkaita: ulkosuomalaiset perheineen ovat kiinnostava uusi ja kasvava asiakaskunta
- suomalaisten kustantamojen tuotteiden saattaminen kansainväliseen käyttöön
- ulkosuomalaisille helppo ja kannustava pääsy suomalaisiin digituotteisiin
- ulkosuomalaisien yhteisöjen merkityksen vahvistuminen kielitaidon ja kulttuurin tukijoina, ja niiden toiminta vahvistuisi alueilla, joilla etäisyydet ovat pitkät ja painettujen tuotteiden yhteiskäyttö on vaikeaa.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa Suomessa toimiville kustantamoille, että ne laajentaisivat kirjojen ja lehtien digitaalisia lukuoikeuksia siten, että käyttäjryhmiin lisättäisiin mahdollisuus ostaa ryhmälukuoikeuksia ulkosuomalaisille yhteisöille.

52. Aktiviteetteja nuorille Suomi-koulun jälkeen

Maailmalla on noin 120 Suomi-koulua, joissa on noin 3400 oppilasta. Suomi-koulut ovat kielikouluja, joissa annetaan opetusta suomea äidinkielenään tai toisena tai vieraana kielenä puhuville lapsille. Suomi-koulujen opetus keskittyy tukemaan lapsen suomen kielen ja kulttuurin oppimista ja hankitun kielitaidon säilyttämistä.

Suomi-koulut ja oppilaiden vanhemmat investoivat paljon aikaa ja energiaa lasten suomen kielen ylläpitoon. Suomen valtion Suomi-kouluille myöntämä avustus on todiste siitä, että Suomessa arvostetaan suomen kielen ylläpitoa. Suomi-koulut tarjoavat opetusta 3-18 -vuotiaille ulkosuomalaisille lapsille, suurin osa suomikoululaisista on Suomi-koulujen valtionavustushakemusten perusteella alle 12-vuotiaita.

Suomi-koulujen jälkeen ei juurikaan panosteta ulkosuomalaisnuorten Suomi-yhteyksiin. Nuorille on tarjolla vähän kielen ja kulttuurin ohjattua ylläpitoa, tapahtumia ja verkostoitumista, eikä heillä ole omaa yhteisöä ja jatkuvuutta. Suomi-koulujen entisten oppilaiden yhteisöllistä toimintaa tai verkostoa, jolla olisi vastuhenkilö, eli alumniverkoston tyyppinen toiminta, voisi olla tähän ratkaisu. Alumnitoiminnan käynnistämisestä entisille suomikoululaisille on Suomi-Seuran, Suomi-koulujen tuki ry:n ja Opetushallituksen kesken jo alustavasti keskusteltu.

Osa suomalaistaustaisista nuorista on Suomi-koulun jälkeen ammattikoulutuksessa. Tässäkin koulutusvaiheessa olisi tärkeä löytää nuorille mahdollisuuksia ylläpitää ja vahvistaa suomen kielen taitoaan ja yhteyttään Suomeen. Heille olisi kiinnostavaa ja hyödyllistä saada yhteyttä Suomeen ja suomalaisiin yrityksiin esimerkiksi työharjoittelun kautta. Esimerkiksi Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ja Keskuskauppakamari saattaisivat löytää ammattikoulutuksessa olevista toisen polven suomalaisista nuorista varteen otettavan kohderyhmän jäsenilleen, ja esitellä ulkosuomalaisille nuorille harjoittelupaikkojen tarjontaa. EK:n edunvalvonta huomioi osaamisen, koulutuksen ja maahanmuuton. Nuoria tarvitaan myös kausityöntekijöinä. Keskuskauppakamari edustaa yli 20 000 suomalaista yritystä ja helpottaa niiden toimintaedellytyksiä. Osa sen kahdeksastatoista itsenäisestä alueellisesta kauppakamarista voisi olla kiinnostunut tukemaan idean markkinointia käytännön tasolle omille jäsenyrityksilleen. Haaste ei niinkään viestinnällinen yritysten suuntaan, vaan idean konkretisointi koulutuksen ja maahanmuuton asiantuntijoiden kanssa yrityskentälle vientiä varten.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että Elinkeinoelämän keskusliitto ja Keskuskauppakamari sekä ulkomailla toimivat suomalaiset kauppakamarit esittelisivät jäsenilleen harjoittelu- ja työpaikkojen tarjoamista ulkosuomalaisille nuorille. Suomi-Seura, EK ja kauppakamarit voisivat tehdä yhteistyötä löytääkseen parhaan tavan paikoista tiedottamiseksi.

53. Edufi-harjoitteluohjelman jatkuminen ulkosuomalaisiin lehtiin Kanadassa

Toimiva, pitkään jatkunut suomalaisten toimituksen harjoittelijoiden vaihto ulkosuomalaisiin lehtiin Kanadassa keskeytettiin, koska Kanada tarvitsee sille juridisen pohjan. Suomen ja Kanadan kahdenväliset neuvottelut asian korjaamiseksi, ovat kestäneet odotettua

kauemmin. Tämän takia Edufi-harjoitteluohjelma on katkolla, vaikka neuvotteluosapuolet eivät ole kyseenalaistaneet hyvää vaihtoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen Opetushallituksen tulee vuosittaisella hakukierroksellaan hyväksyä harjoittelupaikka ulkosuomalaiseen, tietyt kriteerit täyttävään mediaan, niin että Suomi maksaa harjoittelijan. Esimerkiksi toimituksen harjoittelijoilta toivotaan viestinnän ja tiedotuksen pitkälle edenneitä pääaineopintoja tosin muutkin pääaineet ovat mahdollisia. Kanadan ulkosuomalaislehtien haaste ei koske Kanadan Suomi-kotien harjoittelijoita, jotka eivät tarvitse työlupaa sillä he kaikki opiskelevat terveydenhoitoalalla.

Kanadan Sanomat (FinnishCanadian.com, julkaisija Vapaa Sana Press Ltd.) ei ole neljään vuoteen saanut entiseen tapaan toimitusharjoittelijoita (kuten jatkuu Yhdysvalloissa *Finnish American Reporter*'in toimituksessa). Resurssiniukkuuden vuoksi lehti toimitus kärsii työvoimapulasta.

Ulkosuomalaisella medially on tiedotuksellinen ja viestinnällinen merkitys maissaan, auttaen myös kielitaidon ylläpidossa ja suomalaisen identiteetin säilyttämisessä.

Toivomme, että aloite tukisi Suomen toivetta, että neuvotteluissa Kanada hyväksyy esityksen ja neuvottelut saadaan päätökseen

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti tukee Suomen Opetushallituksen pyrkimystä edistää Kanadan ja Suomen kahdenvälisen neuvottelujen ripeää loppuun saattamista, joka mahdollistaa Edufi-harjoitteluohjelman jatkumisen. Toivotaan säännöllistä ja avointa tiedottamista neuvottelujen vaiheista Opetushallituksen kautta.

VIII KULTTUURI- JA TIEDOTUSASIOIDEN VALIOKUNTA

54. Suomenkielisten näkövammaisten heikentynyt äänikirjapalvelu Ruotsissa

Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntija, joka sekä tuottaa että välittää kirjallisuutta äänikirjoina, pistekirjoina ja muissa saavutettavissa muodoissa ja tukee siten yhdenvertaisuutta lukemisessa. Celia kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan ja tekee yhteistyötä Ruotsin Legimus-äänikirjajärjestelmän kanssa välittäen sinne suomenkielisiä äänikirjoja.

Suomen ja Ruotsin toimijat, Celia ja Legimus, vaihtavat keskenään vuosittain materiaalia, minkä vuoksi Legimus-äänikirjajärjestelmän kautta on tarjolla suomenkielistä materiaalia. Toukokuussa 2021 suomenkielisiä kirjoja Legimuksessa oli Celian edustajan mukaan reilut 4000, ja uusia kirjoja tulee noin 15 kirjaa kuukaudessa. Järjestelmä toimii niin, että kun Ruotsin kirjasto MTM (Myndigheten för tillgängliga medier) ottaa suomenkielisen kirjan arkistoonsa, se on saatavissa kaikille ruotsinsuomalaisille ympäri maata yhtä aikaa. MTM ei suoraan lainaa äänikirjoja yksityishenkilöille.

Celiällä on maksuton äänikirjapalvelu, jonka käyttäjiksi voivat liittyä esimerkiksi näkövammaiset henkilöt, mutta sen mobiilisovelluksen voi asentaa vain Suomessa. Celian verkkosivujen mukaan ”Suomen ulkopuolella asuva voi käyttää Celian äänikirjoja sekä e-kirjoja verkkopalveluiden kautta, jos hänellä on tarve käyttää suomeksi tai suomenruotsiksi

tuotettuja kirjoja eikä hänen oma kirjastonsa voi niitä hänelle välittää”. Kyseinen palvelulupaus kattaa kuitenkin vain sellaiset maat, joissa ei ole Ruotsin tapaan mahdollisuutta lainata suomenkielisiä äänikirjoja oman asuinmaan lähikirjastojen kautta. Tätä asiaa Suomi-Seura ry selvitti toukokuussa 2021 ollen yhteydessä Celiaan ulkosuomalaisten tarpeiden tiimoilta.

Koska Celia tekee Legimuksen kanssa yhteistyötä, Celiasta ohjataan ruotsinsuomalaisia asioimaan paikallisten lähikirjastojensa kautta. Celian nykyinen järjestelmä ei kuitenkaan palvele kaikkia äänikirjoja tarvitsevia ulkosuomalaisia tasapuolisesti. Legimuksen välittämänä suomenkielisiä äänikirjoja on tarjolla Ruotsin kuntakirjastoissa vain rajoitetusti. Lisäksi on huomattava, että palvelujen digitalisointi on johtanut digitaalisen kuilun syvenemiseen eri käyttäjäsegmenttien välillä, sillä erityisesti monilla iäkkäillä ruotsinsuomalaisilla ei ole mahdollisuutta käyttää verkkopalveluita puuttuvien Internet-yhteyksien vuoksi, eikä Celia postita enää äänikirjoja.

Näkövammaisten elämässä äänikirjat koetaan erittäin keskeiseksi kulttuurisisällöksi, kun moni muu kulttuurimuoto ei ole saavutettavissa näön puuttuessa. Siksi Suomen valtion on aktiivisesti varmistettava, että suomenkielisten näkövammaisten kulttuuriset ja sivistykselliset oikeudet toteutuvat tasapuolisesti äänikirjoja tarvitsevien ulkosuomalaisten keskuudessa.

Huomioita: Taustaselvityksen tueksi valiokuntaan osallistuville toimitetaan erillinen Opetusministeriön lausunto asiasta.

Lähteet: Celian Internet-sivut (celia.fi), keskustelu Celian asiantuntijan kanssa toukokuussa 2021, Legimuksen Internet-sivut (legimus.se) sekä aloitteen tekijöiden taustaselvitys.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää opetus- ja kulttuuriministeriölle, että suomenkielisten sekä ruotsinkielisten suomalaisten äänikirjojen lainaamismahdollisuuksia laajennetaan kaikille äänikirjoja tarvitseville ulkosuomalaisille tasapuolisesti asuinmaasta riippumatta.

55. Yleisen kielikokeen (YKI) suorittaminen Suomen ulkopuolella tai virtuaalisesti

Yleinen kielitutkinto (YKI-tutkinto) on aikuisille suunnattu näyttötutkinto, jossa arvioidaan yleiskielen hallintaa käytännön tilanteissa. Koska YKI-tutkinto kuuluu Suomen valtion viralliseen kielitutkintojärjestelmään, YKI-todistuksella on mahdollista osoittaa kielitaito virallisesti esimerkiksi työ- tai opiskelupaikkaa haettaessa tai kansalaisuutta haettaessa (suomen ja ruotsin kielen tutkinnot). YKI-testissä arvioidaan kielen neljää osataitoa: puhuminen, puheen ymmärtäminen, kirjoittaminen ja tekstin ymmärtäminen ja sen voi suorittaa perustasolla, keskitasolla ja ylimmällä tasolla. Yleisen kielikokeen voi Suomessa suorittaa yhdeksässä kielessä, mutta tämä aloite koskee vain Suomen virallisten kielten kielikokeiden suorittamista Suomen ulkopuolella ja / tai virtuaalisesti. Lain mukaan yleisestä kielitutkintojärjestelmästä ja sen kehittämisestä vastaa opetushallitus, joka on oikeutettu tekemään kielitutkintojen toteuttamiseen liittyviä sopimuksia korkeakoulujen kanssa.

Tällä hetkellä YKI-koetta ei voi poikkeuksia lukuun ottamatta suorittaa Suomen ulkopuolella. Tallinnan yliopistossa järjestetään YKI-kokeita säännöllisesti, mutta niistä on vastuussa suomalainen toimija, Jyväskylän yliopisto. Singaporessa tehtiin tuore pilotti, jossa YKI-koe suoritettiin Suomen suurlähetystön tiloissa. Kokeeseen osallistuminen lähetystön tiloissa oli kuitenkin varsin hintavaa. Aiemmin YKI-kokeita on järjestetty poikkeuksellisesti muutamia kertoja myös ainakin Lontoossa ja Düsseldorfissa, joissa kokemukset ovat olleet positiivisia ja koejärjestelyt onnistuneita.

Suomi-Seura oli yhteydessä Opetushallitukseen YKI-kokeen tiimoilta toukokuussa 2021. Opetushallituksen mukaan korona-aika on lisännyt kyselyitä koskien YKI-kokeen suorittamista digitaalisesti sekä Suomen rajojen ulkopuolella. OPH ei näe varsinaista lainsäädännöllistä estettä kokeen suorittamiseen Suomen ulkopuolella.

Pandemian vuoksi kaikki halukkaat eivät ole Suomessa päässeet tekemään YKI-koetta, vaan ulkopuolelle jäävien määrä on kasvanut korona-aikana. Keskustelua nettipohjaisesta kokeesta on käyty jo vuosia ja joitain kokeen osia, muun muassa ilmoittautuminen, on digitalisoitu, mutta koko tutkinnon digitalisoimiseksi tarvittaisiin vuosien työ. Tärkeä uutinen on, että Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimittämässä digitalisoinnin työryhmän asian edistämiseksi.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin antoi myös suomen kielelle uudenlaisen kansainvälisen aseman, jollaista kielellämme ei koskaan aikaisemmin ole ollut. Suomi on elävä kansalliskieli, jonka tulevaisuudesta me suomalaiset olemme vastuussa. Kielemme ansaitsee kaiken mahdollisen tuen ja arvostuksen myös Suomen rajojen ulkopuolella. Eräs mahdollisuus ”markkinoida” kieltämme on mahdollistaa kielitutkintojen suorittaminen myös Suomen ulkopuolella ja virtuaalisesti.

Kiinnostusta kielitutkintojen järjestämiseen lienee erityisesti niissä maissa, joissa on runsaasti myös Suomi-kouluja, joiden oppilaat hyötyisivät mahdollisuudesta osoittaa kielitaitonsa ja saada kielitaidostaan virallinen todistus. Suomi-koulujen resurssit eivät kuitenkaan yksinään riitä kielikokeiden järjestämiseen, vaan tarvitaan myös paikallinen yhteistyökumppani, joita voivat olla esimerkiksi kansalaisopistot. Usein nämä mahdolliset yhteistyökumppanit järjestävät myös suomen opetusta.

Lähteet: Opetushallitus (www.oph.fi), keskustelu OPH:n asiantuntijan kanssa toukokuussa 2021 sekä aiheesta aiempina vuosina tehdyt aloitteen taustaselvitykset.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa opetus- ja kulttuuriministeriötä, että se jatkaa Opetushallituksen koordinoiman YKI-kokeen digitalisoinnin edistämistä niin, että kotimaisten kielten kielitutkinnon voi tulevaisuudessa suorittaa kokonaisuudessaan virtuaalisesti ja määritellyissä paikoissa Suomen ulkopuolella kohtuuhintaisesti. Lisäksi ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että kun opetus- ja kulttuuriministeriö on nimittänyt digitalisoinnin työryhmän, se kuulee ulkosuomalaisyhteisöjä ulkosuomalaisten YKI-tutkintoon liittyvien tarpeiden osalta.

56. Ulkosuomalaisjärjestöjen toiminta Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tiloissa

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttiverkostoon kuuluu 17 maailmalla sijaitsevaa instituuttia. Niiden tehtävänä on edistää suomalaisen kulttuurin, taiteen ja tieteen näkyvyyttä,

yhteistyötä sekä kansainvälistä liikkuvuutta. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:n (SKTI) tehtävänä on puolestaan vahvistaa Suomen instituuttien sisäistä yhteistyötä sekä tukea instituutteja. Instituutit sijaitsevat seuraavissa kohteissa aakkosjärjestyksessä lueteltuna: Ateena, Beirut, Berliini, Bryssel, Budapest, Hanasaari, Kööpenhamina, Lontoo, Madrid, New York, Oslo, Pariisi, Pietari, Rooma, Tallinna ja Tartto, Tokio sekä Tukholma. Suomen Tukholman-instituutti on siitä poikkeuksellinen, että sen yhtenä tavoitteena on kuitenkin tukea ruotsinsuomalaisen vähemmistön kieltä ja kulttuuria, kun taas muissa instituuteissa ulkosuomalaiset eivät kuulu kulttuuri- ja tiedeinstituuttien ensisijaisiin kohderyhmiin.

Tavoite Suomen ulkomaanedustustojen sekä Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien yhteistyön edistämisestä ulkosuomalaisten ja heidän järjestöjensä kanssa on kirjattu Hallituksen ulkosuomalaispoliittiseen ohjelmaan vuosiksi 2017–2021.

Ulkosuomalaisjärjestöt pitävät tärkeänä kartoittaa, millaisessa muodossa yhteistyötä voidaan tulevaisuudessa toteuttaa instituuttien ja ulkosuomalaisjärjestöjen välillä. Yhteistyön osalta on syytä miettiä, missä muodossa se palvelee sekä ulkosuomalaistoimijoita että instituuteille asetettuja tehtäviä. Ulkosuomalaisten yhtenä toiveena on, että instituuttien tiloja voisi hyödyntää ulkosuomalaistoimintaan, silloin kun tiloja on vapaana.

Huomioita: Taustaselvityksen tueksi valiokuntaan osallistuville toimitetaan erillinen lausunto asiasta Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toiminnanjohtaja Tove Ekmanilta.

Lähteet: Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit (instituutit.fi), Hallituksen ulkosuomalaispoliittinen ohjelma vuosiksi 2017–2021.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää sisäministeriölle, että hallituksen ulkosuomalaispoliittisessa ohjelmassa vuosiksi 2017-21 mainittua yhteistyötä paikallisten suomalaisjärjestöjen ja Suomen virallisten ulkomaanedustustojen sekä Suomen valtion rahoittamien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien välillä pyritään aktiivisesti tukemaan. Lisäksi ulkosuomalaisparlamentti esittää uutta ulkosuomalaisstrategiaa valmistelevalle sisäministeriölle, että maininta instituuttien sekä Suomen virallisten ulkomaan edustustojen yhteistyön edistämisestä ulkosuomalaisjärjestöjen kanssa kirjataan myös tulevaan hallituksen ulkosuomalaispoliittiseen strategiaan.

57. Ylen ohjelmien seurantomahdollisuuksien parantaminen

Yleisradion ohjelmatarjonta on ulkosuomalaisille tärkeä lähde oman kielen ja kulttuurin ylläpitoon. Yleisradion mukaan suurinta osaa Yle Areenan sisällöstä on mahdollista katsoa ja kuunnella Suomen ulkopuolella, mutta sopimussyistä osa ohjelmista on katsottavissa ja kuunneltavissa ainoastaan Suomessa. Yleisradion toimintaa rahoitetaan perimällä vuotuista yleisradioveroa, kuten yleisradioverosta annetussa laissa säädetään. Suuri joukko ulkosuomalaisia maksaa myös Yle-veroa.

EU:n siirrettävyyssasetus tuli voimaan vuonna 2018 ja se mahdollistaa Yle Areena -tyyppisten videopalveluiden katselun Euroopan unionin alueella. Asetuksen ansiosta EU-kansalaiset voivat käyttää asuinmaassaan tilaamaansa digisisältöpalvelua, silloin kun he

ovat tilapäisesti toisessa EU-maassa. Asetus liittyy EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden ohjelmaan, jonka tavoitteisiin lukeutuu kuluttajien mahdollisuuksien parantaminen sisältöpalveluiden käyttöön EU:n sisämarkkinoiden alueella. Asetuksen mukaisesti Yle tarjoaa kaiken Yle Areenan sisällön katsottavaksi ja kuunneltavaksi EU-alueella niille henkilöille, joiden kotipaikkana on Suomi. Käyttäjän tulee vahvistaa kotipaikkansa Yle Tunnuksensa Omat tiedot -kentässä. Siirrettävyys koskee kuitenkin vain EU-aluetta, joten sen ulkopuolella maarajoitukset ovat yhä voimassa.

Tekijänoikeudellisista syistä Yle Areenaa ei voida avata maailmanlaajuisesti, sillä Yle ei osta tai sille ei myydä joidenkin ohjelmasisältöjen globaaleja esitysoikeuksia. Tällaisia ovat tyypillisesti useat kansainväliset ohjelmat, tai kansainväliset insertit ohjelmien sisällä, tai musiikkisisällöt, tai kansainväliset urheilu-oikeudet. Yle pyrkii kuitenkin aina hankkimaan mahdollisimman laajat esitysoikeudet. Ulkосуomalaisia palvelee Yle Areenan toiminto, jonka avulla käyttäjä voi katsoa, onko jokin tietty sisältö käytettävissä ulkomailla. Kaikki Ylen radiokanavat ovat kuunneltavissa suorina lähetyksinä maailmanlaajuisesti. Ulkосуomalaisten toiveena on voida seurata mahdollisimman kattavasti suomalaisia televisio-ohjelmia ja Suomen tapahtumia television välityksellä. Yleisradion tehtävä on palvella kaikkia suomalaisia ja esimerkiksi ulkосуomalaisille lapsille ja ikääntyneille suomen- ja ruotsinkielinen sisältö on erittäin tärkeää. Mahdollisimman kattava, tekijänoikeuksien rajoissa oleva ohjelmatarjonta on ulkосуomalaisille kielellisesti, kulttuurillisesti ja sivistyksellisesti arvokasta. Myös tiedotus on merkittävässä roolissa, jotta ulkосуomalaiset saavat ajantasaista tietoa Yleisradion ulkосуomalaisia koskettavasta ohjelmatarjonnasta, johon lukeutuvat esimerkiksi lasten ja nuorten suomen / ruotsin kielen kehitystä ja ylläpitoa tukevat ohjelmat.

Huomioita: Taustaselvityksen tueksi valiokuntaan osallistuville toimitetaan erillinen lausunto asiasta Yleisradion mediapäällikkö Petri Jauhaiselta.

Lähteet: Yle Areena (<https://ohjeet.areena.yle.fi/>), Valtioneuvosto (<https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/digitaalisten-sisaltojen-siirrettavyysasetus-voimaan-1-4->) sekä aiheesta aiempina vuosina tehdyt aloitteen taustaselvitykset.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkосуomalaisparlamentti kehottaa Yleisradiota jatkamaan tekijänoikeusneuvotteluja tekijänoikeuksista ja muista globaaliin tarjontaan liittyvistä seikoista asianomaisten tahojen kanssa, jotta Yle Areenan TV- ja radio-ohjelmien mahdollisimman laaja Suomessa tuotettujen ohjelmien tarjonta (myös nauhoitettuna) on tulevaisuudessa saatavilla myös kaikkialla maailmassa. Lisäksi ulkосуomalaisparlamentti esittää, että liikenne- ja viestintäministeriö kartoittaa ulkосуomalaisia koskettavia Yle-veroon liittyviä epäoikeudenmukaisuuksia ja selvittää, voisivatko ulkосуomalaiset käyttää Yle Areenan TV- ja radio-ohjelmien tarjontaa laajemmin esimerkiksi maksamalla palvelusta.

58. Lisää suvaitsevaisuutta, positiivista viestintää sekä tietoisuutta ulkосуomalaisista

Maailmalla asuu noin 300 000 Suomen kansalaista; ulkосуomalaisia on maailmalla lähes kaksi miljoonaa. Suomi-Seura ry tunnistaa tarpeen ulkосуomalaisien positiiviselle näkyvyydelle Suomessa ja pyrkii tekemään jatkuvaluonteisesti työtä asian edistämiseksi.

Positiivista viestintää kaivataan monella tasolla. Suomi-Seuran teettämien selvitysten mukaan ulkosuomalaisten parissa esimerkiksi koetaan, että ulkomailla suoritettuja tutkintoja ja työkokemusta ei Suomessa tunnusteta eikä arvosteta riittävästi. Suomi-Seura pyrkiikin nostamaan ulkosuomalaisten osaamisen ja tietotaidon arvostusta Suomessa aktiivisella viestinnällä ja erilaisilla hankkeilla, kuten paluumuuttoa käsittelevän Osaajaväylä Suomeen -pilottihankkeen kautta. Korona-aikaan Suomi-Seura on erityisesti pitänyt esillä suomalaisten oikeutta palata Suomeen ja korostanut ulkosuomalaisten näkökulmaa rokotuskeskusteluissa.

Suomi-Seura on kehittänyt viestintäänsä yhä monikanavaisemmaksi ja pitää ulkosuomalaisten asioita esillä nyt myös useissa sosiaalisen median kanavissa, mukaan lukien Twitter, Facebook ja Instagram. Suomi-Seura näkee esitetyn asian erittäin tärkeänä ja pitää sitä yhtenä tehtävänä ja jatkaa tämän asian toteuttamista.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti korostaa tavoitteen tärkeyttä. Pyydetään Suomi-Seuraa jatkamaan yhdessä ulkosuomalaisten ja ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön kanssa Suomessa positiivista viestintää ja tietoisuuden lisäämistä ulkosuomalaisista, uudesta ulkosuomalaisuudesta ja paluumuuttajista.

59. The Finnish Nationality Room Project – Suomalaiskansallisen luokkahuoneen hanke Pittsburghin yliopiston kansallisuuksien luokkahuoneiden joukossa

Pittsburghin yliopiston The Finnish Room -komitea on kerännyt varoja Pittsburghin yliopiston suomalaisuusluokkahuoneelle yliopiston kansallisuushuoneohjelmien yhteydessä. Pittsburghin yliopiston suomalainen huonekomitea rahoittaa suomalaisuusluokan rakentamisen yliopiston katedraaliin. Se on lahja yliopistolle ja tulee osaksi yliopiston ohjelmaa, eikä siitä tule kotipaikkaa millekään suomalaisjärjestölle.

Pittsburghin yliopiston luokkahuoneohjelma on ainutlaatuinen maailmanlaajuisesti. Voittoa tavoittelematta luokkahuone esittelee suomalaista kulttuuria ja perintöämme kävijöille hirsimökin muodossa. Takaiskun rakennusprojektille aiheutti vanhoihin hirsiiin kohdistunut käyttökielto.

Projekti ansaitsee huomiota Suomessa – myös valtiollisella tasolla. Suomi-Seura ry mahdollistaa luokkahuoneprojektin esittelyn Suomi-kylässä kesäkuussa 2021. Projekti tulee myös viedä Suomen hallituksen tietoon, ja se ansaitsee hallituksen tuen ja tunnustuksen.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa eduskunnan Yhdysvaltain-ystävyyssryhmälle, että se perehtyy Pittsburghin yliopiston Finnish Room Committe -hankkeeseen ja vie sen Suomen hallituksen tietoon, jotta hanke saa ansaitsemansa tuen ja tunnustuksen.

IX TALOUS- JA SÄÄNTÖASIOIDEN VALIOKUNTA

60. Hallituksen ulkosuomalaispoliittisen ohjelman/strategian toteutumisen säännöllinen raportointi

Parhaillaan toteutetaan hallituksen kolmatta ulkosuomalaispoliittista ohjelmaa 2017 – 2021. Sisäministeriö on koordinoitivastuussa ulkosuomalaisasioista, mutta käytännössä ulkosuomalaisasiat hajautuvat valtionhallinnossa eri ministeriöihin.

Ulkosuomalaispoliittisella ohjelmalla ei ole ollut systemaattista seurantaa. Tähän on kiinnitetty huomiota uuden ulkosuomalaisstrategian valmistelussa. Sisäministeriö on asettanut hankkeen, jonka tehtävänä on laatia Suomen ulkosuomalaisstrategia vuosille 2022–2026. Ulkosuomalaisuus on jatkuvassa muutostilassa, ja muutokseen halutaan vastata entistä paremmin muun muassa digitalisaation keinoin. Tarkoitus on, että myös ulkomailla asuvat suomalaiset säilyttävät yhteytensä ja vaikutusmahdollisuutensa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Seuraavalla strategiakaudella olisi tärkeää määritellä valtionhallinnon vastuutaho, jonka tehtävänä on valvoa ja seurata ohjelman toteutumista. Seurannassa voisi vuositalolla olla yksi kokous, joka arvioi ohjelman toteutumista. Ohjelman tunnetuksi tekemistä edesauttaisi vuosittainen seminaari.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että ulkosuomalaisasioista koordinoitivastuussa oleva valtionhallinnon taho valvoo ulkosuomalaisstrategian toteutumista ja raportoi siitä ulkosuomalaisparlamentille vähintään kerran vuodessa ja tiedottaa strategian toteutumisesta mm. ulkosuomalaisstrategiaa koskevalla verkkosivulla.

61. Ulkosuomalaisten asioista vastaavan henkilön nimeäminen valtionhallintoon

Ulkosuomalaiset muodostavat merkittävän ja moniulotteisen voimavaran Suomelle. Ulkosuomalainen on Suomen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai suomalaista syntyperää oleva henkilö. Ulkosuomalaisia on maailmalla noin 2 miljoonaa. Suurin osa heistä asuu Ruotsissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia on noin 300 000. Heistä äänioikeutettuja vuoden 2019 eduskuntavaaleissa oli runsaat 254 000. Myös tietoisuus suomalaisista juurista tai taustoista voi kannustaa suomalaisen identiteetin ja yhteyksien säilymiseen Suomeen.

Päivityksen alainen, kolmas viisivuotinen *Hallituksen ulkosuomalaispoliittinen ohjelma vuosille 2017-2021* on koottu ulkosuomalaisasioista koordinoivan Sisäministeriön ohjauksessa. Ohjelma sisältää näkemyksiä, arvioita ja toimintamalleja, joiden avulla ulkosuomalaisten ja Suomen vuorovaikutusta voidaan edelleen vahvistaa. Ohjelma kuvailee ulkosuomalaisille elämässään tärkeitä asioita eri vastuuministeriöiden näkökulmista, kuten identiteetin säilyttämiseen liittyen (kielen ja kulttuurin tuki, ulkosuomalaisen järjestötoiminnan tuki ja Suomi-Seuran työ; tiedonvälitys), oikeusasemaan liittyen (kuten kansalaisuuden takaisin saaminen ja säilyttäminen; passin ja henkilökortin hakemisen helpottaminen ja äänestysaktiivisuuden parantaminen), sosiaaliturva ja terveydenhoito, elinkeinoelämä ja paluumuutto sekä siirtolaisuutta ja ulkosuomalaisuutta koskevan tutkimuksen tuki. Ulkosuomalaisten kuuleminen Suomi-

Seura ry:n ulkosuomalaisparlamentin toiminnan turvaamisen kautta käsitellään oikeusaseman alla. Kuvailtujen asioiden avulla voidaan Suomen ja ulkosuomalaisten vuorovaikutusta vahvistaa.

Hallituksen istunnossaan hyväksymään ohjelman toimeenpanon jatkuvuutta heikentää se, että ohjelman politiikkalinjaukset ja niistä johdetut toimenpiteet ovat ehdotuksia, joilla ei ole poikkihallinnollista koordinaatiota ja seurantaa. Ohjelmalla ei ole erillisiä budjettivaikutuksia ministeriöiden omien menokehysten ulkopuolella. Ohjelman tunnettuutta on haitannut vuositason seurannan puute.

Suomi-Seuran ulkosuomalaisparlamentti toimii linkkinä valtionvallan ja ulkosuomalaisten välillä. Tehtävänsä mukaisesti Suomi-Seura toimii ulkosuomalaisten asialla ja sen ulkosuomalaisparlamentti esittää valtiovallalle parannuksia ulkosuomalaisille elämässään tärkeistä asioista. Näin Suomeen on saatu mm. kaksoiskansalaisuus ja kirjeäänestysoikeus ulkomailla vaalien aikaan oleville. Suomi-Seura tukee ohjelman käytännön toteutumista ja tekee käytännössä viranomaisluonteista työtä. Suomi-Seuran ja sen ulkosuomalaisparlamentin merkitys ulkosuomalaisasioiden tunnetuksi tekemisessä ja edistämiseksi on kiistaton, mutta seuran resurssit eivät riitä koko sen potentiaalini esiintuomiseen ja tunnetuksi tekemiseen, jonka ulkosuomalaiset muodostavat.

Ennen valtiovallan vuonna 2006 hyväksymää ensimmäistä ulkosuomalaispoliittista ohjelmaa, ehdotettiin parlamentin piiristä ulkosuomalaisten asiamiehen tehtävän tai viran perustamista. USP:n toinen istunto vuonna 2000 hyväksyi päätöslauselman 8/2000 *Pysyvän ulkosuomalaisasiamiehen viran perustaminen/Ulkosuomalaiskysymyksiin erikoistuneen lakimiehen palkkaaminen*. Tuolloin asiaa katsottiin neuvontapalvelujen ja juridisen avun näkökulmista ja aloite käsiteltiin Sosiaalivaliokunnassa. VNK:n lausunto 19.4.2001 s. 5/8 osoittaa, että päätöslauselma oli ”... työministeriön hallinnonalaan suoraan tai välillisesti koskevista”. UM, OM tai silloinen Etnisten suhteiden neuvottelukunta eivät katsoneet tarpeelliseksi lausua. Lausunnon ydin on, että kun USP perustettiin edunvalvontafoorumiksi ja Suomi-Seura toimii sen sihteeristönä, on seuralla jo itse asiassa ”ulkosuomalaisasiamiehen” rooli, jolloin valtionviran perustaminen merkitsisi päällekkäisyyttä. ”Mikäli oikeudellisen avun tarve muodostuisi huomattavaksi, tulisi Suomi-Seuran harkita juristin palkkaamista seuran neuvontapalveluun”.

Noista päivistä on ihmisten liikkuvuus ja yhteydenpito muuttunut täysin ja luonteenomaista on jatkuva muutos – myös ulkosuomalaisuudessa. Tämän myötä tulee ulkosuomalaispolitiikkaakin kehittää aiempien vakiintuneesti siiloutuneiden toimintalinjojen ja -muotojen ulkopuolella. Tarvitaan ulkosuomalaisasioiden suunnitelmallinen, yli vaalien jatkuva strategia, johon on rakennettu sisään mittareita, seurantaa, väliarviointeja ja ennakointi. On tarvetta ulkosuomalaisasioiden systemaattiselle koordinaatiolle ja edistämiseksi valtionhallinnossa. Tämä olisi jo sinällään uudenlaista resurssointia. Ulkosuomalaiset eivät ole kustannuserä vaan voimavara, jolloin saavutetut hyödyt kattaisivat kulut monin verroin kaikilla päätöksenteon tasoilla.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että valtionhallintoon nimitetään pysyvä ulkosuomalaisasiamies, jonka tehtävänä on edistää vaikuttavaa ulkosuomalaispolitiikkaa, koordinoita ulkosuomalaisasioita sekä edistää ja seurata ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmien toteutumista valtionhallinnossa.

62. Ulkosuomalaisten tietotaidon hyödyntäminen

Suomen julkishallinnon viranomaiset voivat julkaista lausuntopyyntöjä lausuntopalvelu.fi palvelussa. Lausuntoja saavat antaa kaikki organisaatiot ja kansalaiset. Palvelun tarkoitus on tehostaa lausuntomenettelyä tarjoamalla kansalaisille, järjestöille ja viranomaisille yhdenmukainen verkkopalvelu, jossa lausuntopyynnöt voidaan julkaista, antaa lausuntoja ja käsitellä annettuja lausuntoja.

Palvelulla on tarkoitus helpottaa lausuntomenettelyä, kansalaisvaikuttamista ja tiedonsaantia sekä lisätä valmistelun ja lausuntomenettelyn läpinäkyvyyttä ja laatua. Palvelun käyttö on käyttäjille maksutonta. Palvelua ylläpitää oikeusministeriö. Lausuntopalvelua käyttää jo yli 18 000 henkilöä ja runsaat 5600 organisaatiota.

Lausunnon voi antaa rekisteröityneenä, tunnistautuneena käyttäjänä. Palveluun rekisteröityminen tarkoittaa, että käyttäjä luo itselleen käyttäjätunnuksen palveluun. Rekisteröityäkseen lausunnon antaja tarvitsee sähköpostiosoitteen ja tunnistautuminen tapahtuu vahvasti.

Vahva tunnistautuminen tarkoittaa rekisteröityneen käyttäjän henkilöllisyyden varmentamista virallisesti verkkopankkitunnuksilla, mobiili- tai kansalaisvarmenteella. Parhaillaan valmistellaan hallituksen uutta ulkosuomalaisstrategiaa. Strategiaa varten arvioidaan myös uudenlaisia ulkosuomalaisten vaikuttamis- ja osallistumiskanavia ja foorumeita, jotka voisivat maa- ja paikkakuntakohtaisten ohella olla esimerkiksi teemakohtaisia.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti toteaa, että Suomen kansalaiset voivat jo nyt antaa lausuntoja viranomaisten lausuntopyyntöihin lausuntopalvelu.fi -palvelussa. Lausuntopalvelun käyttö edellyttää kuitenkin vahvaa tunnistautumista. Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että ulkosuomalaisstrategian valmistelun ja seurannan yhteydessä tutkitaan myös muita vaihtoehtoisia verkostoitumiskanavia. Toivotaan, että Suomen valtiovalta kuulee jatkossakin Suomi-Seura ry:tä ja USP:ia ulkosuomalaisasioissa.

63. Ulkosuomalaisparlamentin toiminnan kehittäminen

Sisäministeriön ulkosuomalaisparlamenttia koskevassa selvityksessä (18.12.2018) todettiin, ettei ulkosuomalaisparlamentin aseman laillistamiselle ole tällä hetkellä perusteita tai edellytyksiä. Selvitys kiinnittää huomiota erityisesti USP:n ja sen hoitamien tehtävien luonteeseen sekä vakinaistamisen tuomaan lisäarvoon tai muutokseen. Sisäministeriö perustelee kantaansa sillä, etteivät ulkosuomalaiset ole ruotsinkielisen väestön tai saamelaisten kaltainen vähemmistöryhmä, jonka aseman turvaaminen perustuisi perustuslain säännöksiin. Ulkosuomalaisparlamentille ei ole annettu lailla julkisia hallintotehtäviä hoidettavaksi, eikä se siten hoida julkisia hallintotehtäviä siten, miten asiasta on perustuslain tasolla säädetty. (Lähde: Sisäministeriön selvitys ulkosuomalaisparlamentin aseman vakiinnuttamisen edellytyksistä).

Keväällä 2021 Suomi-Seura ry on ollut mukana Aalto yliopiston Design for Government hankkeessa ja sisäministeriön ulkosuomalaisstrategiahankkeessa. Hankkeet tähtäävät

entistä osallistavampaan malliin ulkosuomalaisten kuulemiselle ja osallistamiselle. Sisäministeriön koordinoiman ulkosuomalaisstrategian taustoitukseksi ja tueksi myös ulkoministeriö on selvittänyt verrokkimaiden tai muutoin kiinnostavina pidettyjen maiden ulkokansalaispolitiikoita ja käytänteitä. Myös Suomen valtiovallan näkemyksiä ja odotuksia ulkosuomalaisparlamentin toimintaan kohtaan tulee kuulla ulkosuomalaisparlamentin kehittämistyössä.

Suomi-Seura ry:n tavoitteena on kehittää USP:n toimintaa ja parantaa sen toimintaedellytyksiä. Tässä työssä hyödynnetään laadittuja osallisuusselvityksiä ja ulkosuomalaisten odotuksia (mm. Siirtolaisuusinstituutin Muuttuvan ulkosuomalaisuus tutkimus) ja ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön asiantuntemusta. Tavoitteena on osallistavasti, vuorovaikutteisesti toimiva ulkosuomalaisparlamentti.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti ehdottaa, että puhemiehistö yhdessä Suomi-Seura ry:n kanssa kehittää ulkosuomalaisparlamentin toimintaa hyödyntäen muiden tahojen, kuten Suomen valtiovallan, näkemyksiä ja asiantuntemusta tavoitteenaan entistä osallistavampi ja vuorovaikutteisempi ulkosuomalaisparlamentti. Mahdolliset sääntömuutokset käsitellään ulkosuomalaisparlamentin sääntöjen 12 artiklan mukaisesti. Samalla ehdotetaan, että Suomi-Seura ry:n talousarvioon sisältyvä ulkosuomalaisparlamentin budjetti esitellään puhemiehistölle vuosittain.

64. Ulkosuomalaisparlamentin ja Suomi-Seura ry:n välisten roolien ja tehtävien selkeyttäminen sekä sääntöjen uudistaminen

Suomi-Seura ry on rekisteröitynyt yhdistys, jonka säännöt on rekisteröity Patentti- ja rekisterihallituksessa. Suomi-Seura ry:n sääntöjen 2 §:ssä todetaan, että yhdistyksen tarkoituksena on (1) vahvistaa ulkosuomalaisten yhteyksiä Suomeen ja suomalaisuuteen (2) lujittaa kotimaan siteitä ulkosuomalaisiin ja vahvistaa Suomi-kuvaa maailmalla (3) edistää suomalaisen identiteetin ja kulttuurin vaalimista maailmalla (4) harjoittaa ulkosuomalaisten edunvalvontaa (5) edistää ulkosuomalaisten sosiaalisia ja sivistyksellisiä oloja ja (6) edistää ulkosuomalaisuutta koskevaa tutkimusta.

Sääntöjen 3§:n mukaan tarkoituksensa toteuttamiseksi Suomi-Seura (1) edistää ulkosuomalaisten ja kotimaassa asuvien vuorovaikutusta; (2) järjestää ja tukee ulkosuomalaisten tapahtumia Suomessa ja ulkomailla; (3) valvoo ulkosuomalaisten etuja kotimaassa; (4) tukee ulkosuomalaisten sosiaalisia ja sivistyksellisiä oloja edistävää toimintaa; (5) neuvoo ja opastaa Suomesta ulkomaille lähteviä, ulkosuomalaisia ja paluumuuttajia; (6) harjoittaa alaan liittyvää viestintää ja julkaisutoimintaa; (7) järjestää ulkosuomalaisparlamentin istuntoja, kokouksia, esitelmä-, koulutus- ja muita vastaavia tilaisuuksia; (8) ylläpitää yhteyttä viranomaisiin, laitoksiin ja järjestöihin.

Ulkosuomalaisten edunvalvojana Suomi-Seura ry loi vuonna 1997 ulkosuomalaisparlamentin (USP), jossa ulkosuomalaisyhteisöt kokoontuvat päättämään ulkosuomalaisia koskevista yhteisistä asioista.

Ulkosuomalaisparlamentti on ulkosuomalaisyhteisöjen neuvoo-antava foorumi. Se välittää tietoa ulkosuomalaisten elinoloista ja tekee ehdotuksia ulkosuomalaispolitiikan kehittämiseksi. USP:n toimintaan osallistuneiden ulkosuomalaisyhteisöjen määrä on vuosi

vuodelta kasvanut ja tällä hetkellä niitä on jo yli 540. Maailmanlaajuisestikin uniikki ulkosuomalaisparlamentti on suomalainen innovaatio, josta mm. Ruotsi on ottanut mallia.

Ulkosuomalaisparlamentin säännöissä (artikla 11) sanotaan, että ulkosuomalaisparlamentin sihteeristönä toimii Suomi-Seura ry:n toimisto, joka on sitoutunut toimimaan ulkosuomalaisparlamentin päätösten mukaisesti ja edesauttamaan niiden toteuttamista kääntymällä Suomen ja mahdollisuuksien mukaan muiden maiden viranomaisten ja muiden tahojen puoleen sekä tiedottamalla niistä aktiivisesti. Suomi-Seura ry on siten se toimija Suomessa, joka vie eteenpäin ulkosuomalaisparlamentin viestejä.

Suomi-Seuran tavoitteena on kehittää USP:n toimintaa ja parantaa sen toimintaedellytyksiä. Tarkoitus on määrittää USP:n tehtävät ja selkiinnyttää sen asema. Tässä työssä hyödynnetään ulkosuomalaisstrategiatyössä laadittuja osallisuus selvityksiä ja ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön asiantuntemusta.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomi-Seura ry:tä yhteistyössä ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön kanssa selkeyttämään Suomi-Seura ry:n ja ulkosuomalaisparlamentin välistä suhdetta ja asemaa sekä määrittelemään molempien tahojen roolit, tarkoituksen ja tehtävät. Puhemiehistö laatii ehdotuksen ulkosuomalaisparlamentin säännöistä ja työjärjestyksestä, ja sääntömuutokset käsitellään ulkosuomalaisparlamentin sääntöjen 12 artiklan mukaisesti seuraavassa istunnossa.

65. Mahdollisuus osallistua ulkosuomalaisparlamentin istuntojen ja aluekokousten äänestyksiin sähköisesti

Maailmanlaajuisen koronapandemian aikana alueiden ja ulkosuomalaisyhteisöjen toiminta on ollut jo yli vuoden etäyhteyksien varassa. Monet USP:n alueet ovat järjestäneet tapaamisia virtuaalisesti ja USP:n 10. istunto järjestetään ensimmäistä kertaa etäistuntona. Vuonna 2021 julkaistun Siirtolaisuusinstituutin Muuttuva ulkosuomalaisuus kyselytutkimuksen tulosten mukaan monia ulkosuomalaisille suunnattuja tapahtumia ja toimintoja - esimerkiksi ulkosuomalaisparlamentin istuntoja - toivotaan virtuaalisiksi. USP:n alueet voivat itse päättää kokoontumismuodoistaan.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kannustaa alueitaan kehittämään toimintaansa niin, että aluekokouksiin voidaan osallistua myös sähköisesti. Suomi-Seura ry kehittää ulkosuomalaisparlamentin toimintaa ja istuntoja vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä. Samalla tutkitaan mahdollisuudet järjestää tulevaisuudessa esimerkiksi hybridi-istuntoja.

66. Avustuksia ulkosuomalaisparlamentin istuntoihin ja aluekokouksiin osallistuville

Maailmanlaajuisen koronapandemian aikana kaikki USP:n toiminta on tapahtunut digitaalisesti, mikä omalta osaltaan on jopa lisännyt USP:n alueilla yhteydenpitoa.

Päätöslauselmassa 65 kannustetaan ulkosuomalaisparlamentin alueita kehittämään toimintaansa niin, että USP:n aluekokouksiin voitaisiin osallistua myös sähköisesti. Suomi-Seura myöntää ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön aluetoimintaan vuosittain avustusta. Lisäksi Suomi-Seura myöntää avustuksia ulkosuomalaisyhteisöjen toimintaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä avustusrahoista. Pandemian jälkeisessä tilanteessa on hyvin epätodennäköistä, että ministeriön avustus nousee. Suomi-Seuran sekä USP:n puhemiehistön onkin pohdittava vaihtoehtoisia tapoja osallistaa esimerkiksi hybridi-kokousten muodossa. Alueet voivat myös järjestää varainhankintaan, jolla toimintaan osallistumista voidaan tukea.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomi-Seura ry tukee resurssiensa puitteissa ulkosuomalaisparlamentin aluetoimintaa ja kartoittaa aktiivisesti yhdessä alueiden yhteisöjen kanssa mahdollisia tulonlähteitä.

Lisäksi ulkosuomalaisparlamentti kehottaa, että ulkosuomalaisparlamentin toiminnassa mukana olevat yhteisöt liittyvät Suomi-Seura ry:n jäseniksi.

67. Ulkosuomalaisten SOME-ryhmille mahdollisuus osallistua ulkosuomalaisparlamentin toimintaan

Ulkosuomalaisparlamentin sääntöjen 1 artiklassa todetaan, että toimintaan mukaan tulevan yhteisön on vahvistettava USP:n säännöt ja ilmoitettava kirjallisesti ratifiointista USP:n sihteeristölle. USP:n sääntöjen 1§:ssä todetaan, että ulkosuomalaisparlamentti koostuu maailmalla toimivien suomalaisyhteisöjen edustajista. Tällä väljällä määritelmällä on pyritty takaamaan se, että ulkosuomalaisyhteisöt mahdollisimman laajasti voisivat osallistua USP:n toimintaan.

USP:n käsikirjan mukaan työhön osallistumisen edellytyksenä on, että yhteisö on toimiva osa paikallista suomalaisyhteisöä ja että se on perusluonteeltaan suomalainen. Säännöt ja työjärjestys eivät anna yhteisön aktiivisuutta, toimintatapoja tai kokoontumiskäytäntöjä koskevia määräyksiä eivätkä ohjeita. Sosiaalinen media tarjoaa välineitä mm. yhteydenpitoon jäsenten kesken, verkkokokouksiin, tiedon jakamiseen entistä monipuolisemmin ja aikataulujen sopimiseen eri toimijoiden kesken. Siten se ei ole itsetarkoitus vaan se toimii ennen kaikkea yhdistyksen toiminnan tukena ja työvälineenä. USP:n toimintaan osallistuvat yhteisöt ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. USP siis ei ota kantaa, toimiiko yhteisö virtuaalisesti tapaamalla verkossa tai fyysisesti.

Nykypäivänä monet ulkosuomalaisyhteisöt ja ryhmittymät pitävät ensisijaisesti yhteyttä sosiaalisen median välityksellä. Sosiaalisen median ryhmälle on mahdollista määrittää ne periaatteet, jotka täyttäessään se voidaan hyväksyä USP:n yhteisöksi. Näitä voi olla esimerkiksi, että yhteisö on suljettu, se on järjestäytynyt ja toimii maantieteellisesti tietyllä alueella.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomi-Seura ry yhteistyössä ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistön kanssa määrittää ne periaatteet, jotka täyttäessään ulkosuomalaiset sosiaalisen median yhteisöt voivat osallistua ulkosuomalaisparlamentin toimintaan.

68. Suomi-Seura ry:n neuvontatyön jatkuvuuden varmistaminen

Suomi-Seura ry:n yksi tärkeimmistä tehtävistä on ulkosuomalaisten neuvontatyö. Seuran sääntöjen 3§:n mukaan yhdistys neuvoa ja opastaa Suomesta ulkomaille lähteviä, ulkosuomalaisia ja paluumuuttajia.

Suomi-Seuran neuvontapalvelut saa vuosittain yli tuhat yhteydenottoa. Yleisimpiä kysymyksiä ovat mm. mitä ovat ulkomaille muuton yhteydessä hoidettavat viranomaisasiat, verottajan suhtautuminen muuttoon, mitä tapahtuu sosiaaliturvalle, kouluvaihtoehdot, perintöasiat sekä opiskeluun ja kansalaisuuteen liittyvät kysymykset. Korona-epidemian aikana kasvanut ulkosuomalaisten neuvonnan ja ohjeistuksen tarve on näkynyt myös neuvontapalveluissa lisääntyneinä yhteydenottoina ja verkkosivuilla kävijämääräpiikkeinä. Oikeaa ja luotettavaa tietoa on vaikea löytää tiedontulvan keskellä.

Ulkosuomalaisten asiantuntija- ja palvelujärjestönä Suomi-Seura haluaa jatkossa kohdentaa selkeämmin palveluja eri ikäisille ja eri elämäntilanteissa oleville ulkosuomalaisille myös verkossa. Syyskuussa 2020 avautuvat uudistetut neuvontasivustot ulkosuomalaisille nuorille ja senioreille. Kokonaisuutta täydentää yhteistyöhankkeena Kansanvalistusseuran kanssa toteutettu Perhe maailmalla -sivusto. Tavoitteena ovat asiakasystävälliset, monikanavaisesti ja matalalla kynnyksellä palvelevat verkkosivut. Kyseessä on ainutlaatuinen palvelukokonaisuus maailmalla liikkuvien suomalaisten paremman ja sujuvamman arjen puolesta. Nuoretmaailmalla.fi, senioritmaailmalla.fi ja perhemaailmalla.fi -sivustot ovat osa Suomi-Seuran sivustoa.

Siirtolaisuusinstituutin toteuttama Muuttuva ulkosuomalaisuus -kyselytutkimus maastamuutosta ja ulkosuomalaisuudesta (2021) osoittaa, että ulkosuomalaisten palvelutarpeet ovat moninaisia, mutta heille suunnatut palvelut tunnetaan melko huonosti. Suuri osa ulkosuomalaisista, erityisesti paluumuuttoa harkitsevat, kaipaavat monenlaista tukea käytännön asioiden hoitamisessa suhteessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Erityisesti terveydenhuoltoon, verotukseen, työllisyyteen, kieleen ja lapsiin liittyvät tarpeet nousivat toistuvasti esiin. Palvelut on tärkeää suunnitella ulkosuomalaisen koko perheelle, mukaan lukien mahdollinen ulkomaalainen puoliso ja lapset.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomi-Seura ry kehittää edelleen neuvontapalvelujaan monikanavaisesti ja saavutettavasti vastaamaan ulkosuomalaisten moninaisia palvelutarpeita.

Lisäksi ehdotetaan, että Suomi-Seura ry selvittää, onko mahdollista keskittää ulkosuomalaisille suunnatut valtion viranomaispalvelut yhteen neuvontapisteeseen (yhden luukun periaatteella).

69. Suomi-Seura ry:lle venäjänkieliset verkkosivut

Suomi-Seura ry:n jäsenten keskuudessa toteutettiin talvella 2020 - 2021 kysely, jolla kartoitettiin jäsenistön ajatuksia ja toiveita seuran viestinnässään käyttämistä kielistä. Jäseniltä tiedusteltiin myös millaista tietoa ja sisältöä ja millaisilla viestinnän välineillä he toivoisivat niitä erityisesti saavansa. Suomi-Seuran virallinen kieli sääntöjen mukaan on suomi ja se onkin pääasiallinen tiedotuksessa ja viestinnässä käytettävä kieli. Luettavaa on jossain määrin tarjolla myös ruotsiksi ja englanniksi. Suo

mi-Seura ry:n ohessa toimii ulkosuomalaisparlamentti, joka käyttää omassa toiminnassaan suomea, ruotsia, englantia ja osittain venäjää.

Vastauksia kyselyyn tuli 377 kappaletta eri puolilta maailmaa. Suomenkielinen sisältö on tärkeintä, sillä jopa 79 % toivoo seuran tuottavan sitä jatkossakin. Lisää englanninkielistä aineistoa toivoo 52 % ja ruotsinkielistä aineistoa 24 % vastaajista. Myös muita kieliä (13%), erityisesti saksaa, haluttaisiin lukea. Venäjän kieli ei erityisesti nouse esille tässä kyselyssä.

Suomi-Seura ry:llä ei ole taloudellisia resursseja ylläpitää venäjänkielistä sivustoa. Venäjänkielisestä viestintäyhteistyöstä esim. ulkosuomalaisyhteisön tai muun vapaaehtoistoimijan kanssa on mahdollista keskustella.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti esittää, että Suomi-Seura ry yhteistyössä ulkosuomalaisparlamentin Itä-Euroopan alueen yhteisöjen kanssa selvittää yhteistyötahoja (esim. Suomen Inkerin Liitto), jotka voisivat kääntää tietoa Suomi-Seura ry:n ja ulkosuomalaisparlamentin toiminnasta käytettäväksi alueen viestinnässä. Ulkosuomalaismediat voivat hakea Suomi-Seura ry:ltä avustusta viestintään.

70. Ulkosuomalaisparlamentin puhemiehistöstä varapuhemies edustajaksi Suomi-Seura ry:n hallitukseen

Suomi-Seura ry:n sääntöjen 8 §:n mukaan yhdistyksellä on vaalivaliokunta, jonka tehtävänä on tehdä ehdotus vuosikokoukselle hallituksen puheenjohtajan, jäsenten ja varajäsenten valitsemiseksi. Aloite on toimitettu vaalivaliokunnalle tiedoksi.

Suomi-Seura ry:n hallituksessa on puheenjohtajan lisäksi kahdeksan jäsentä. Vain ulkoministeriöllä on mandaatti Suomi-Seuran hallituksessa (säännöt § 6). Suomi-Seuran puheenjohtaja toimii ulkosuomalaisparlamentin puhemiehenä. Enne Suomi-Seuran sääntömuutosta vuonna 2019 Suomi-Seuran 18-jäsenisessä johtokunnassa on ollut ulkosuomalaisia ja/tai ulkosuomalaisyhteisöjen edustajia. Ulkosuomalaisyhteisöillä ei ole kuitenkaan ollut erityistä mandaattia.

ULKOSUOMALAISPARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMA:

Ulkosuomalaisparlamentti kehottaa Suomi-Seura ry:n vaalivaliokuntaa ehdottamaan yhden puhemiehistön edustajan valitsemista Suomi-Seura ry:n hallitukseen. Tämä parantaisi hallituksen ja puhemiehistön välistä viestintää ja tiedonvaihtoa.